

KORONAVIRUS: Ako sumnjate, pozovite 062/086-282

MAGAZIN

BOSNE I HERCEGOVINE

start

28.02.2020. godina 22 broj 542 cijena 3 KM

www.startbih.ba

DODIK RISKIRA i na kraju bi mogao ODGOVARATI

SENAD AVDIĆ: Zločini Armije BiH i MUP-a nisu planirani ali jesu zataškani

HOTEL BJELAŠNICA

Nadmorska visina:
2067 m n.v.

Royal Residence T: +387 33 976 921
Bjelašnica, Babin Do b.b. F: +387 33 976 920
Trnovo,
71220 Sarajevo E: info@hotelbjelasnica.ba,
rezervacije@hotelbjelasnica.ba
Radno vrijeme: 0-24/7/365

Vaš sljedeći
Adventour
Bjelašnica 2020

56 REPORTAŽA: 37. Riječki karneval

Apsolutni hit bili su meštar Toni i gradonačelnik Rijeke kao Tito i Jovanka

12
INTERVJU: Dr. Nedim Ademović
Milorad Dodik puno riskira i na kraju bi mogao odgovarati	38
EMIR IMAMOVIĆ PIRKE:
Bella Ciao, lijepa naša
Kako su Josipa Lisac i spektakl u Rijeci uznemirili „muzičke sladokusce i ljubitelje kulture“
18
ISTINOMJER: Kontinuitet krize
Decenija Dodikovih referendumu i blokada državnih institucija	42
U ZDRAVOM OKOLIŠU, ZDRAV ŽIVOT:
Sjećemo granu na kojoj sjedimo
I naše šume trpe zbog zakonske neuređenosti
20
ANALIZA: Nebojša Vukanović
Šta i ko stoji iza ove atmosfere napetosti, krize, straha,... u BiH, Srbiji i Crnoj Gori	46
U ZDRAVOM OKOLIŠU, ZDRAV ŽIVOT:
Bogata fauna, a znanje oskudno
O životinjama umjesto sistema brinu entuzijasti
22
TERORIZAM: Afganistan – rat bez kraja
"Odlučna podrška" slab učinak	50
INTERVJU: „Blank“ Feđe Štukana, roman bez negativne kritike
Za ekranizaciju se čeka odgovor Breda Pitta
26
SMJEŠTAJ JAVNOG SEKTORA:
„Pare su da se troše“
Država je najbolji podstanar	54
FESTIVALI : "Berlinale 2020"
Malo "novina" za veliki jubilej i Hillary Clinton, kao glavna atrakcija
28
ARHIVA: Šta rade MASONI u BiH	60
33 PITANJA: Elvedina Muzaferija, skijašica i nova zvijezda bh. sporta
Snježna kraljica iz Visokog
32
DRAŽA PETROVIĆ: O slobodi medija u Srbiji
Samo nenormalni mediji podržavaju Vučićevu vlast	64
OD MILJACKE DO MORA I OKEANA (XXXII)
Cabo San Lucas, Baja California Sur - Mexico
36
SLAVIŠA LEKIĆ: Car je go
Hajka i uvrede neće pokriti ono što je "Vladalac" dokumentovano i argumentovano otkrio	

[Novosti](#) [Putovanja](#) [Praktični usljeti](#) [Atrakcije BiH](#) [Gastro](#) [Ekologija](#) [Moje putovanje](#)

www.bhputovanja.ba

Web portal BH PUTOVANJA je online magazin za promociju turizma i zaštitu okoliša. Dostupan i na engleskom jeziku. www.bhputovanja.ba

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

Svim građankama i građanima želimo

Sretan 1. mart

Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine!

**Svim građanima Bosne i Hercegovine
čestitamo 1. mart - Dan nezavisnosti**

**Vaša Pošta
za sva vremena**

BH POŠTA
"JP BH POŠTA" d.o.o. Sarajevo
www.posta.ba

Suđenje Vikiću i ostalim

Zločini Armije BiH i MUP-a nisu bili planirani ni sistematični, ali njihovo zataškavanje jeste!

Danilo Kiš je prije mnogo godina, kada su ga pitali zašto se u svojim knjigama, "Grobnići za Borisa Davidovića", prije svih, tako opsativno bavi zločinima staljinizma, a ne fašizma i nacizma kojeg je osjetio na svojoj koži i od koje mu je stradala familija, kazao: "Zato što su staljinistički zločini, logori, kazamati, ubistva, progoni... uništili jednu veliku ideju" (pravdu, jednakost, solidarnost, slobodu...) Eto najcjelishodnijeg odgovora na pitanje o tome zašto, čemu i kome pisati danas i ovdje o jednom skoro trideset godina starom "nemilom događaju". Ideja Bosne i Hercegovine počela je kopniti, nestajati kada su se oni koji su je branili, počeli ponašati kao oni koji su joj odlučili doći glave!

> PIŠE: Senad AVDIĆ

Suđenje na Sudu BiH **Draganu Vikiću, Jusufu Pušini** i ostalim

(Nerminu Uzunoviću i Mladenu Ćivčiću) koje Tužiteljstvo BiH teži za ubistvo osmorice pripadnika rezervnog sastava Jugoslovenske narodne armije, 22. aprila 1992. godine, ušlo je u treću godinu svog trajanja i nemoguće je i prepostaviti kada bi se (i na koji način) moglo završiti. U procesnom smislu i dinamici još se "igra prvo poluvrijeme", tužiteljica **Vesna Ilić** još uviđek izvodi svoje svjedočstvo i dokaze,

odbrana će svoje dokaze i svjedočestva, nadajmo se, predaći i izvesti u nešto kraćem vremenskom roku. Iako navodni "dobri novinarski običaji", koje kreiraju i preporučuju oni koji se nikada ni sudskim ni bilo kakvim opipljivim novinarstvom nisu bavili, ne trpe pisanje o sudskim procesima, analizu njihovog toka i sadržaja, sve dok presuda ne postane pravomočna i neupitna, s ignorantskim zadovoljstvom će zaobići

tu nepisanu, licemjernu konvenciju. Uostalom, nema potrebe da se novinarstvo uskladije sa pravosuđem i poviňuje njegovim običajima i standardima, jer tužiteljstvo u konkrentnom slučaju, a i mnogim drugim, barem dvije decenije zastaje za medijima i njihovim doprinosom rasvjjetljavanju zločina u Velikom parku u Sarajevu.

Već godinu-dvije nakon rata, zahvaljujući pojedinim medijima i

novinarima, a neskromno će i sebi pripisati stanovite istraživačko-novinarske zasluge, skicirane su osnovne konture tog strašnog, pritom neobjasnjenog zločina, i sačinjeni pričično vjerodostojni fotoroboti neposrednih počinitelja i njihovih, ne nalugodavaca, nego pokrovitelja i zaštitnika. Ničeg bitno novog, proširenog i dopunjeno nije donjela niti istraga tužitelja iz Haaga koji su se time bavili godinama, kao ni lokalnih tužiteljsko-istražiteljskih timova koji su optužnicu podigli 20-ak godina nakon tog smaknuća. Svi koji su optužnicom Tužiteljstva BiH dovedeni u vezu sa likvidacijom vojnika JNA iz aprila 1992. godine su odranije bili poznati medijima.

Dosadašnji tok suđenja, sadržaj optužnice, svjedočenje nepregledne kolone ludih, gluhih i zbumjenih svjedoka tužiteljstva, nudi sasvim dovoljno, možda čak i previše argumentata i "dokaznog materijala" za generalni sud o zločinima koje su počinile vojne i policijske snage "pod kontrolom legalnih vlasti u Sarajevu", kao njihovom i pravosudnom tretiranju i procesuiranju. A taj generalni zaključak, što ne znači i uopćeni, jer je riječ o konkretnim radnjama i praksama, ovako će formulirati: zločini koje su počinili pripadnici Armije BiH, odnosno MUPBiH, kakav je slučaj sa smaknućem vojnika u Velikom parku, nisu bili planirani, nisu činjeni sistematski, planski i organizirano. Ali je njihovo zataškavanje, negiranje, pravosudno nesankcioniranje pod političkim pritiskom, prekvafificiranje, bolje rečeno prefabriciranje njihovog karaktera... činjeno sistematski, planski, organizirano!!! Činjeno je to sa najvišeg nivoa civilne, vojne, policijske i pravosudne vlasti u Sarajevu.

Opis tragičnog događaja u Velikom parku, njegova kronologija, početak i tragični epilog, u svim njegovim elementima, akterima, kako ih je poredala tužiteljica Vesna Ilić i njen tim, poklapa se sa medijskom slikom, istinom do koje su mediji "dobacili". Pa da brzinski obnovimo gradivo podsjećajući na najvažnije činjenice sa tim u vezi.

Osmorica vojnika, pripadnika

Jusuf Juka Prazina

rezervnog sastava JNA, uglavnom iz okoline Sarajeva, ostali su 22. aprila na Dobrinji zaglavljeni u vojnog transporteru.

Pripadnici Teritorijalne odbrane Dobrinje prebacuju vojнике u nadležnu policijsku stanicu SJB Novi Grad. **Malik Krivić**, šef policije, zarobljenike zbog "njihove sigurnosti" prepusta **Davoru Matiću**, zvanom **Mišo Žmiro**, lokalnom predratnom "žestokom momku", dakle kriminalcu, koji je sa svojim jaranim kontrolirao okolne kvartove. Mišo Žmiro treba zarobljenike predati nekom u Sarajevu, nije utvrđeno kome, policiji ili vojsci. Procedura je u takvim slučajevima, prema Krivičnom zakonu, bila jasna, zarobljenici se predaju Centru službi bezbjednosti, koji nakon toga uključuje Ministarstvo odbrane, vojnu policiju... Ništa od toga nije poštovano. Djelo koje bi se vojnicima JNA moglo pripisati moglo je biti kršenje zabrane o vožnji oklopnih vozila u gradu, koja je nešto ranije donesena.

JAVAŠLUK, NEZNANJE, A NE PLANIRANI ZLOČIN

Mišo Žmiro, potom, sa svojim pajdašima koji su imali legitimacije vojne policije procjenjuje da je najsvršishodnije da zarobljenike odvede u Dom policije, smješten iznad sarajevskog Velikog parka, koje je u prvim danima rata bilo sjedište i policije (specijalna jedinica RMUP-a pod komandom **Dragana Vikića**) i vojske ("Vukovi" **Jusufa Juke Prazine**) i još kojekakvih policijsko-obavještajnih družina, čudnih biografija, nedefiniranih nadležnosti i suspektnih namjera i zadatka.

Dragan Vikić, kako je tvrdio više puta u medijima (i ne samo on), odbija prihvati zarobljenike i o

to bile i različite kategorije psihopata, sadista, tarantinovskim jezikom rečeno "inglorios bastards" ("beščutni gadovi"). Bili su u manjini, ali u agresivnoj, beskrupuloznoj manjini.

Sve ono što se dešavalo nakon tih, pojedinačnih, samovoljnih, bestijalnih rafala u zarobljenike u kasno proljetno poslijepodne 22. aprila 1992. godine imalo je karakter organiziranog, smišljenog planskog zaštaškavanja zločina, odbrane i zaštite zlikovaca, skidanja odgovornosti sa viših instanci i komandne odgovornosti. Potpuno je fascinantno, i strašno istovremeno, sa koliko je morbidne kreativnosti i pokvarene mašte vlast u Sarajevu godinama odbijala da prizna istinu koja je manje-više svima bila poznata i dostupna. Koliko je samo bilo potrebno sadističke beščutnosti i organske kvarnosti da se mjesec dana nakon pogubljenja osmorice vojnika JNA (21. maja 1992. godine) njihovim roditeljima napiše pismo u kojem ih se "informiše" da su mladići nakon hapšenja na Dobrinji oslobođeni i da vlast u Sarajevu nema pojma šta se sa njima nakon toga dešavalo. Taj su dokument (kojeg je ovaj potpisnik objavio prije dvije decenije) potpisali čelnici Ministarstva odbrane (**Jerko Dokic**) i Teritorijalne odbrane (**Hasan Efendić**) Bosne i Hercegovine, mada sve ukazuje da su oni samo stavili potpis na kravu laž koju su im u bestidni službeni dokument upakirali njihovi suradnici, pomoćnici za bezbjednost, bivši oficiri KOS-a, ili njihovi ortaci i simpatizeri u civilu.

TI, JA I SARAJEVSKI VELIKI PARK

Ne znaju, dakle, čelni ljudi vojske gdje su završili pripadnici JNA, mjesec dana nakon što su strijeljani, a ne oslobođeni. Nije im poznata sudbina likvidiranih, pa oslobođenih vojnika iako je o tom zločinu raspravljanu na najvišem mjestu u državi, Predsjedništvu Bosne i Hercegovine, i to ne na inicijativu nekog njegovog, bezveznog, formalnog, nepatriotskog člana, nego na poticaj najvećeg sina Predsjedništva BiH, a i šire, **Alije Izetbegovića**. Samo dan nakon što je oslobođen i

razmijenjen za **Milutina Kukanjca**, dakle 4. maja. Izetbegović saziva proširenu sjednicu Ratnog predsjedništva BiH na koju poziva sve najodgovornije ljudi u politici, vojsci, sigurnosnim agencijama i traži da se raspravi slučaj smaknutih vojnika iz Velikog parka. Prisutne su informira da je tokom noći koju je proveo u zatočeništvu u kasarni Jugoslovenske narodne armije u Lukavici, ispod prostorije u kojoj je pritvoren, cijelo veče slušao zapomaganja, prijetnje, uvrede, kletve... roditelja ubijenih mladića. Kazao je da se plašio da će ga ta masa kidnapovati, pa i likvidirati. Izetbegović je, što se nalazi u stenogramu sjednice koju će vjerovatno kao dokaz predočiti odbrana Dragana Vikića i Jusufa Pušine, rekao da ga je o zločinačkom događaju od 22. aprila četiri-pet dana kasnije informirao tadašnji ministar MUPBiH **Alija Delimustafić**. Kazao je i da je dobio spisak s imenima tih, kako je rekao, ubijenih vojnika JNA. Ako je o tome bio upoznat Alija Izetbegović, prirodno bi bilo očekivati da su o detaljima zločina ponešto znali oni koji su bili zaduženi da ga logističiraju povjerljivim informacijama i šopaju "operativnim saznanjima".

Ali, eto, nisu imali pojma. Prolaze kao na pokretnoj traci već tri godine kroz sudnicu Šuda BiH gospodari života i smrti u ratnom Sarajevu koji ništa ne znaju o Velikom parku. **Kemal Ademović**, u trenutku zločina Vikićev zamjenik, kasnije nasljeđnik u Specijalnoj jedinici, pa još kasnije direktor bosnjačke tajne policije, ničeg se ne sjeća. Isparilo mu iz glave. Omiljeni Izetbegovićevi vojno-obavještajni satrapi, njegov savjetnik **Fikret Muslimović**, ništa čuo, ništa video, njegov podređeni obavještajac (i u onoj i u ovoj vojski) **Enver Mujezinović** - još manje. **Bakir Alispahić**, u vrijeme masakra u Velikom parku, šef sarajevskog Centra službi bezbjednosti, također nije imao pojma, iako **Petar Simović**, tadašnji šef bezbjednosti u komandi Druge Armije JNA, pismo svjedoči da je upravo sa njim dogovarao razmjenu (ubijenih) vojnika JNA za neke, također likvidirane Bošnjake iz Foče. U nekoliko izjava datih domaćim i stranim

istražiteljima, **Asim Dautbašić**, čelnik Državne bezbjednosti BiH od najšireg povjerenja bošnjačkog vrha (tzv. "sure", koja je vukla sve najvažnije konce u političkom, vojnem i bezbjednosnom sektoru, kako je u svom svjedočenju kazao **Munir Alibabić**, šef tadašnje Državne bezbjednosti Sarajevo) kazao je da je za postojanje jedinice "Ševe" saznao tek 1993. godine iz medija, u vrijeme dok je obavljaо funkцију konzula BiH u Stuttgartu. I kada je, nadodajem ja, za rad u Službi vrbovaо desetine okorjelih kriminalaca koji su nakon rata preuzeli mafijaško podzemlje širom zemlje (**Zijad Turković, Emir Hadžić, Senad Kobilić...**)

Mnogo je zamršenih i nepristupačnih rukavaca priče o zločinu (i nekazni) u Velikom parku. Jedan od njih odnosi se na činjenicu da glavni akteri, neposredni učesnici i izvršitelji, odavno nisu među živima. Mišo Matić-Žmiro ubijen je godinu dana kasnije u kriminalnom obračunu u svom stanu. Jusuf Juka Pražina iste je godine ubijen u Belgiji, pod sumnjivo čudnim okolnostima. Nikada nisu otkrivene ubice i nalogodavci atentata na **Nedžada Ugljena**, visokopoziционiranog dužnosnika Službe državne bezbjednosti BiH koji je bio smješten u Domu policije i bio odgovoran za formiranje i djelovanje "Ševe". Ugljenovu sudbinu izbjegao je Nedžad Herenda, komandant "Ševe", za kojeg neki svjedoci na suđenju Vikiću, Pušini i ostalim tvrde da je bio glavni egzekutor nad osmoricom pripadnika JNA. Herendu je u ljeto 1996. godine, kidnapovala, mučila, saslušavala i na koncu neuspješno pokušala likvidirati jedna od frakcija unutar bosnjačke obavještajne strukture. Nakon oporavka Herenda je odselio u Holandiju gdje, po tvrdnjama njegovih poznanika, i danas živi. Navodno je, prema istim izvorima, od strane haških tužitelja bio "tipovan" i pripreman da bude ključni svjedok na suđenju protiv Alije Izetbegovića, do kojeg nikada nije došlo zbog smrti bošnjačkog lidera.

Žašto je značajno suđenje Draganu Vikiću, Jusufu Pušini,

te Mladenu Čivčiću i Nerminu Uzunoviću, bez obzira na njegov konačni ishod i presudu koja će biti izrečena? Značajno je zato što ima ogroman značaj, stvarni i simbolički, jer se sudi zločinu, ubistvu osam vojnika JNA u Velikom parku, koji je bio prapocetak, nulta tačka svih zločina (da ne kažemo "istočnog grijeha") koje su počinili pripadnici oružanih snaga koje su branile Bosnu i Hercegovinu (Armije BiH i MUP-a). Odnos vlasti u Sarajevu prema tom zločinu, prvom te vrste, tolikih dimenzija i brutalnosti u napadnutom gradu, zataškavanje, prikrivanje, laganje, konstruiranje, bilo je svojevrsni ogledni primjer za sve buduće zločine, nasilje, kriminal u najširem smislu, koji su uslijedili od strane "vladinih snaga" ne samo u Sarajevu nego širom Bosne i Hercegovine.

NAŠI I NJIHOVI ZLOČIN(C)

Nesankcionisanje zločina u Velikom parku koji se, dakle, desio u pola bijela dana u epicentru grada, pred očima stotina ljudi, utabalo je standarde ponašanja, obe-smislilo odgovornost i za učinjeno i neučinjeno, uspostavio normu za sve zločine koji su se nakon njega desile. Osokolio je taj masakr ubice, a obeshrabrio građane Sarajeva koji su jedva izdržavali pred vanjskim terorom, a morali su strepitati i od unutrašnjeg. Nakon zločina u Velikom parku uslijedila su ubistva i nasilje nad nedužnim građanima, prije svega srpske nacionalnosti, putem pokolja nad šestočlanom familijom **Krajšnik**, likvidacije obitelji **Ristovića**, potom svirepog, godinu i pol dana toleriranog krvavog pira **Mušana Topalovića Cace** i njegovih patoloških zlikovaca nad srpskim civilima, ali i drugim koji su im, iz koristoljublja i drugih sebičnih razloga, stajali na putu. Ako su zločini nad građanima Sarajeva, osobito srpske i hrvatske nacionalnosti i bivali sudske procesuirani, tada je vlast pažljivo vodila računa da oni ne budu kvalificirani kao "ratni zločinci", nego kao obična, malo svirepija ubistva. "Ako bismo im sudili za ratne zločine, stvorila bi se ružna slika o našoj borbi", reći će na jednom susretu sa

predstvincima sigurnosnih struktura Alija Izetbegović. Ako bi, pak, bili osuđeni za ta ubistva, čak i na višegodišnje robije, ubrzo bi zločinci, poput **Envera Zornića**, bili dotaknuti milošću svojih lidera i puštani na slobodu.

Neuvjerljiva opetovanja i demagoško-odbrambene tvrdnje bošnjačke elite da su zločini koje su počinile snage pod kontrolom legalnih vlasti u Sarajevu, neusporedivo manji od pokolja koje su počinile vojske dvije separatističke paradržave, jesu naravno tačne i neporecive, ali se ovdje ne radi o tome. Ovdje se radi o odnosu vlasti, državnog aparata, prema zločinima. A taj je odnos bio benevolentan, skoro tolerantan prema čak i najsvirepijim počiniteljima zločina. Kao takav je nerijetko korespondirao sa držanjem onih koji su zločinima destruirali Bosnu i Hercegovinu i njeno društvo i osnaživao spin o građanskom ratu u kojem nijednu od tri strane ne obavezuje poštivanje humanitarnog prava i zakona. Činjenicu da ni nakon skoro trideset godina vlast nije bila u stanju staviti tačku na jedan jednostavno rješiv zločin, ne može se opravdati time da ona taj zločin nije planirala, niti naredila. Dovoljno je zataškavanje, zaobičaženje zakona pa da se bude saučesnik u zločinu.

Danilo Kiš je prije mnogo godina (a nema suvremenije i aktuelnije građe od starih Kišovih tekstova!) kada su ga pitali zašto se u svojim knjigama, "Grobnici za Borisa Davidovića" prije svih, tako opsensivno bavi zločinima staljinizma, a ne fašizma i nacizma kojeg je osjetio na svojoj koži i od koje mu je stradala familija, kazao: "Zato što su staljinistički zločini, logori, kazamatni, ubistva, progoni... uništili jednu veliku ideju" (pravdu, jednakost, solidarnost, slobodu...) Eto najcjelishodnijeg odgovora na pitanje o tome zašto, čemu i kome pisati danas i ovdje o jednom skoro trideset godina starom "nemilom događaju". Ideja Bosne i Hercegovine počela je kopniti, nestajati kada su se oni koji su je branili, počeli poнаšati kao oni koji su joj odlučili doći glave! ■

U iščekivanju virusa Da li smo spremni?

U februaru je na području FBiH 45 osoba stavljeni pod zdravstveni nadzor. Sobzirom da je za pojedine istekao inkubacijski period, trenutno se pod zdravstvenim nadzorom u većem entitetu nalazi 28 osoba

> PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

„Budite informisani, ali nemojte panicići“, glavna je poruka koju stanovništvo šalju vodeći svjetski epidemiolozi i medicinski radnici povodom globalne panike koju je izazvao koronavirus (COVID-19). U prilog tome govore i statistički podaci i dosadašnja istraživanja koja permanentno provodi Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), namjerodavnja globalna institucija za sve informacije o aktuelnom koronavirusu.

- Čini se da COVID 19 nije tako smrtonosan poput drugih koronavirusa, uključujući SARS i MERS - kazao je početkom sedmice Tedros Adhanom Ghebreyesus direktor WHO-a.

- Više od 80% zaraženih imaju umjerene simptome i oporaviti će se. Uoko 14% slučajeva virus može uzrokovati pneumoniju i gubitak daha. Oko 5% pacijenata ima kritične simptome, uključujući respiratorni zastoj, septički šok i zatajenje organa. U 2% prijavljenih slučajeva virus je bio fatalan, a rizik raste sa starošću pacijenta. Do sada je zabilježeno tek nekoliko slučajeva među djecom, ali je potrebno više istraživanja da bi shvatili zašto – sumirao je on dosadašnju situaciju sa COVID-19.

Iako se virus u Kini pojavio još u decembru prošle godine, panika u Evropi, a tako i u BiH je nastupila sa prvim potvrđenim slučajem u Italiji, i prvim smrtnim slučajem u ovoj zemlji koji se desio 22. februara. Italija je roku od nekoliko dana postala jedno od najvećih svjetskih žarišta virusa, koji je ubrzo prvi put potvrđen i u Austriji, Hrvatskoj i drugim zemljama.

Prvi sumnjiivi slučajevi u BiH su tri državljana Kine koji su zbog simptoma sličnih koronavirusu hospitalizirani u prostorima Klinike za plućne bolesti KCUS. Nakon što je 25. februara potvrđeno da su rezultati testova na Corona virus negativni, pacijenti su otpušteni

iz Klinike za plućne bolesti. Dan nakon toga, negativnim se pokazao i nalaz vozača autobusa iz Tuzle koji se nedavno vratio iz Italije.

Iako u trenutku pisanja ovog teksta u BiH nema evidentiranih slučajeva, gotovo je izvjesno da će se to uskoro desiti.

Zahvaljujući prije svega društvenim mrežama, panika se među građanima širi vrtoglavom brzinom. Pokretne trake na kasama marketa u BiH su samo nekoliko sati nakon potvrđenog prvog slučaja u susjednoj Hrvatskoj već bile zakrčene brašnom, rižom, uljem, konzervama, sredstvima za dezinfekciju... Ništa manja invazija nije ni na apoteke u kojima već odavno vlada nestaćica zaštitnih maski uprkos činjenici da je njihova djelotvornost u slučaju koronavirusa upitna.

COVID-19 je trenutno postao epicentar širenja lažnih vijesti i panike među građanima pa se na savjete i preporuke stručnjaka gotovo nikо i ne osvrće.

Tome su doprinijele i pomalo nesinhronizovane ili zakašnjele reakcije nadležnih institucija u BiH pa se tim

povodom javnosti obratila i direktorka Kliničkog centra u Sarajevu, **Sebija Izetbegović** koja je priče o nepostojanju izolatorija na KCUS-u nazvala „glupostima“, ali i dodala da to svakako i nije obaveza KCUS-a, već Ministarstva zdravstva KS i Zavoda za javno zdravstvo KS. Dodala je da su izolatoriji smješteni uglavnom u karsnama gdje vojska također pomaže i gdje se ljudi drže u karantinu 14 dana.

Izetbegović je rekla da je KCUS spreman uključiti se i pomoći, ali da ne mogu samo oni snositi teret te da je pripremljen prostor na Podhrastovima koji je jedini s negativnim pritiskom.

- **Važno je znati, to su prostorije adekvatne za liječenje koronavirusa. Oformili smo specijalne timove i komandnu odgovornost snosi Klinika za infektologiju. Izdvojili smo timove, prenijeli aparate na Podhrastove** – kazala je ona te dodala da na Podhrastovima ima 20 kreveta na raspolaganju te da će, ako slika bude dramatičnija, tražiti da se sve zdravstvene ustanove u KS uključe, uz upozorenje da u suprotnom KCUS neće moći obnašati svoju primarnu funkciju.

Koliko živi i kako se širi virus?

Ono što svakako zabrinjava jeste što zdravstveni radnici još uvek nemaju odgovore na neka bitna pitanja o virusu. Teorije zavjere je podgrijala i informacija iz Kine da tamošnja Centralna banka poduzima mјere u vidu „temeljitog čišćenja“ pa čak i uništavanja novčanica koje su u opticaju.

Stručnjaci još ne znaju tačno koliko se dugo novi koronavirus može zadržati na kontaminiranim površinama i predmetima i potencijalno

zaraziti ljudе, ali neki istraživači pronalaze tragove proučavajući ponašanje drugih koronavirusa.

Tako je početkom februara, u eminentnom stručnom časopisu „The Journal of Hospital Infection“ navedeno kako drugi koronavirusi poput SARS-a i MERS-a, mogu opstati na neživim površinama, uključujući metalne, staklene ili plastične površine, od pet minuta do čak devet dana ukoliko se površina u međuvremenu ne dezinfikuje.

Sa druge strane, na web strani američkog Centra za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC) stoji kako se vjeruje da se koronavirusi najčešće šire respiratornim kapljicama koje se najčešće šire kašljanjem ili kihanjem, te da koronavirusi imaju nisku stopu preživljavanja na neživim površinama. Ono što je međutim sigurno, jeste da niko još uvijek požudano ne zna na koje se sve načine širi virus i koliko dugo može preživiti izvan ljudskog organizma.

Ako sumnjate, pozovite 062/086-282

Na pitanje koje muči svakog građanina - da li je BiH spremna i pripremljena za dolazak virusa, teško da iko može dati adekvatan odgovor.

U međuvremenu u cilju postizanja efikasnog odgovora na epidemiju izazvanu novim koronavirusom, Krzni štab Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo za praćenje i analizu situacije izazvane novim koronavirusom je izdao saopštenje u kojem se preporučuje osobama koje su u zadnjih 14 dana boravile ili dolaze iz Italije, posebno iz pokrajina Lombardija i Veneto, da se jave dežurnom epidemiologu putem telefona 062/086-282, radi uzmajanja epidemioloških podataka i savjetovanja o daljem postupanju. Do tada se savjetujte kućna izolacija.

-U slučaju pojave respiratornih simptoma - povišene tjelesne temperature, kašja i otežanog disanja savjetuje se pozivanje na broj telefona 062/086-282 na koji će se javiti dežurni epidemiolog i obavijestiti mobilni tim Doma zdravlja ili Zavoda za hitnu medicinsku pomoć, s ciljem njihovog dolaska na adresu, obavljanja pregleda i određivanja daljeg postupanja. Do dolaska mobilnog tima savjetuje se boravak kod kuće i po mogućnosti poduzimanje mera samoizolacije, s ciljem zaštite zdravlja ukućana (kontakata). Kantonalni krizni štab očekuje da će se ove preporuke ozbiljno shvatiti i primjenjivati, s ciljem zaštite zdravlja stanovništva – navodi se u saopštenju.

U Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH (ZZJZ FBiH) su nam potvrdili kako na području Federacije BiH do sada nije registriran nijedan sumnjiv ili pozitivan slučaj bolesti izazvane novim koronavirusom (COVID-19) uz napomenu da se epidemiološka situacija u svijetu jako brzo mijenja te se pojava COVID-19 može očekivati i u Federaciji, odnosno Bosni i Hercegovini.

U FBiH trenutno 28 osoba pod zdravstvenim nadzorom

U FBiH se u skladu sa preporukama Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), a po Naredbi Kriznog štaba Federalnog ministarstva zdravstva (FMZ) provode mјere pojačanog epidemiološkog nadzora na graničnim prijelazima, ali i unutar FBiH, s ciljem ranog otkrivanja potencijalnih slučajeva COVID-19, kako bi se kroz kontrolu osoba s kojima su bili u kontaktu poduzimale mјere

Smjernice ZZJZ FBiH

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH (ZZJZ FBiH) izdao je smjernice za kućnu izolaciju osoba koje dolaze iz područja ugroženog epidemijom COVID-19. Za strane državljane sa privremenim i stalnim boravkom u Bosni i Hercegovini (BiH) i BiH državljane, koji dolaze u BiH, a u zadnjih 14 dana su boravili u ugroženom području, računajući od dana ulaska u BiH.

- Ukoliko se osjećate dobro i nemanje simptome respiratorne bolesti, možete putovati direktno prema Vašoj kući ili hotelu

- Kada stignete kući ili u hotel morate ograničiti aktivnosti izvan Vašeg doma/hotela – ostati kod

kuće/u hotelu

- Potrebno je redovito se javljati nadležnom kantonalmu zavodu za javno zdravstvo

- Potrebno je redovito pratiti simptome: povišena temperatura, kašalj, otežano disanje, druge rane simptome bolesti kao što su groznica, grlobolja, bolovi u mišićima

- Ne ići na posao, u školu/univerzitet, javna mjesta, ne koristiti javni prijevoz i taksi

- Izdvojiti se od ostalih ukućana

- Izbjegavati zajedničke prostorije i nositi medicinsku masku u slučaju kretanja u tih prostorijama i u prisustvu ukućana

- Izbjegavati primati posjetitelje
- Redovito čistite i dezinficirajte površine u kupatilu i toaletu

- Često i temeljito prati ruke vodom i sapunom 20 sekundi. Kao alternativa, može se koristiti sredstvo za dezinfekciju ruku na bazi alkohola

- U slučaju pojave simptoma, odmah kontaktirati odgovornu osobu nadležnog kantonalmu zavodu za javno zdravstvo

- Ukoliko se pojave simptomi, nosite medicinsku masku

- Ukoliko se ne pojave simptomi unutar 14 dana od zadnjeg izlaganja, osoba se ne smatra više pod rizikom od pojave bolesti COVID-19.

za dalje sprječavanje širenja virusa.

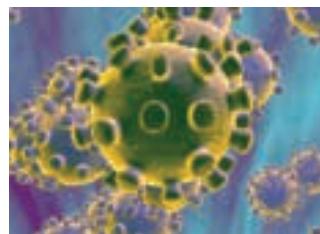
To podrazumijeva „ulazni screening“ za putnike koji dolaze sa područja Kine u smislu da putnici ispunjavaju sanitarni upitnik, te se podaci o ulascima dostavljaju nadležnim zdravstvenim institucijama, a putnicima daju preporuke i broj telefona koji trebaju kontaktirati u slučaju pojave simptoma bolesti. Strani i bh. državljani sa stalnim ili privremenim boravkom u FBiH, a koji se vraćaju s područja Kine,

se u saradnji sa nadležnim inspekcijskim organima stavljuju pod zdravstveni nadzor (obavezno svakodnevno javljanje nadležnoj epidemiološkoj službi i samozolacija kod kuće u periodu od 14 dana). U februaru je na području FBiH 45 osoba stavljeno pod zdravstveni nadzor, a obzirom da je za pojedine istekao inkubacijski period, trenutno je u FBiH 28 osoba pod zdravstvenim nadzorom. Odlukom Kriznog štaba od danas se iste mјere na granici, kao i unutar FBiH odnose i na putnike s područja Italije, Južne Koreje i Irana – pojašnavaju u ZZJZ FBiH, i uporedo pozivaju sve bh. i strane državljane koji imaju stalni ili privremeni boravak u FBiH, a koji su se unazad sedam dana vratili u BiH iz Italije, Južne Koreje i Irana da se putem telefona, bez obzira da li imaju simptome bolesti ili ne, javi svom nadležnom kantonalmu zavodu za javno zdravstvo radi savjetovanja o dalnjem postupanju, te da ostanu u kućnoj samozolaciji.

-U slučaju pojave simptoma respiratorne bolesti (povišena temperatura, kašalj, otežano disanje) trebaju telefonom odmah obavijestiti kantonalmu zavod za javno zdravstvo ili hitnu pomoć. Krizni štab FMZ u cilju sigurnosti učenika i nastavnika preporučuje otkazivanje ekskurzija i organiziranih školskih putovanja u Italiju. Također, svim građanima se preporučuje izbjegavanje putovanja u Kinu, Italiju, Južnu Koreju i Iran – preporučuju u ZZJZ FBiH. ■

Smrtnost po godinama starosti oboljelih

Bazirano na uzorku od 72,314 potvrđenih slučajeva COVID-19 u Kini, tamošnji časopis „Chinese Journal of Epidemiology“ naveo je rizike smrtnosti od virusa po stratosnoj piramidi.

Starost	Stopa smrtnosti*
80+ godina	14.8%
70-79	8.0%
60-69	3.6%
50-59	1.3%
40-49	0.4%
30-39	0.2%
20-29	0.2%
10-19	0.2%
0-9	Nema evidentiranih smrtnih slučajeva

start

www.startbih.ba

NOVINA GODINE U BIH 2002
Magazin START BIH je dobitnik
AMNESTY INTERNATIONAL MEDIA AWARDS 2003

IZDAVAČ
NIK Denameda d.o.o.
La Benevolencije 6
REDAKCIJA
La Benevolencije 6, 71000 Sarajevo
T. +387 33 260 210, 260 211, 260 212
F. +387 33 260 210

www.startbih.ba
www.facebook.com/MagazinStart
www.twitter.com/startbih
www.youtube.com/user/startbih
redakcija@startbih.info

Digitalno izdanje magazina Start BIH možete naručiti na NOVINARNICA.NET

DIREKTOR I GLAVNI UREDNIK

Dario Novalić
darionovalic.start@gmail.com

REDAKCIJA

Asaf Bećirović, Dario Novalić, Ekrem Tinjak, Zdravko Čupović, Dena Novalić, Mevludin Mekić (fotografija, video), Miroslav Kušević

SARADNICI / CE:

Senad Avdić, Đuro Kozar, Emir Imamović Pirke, Ahmed Burić, Vesna Vujić (Srbija), Drago Hedi (Hrvatska), Oliver Branković (Makedonija)

DTP

D. Musa

DESIGN

Start BIH

WEB DESIGN

Dženan Buzadić, Nikola Vujović

DIREKTOR MARKETINGA I PROJEKATA

Mevlida Novalić
start.reklame@gmail.com
T. +387 33 204 060

DISTRIBUCIJA I PRODAJA

Mevludin Mekić

ŠTAMPA

UNIONINVESTPLASTIKA, Semizovac

ŽIRORAČUNI

1610000030070011 / Raiffeisen Bank d.d./

3060510000026862 / Addiko Bank/

1410010013016207 / BBI Banka/

Vijeće za Štampu
u Bosni i Hercegovini
www.vzsbih.ba email: info@vzsbih.ba +387 33 272 278

Magazin Start BIH je punopravni član Vijeća za Štampu u BiH.

Pokretanje magazina je omogućio Fond Otvorenog društva BiH, njemačka organizacija za pomoć novinarima JHJ sa sjedištem u Bonu, Stiven i Nancy Channing, NC. USA, USAID, PRESS NOW, OSI / BUDAPEST

Sav materijal objavljen u magazinu Start BIH podliježe copyrightu i u vlasništvu je izdavača.

Njemačka: Novi zakon, novi odlasci struke

Ambasada Savezne Republike Njemačke donosi informacije: šta donosi novi njemački zakon o useljavanju stručnog kadra

Od 1.marta 2020. godine na snagu stupa novi njemački zakon o useljavanju stručnjaka. Ovim zakonom će biti proširene već postojeće odredbe o useljavanju. Zakon se primjenjuje na državljane svih zemalja širom svijeta i odnosi se prvenstveno na osobe sa stručnom ili akademskom kvalifikacijom. Važno je da visokoškolska ili stručna kvalifikacija moraju prethodno biti priznate u Njemačkoj. Prema novom zakonu o useljavanju, prvi korak je dakle podnošenje zahtjeva za priznavanje (nostrifikaciju) kvalifikacije u Njemačkoj. Sljedeći korak je podnošenje zahtjeva za vizu u Njemačkoj ambasadi u Sarajevu. Ambasada Savezne Republike Njemačke donosi informacije o tome što je novo od 1. marta: Ukoliko postoji ponuda za posao i ako je izvršena odgovarajuća nostrifikacija kvalifikacije, ubuduće se mogu doseliti stručnjaci iz svih oblasti rada; Ukida se pravilo po kojem je za samo određena, jasno definisana, deficitarna zanimanja postojala mogućnost useljavanja. Osim toga, kod ovih zahtjeva više se neće primjenjivati pravilo provjere po kojem prednost pri konkretном zapošljavanju ima stručni kadar iz Njemačke ili Evropske unije; Osobe sa priznatom stručnom kvalifikacijom mogu podnijeti zahtjev za vizu u svrhu traženja posla: Radno mjesto mora biti u skladu sa obrazovanjem i primjereno kvalifikaciji; za mlade ljude koji još nisu stekli stručnu kvalifikaciju ovaj zakon otvara nove mogućnosti; Osobe mlađe od 25 godina mogu ubuduće podnijeti zahtjev za vizu kako bi u Njemačkoj tražile mjesto za stručno obrazovanje i tamo stekle svoje kompletno obrazovanje. Naravno za sve je neophodno poznавanje njemačkog jezika, nema starosne granice. Onaj ko želi podnijeti zahtjev za vizu, kao i sve ostale upute u svakom slučaju treba pročitati informativne listove sa detaljnim uputama na web stranici Ambasade: <https://sarajewo.diplo.de/ba-sh/service/-/1621970>

Bosnalijek započeo izvoz na tržište Njemačke

Generalni direktor Bosnalijeka Nedim Uzunović kaže da je taj veliki uspjeh, kojim se za Bosnalijek otvara najveće tržište lijekova unutar Evropske unije

Bosanskohercegovačka farmaceutska kompanija Bosnalijek počela je izvoz proizvoda na tržište Njemačke zahvaljujući poslovnoj saradnji sa čuvenim njemačkim imunologom dr. Hellmutom Münchom i njegovom kompanijom Innova Vital GmbH. Ugovor predstavlja saradnju baziranu na ugovornoj proizvodnji brenda Lysobact, saopćeno je iz Bosnalijeka.

Njemački ljekar, koji pored privatne prakse, posjeduje i vlastitu liniju preparata koji tretiraju, prije svega imunološka oboljenja, izabrao je upravo Bosnalijek za proizvođača svog novog proizvoda na bazi lizozima, pod nazivom "Innova Spray IMMUN". Innova Spray IMMUN zapravo je u potpunosti Lysobact koji će se proizvoditi u Bosnalijeku i izvoziti prvo u Njemačku, a kasnije i u druge države Evropske unije.

Generalni direktor Bosnalijeka **Nedim Uzunović** kaže da je taj veliki uspjeh, kojim se za Bosnalijek otvara najveće tržište lijekova unutar Evropske unije, rezultat kontinuiranih ulaganja u unapređenje proizvodnje, uključujući i investiciju od 50 miliona KM u izgradnju najsuvremenijeg proizvodnog pogona tečnih i polučvrstih formi lijekova sa godišnjim obimom proizvodnje od 34 miliona pakovanja, što je petostruko povećanje u odnosu na ranije kapacitete kompanije.

Mlinarević: U Mostaru spalili mene na karnevalu

Dakle, ne mogu ja sebi naraditi PR-a, koliko mi ga hercegovacki maloumnici mogu džabe napraviti. Fala braćo ! , napisala je na svom facebook profilu

Na karnevalu održanom u Mostaru spaljena je lutka sa likom književnice **Martine Mlinarević**, ambasadorice Bosne i Hercegovine u Češkoj.

Mlinarević je reagovala na svom facebook profilu:

" Kad misliš da si vidio sve...i doživio sve. U Mostaru spalili mene na karnevalu. Ono kad si kriv za svo zlo što je pogodilo Hercegovinu i Mostar zadnjih godina. Dakle ne mogu ja sebi naraditi PR-a, koliko mi ga hercegovacki maloumnici mogu džabe napraviti. Fala braćo ! ❤<3

Ps. Bukaču možete kupiti u Buybooku i svim boljim knjižarama!"

Organizatori ističu da tradiciju karnevala i spaljivanja na lomači lika osobe koja se proglaši krivom za svako zlo tokom godine, navedeno udruženje njeguje već 20 godina u Mostaru i na satiričan način govori o problemima u društvu. Lutka sa likom Željka Komšića, aktuelnog predsjedavajućeg Predsjedništva BiH, prošle godine je spaljena u Čapljinji.

„Izabrane pjesme“ Abdulaha Sidrana na engleskom

Izabrane pjesme akademika, pjesnika i književnika **Abdulaha Sidrana** predstavljene su u amfiteatru Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Publikacija je prevedena na engleski jezik u okviru projekta „Edicija – afirmacija bosanskohercegovačke savremene književnosti“. „Izabrane pjesme“ je trinaesta knjiga iz „Edicije – afirmacija bosanskohercegovačke savremene književnosti“ na stranim jezicima. Ovim projektom namjera je bila predstaviti one književne vrijednosti za koje su smatrali da su zanemarene i zaboravljene, a koje su sada prevedene na jedan od tri svjetska jezika: engleski, francuski i njemački.

Izbor je napravio sam autor iz kompletног pjesničkog opusa i, kako kaže, radi se o, do sada, najskromnijem izboru.

- To ide na slavističke katedre po svijetu sa idejom da neko tamo prepozna, vidi, uvjeri se da mi imamo vrijednosti koje se mogu valorizovati svjetskim razmjerama. Kolege su smatrali da treba i ja da budem tu. Tako da sam ja probroao ono što smo smatrali da je najviši domet. Dakle, desetak pjesama koje su moje najbolje pjesme - rekao je Sidran.

Publikaciju na engleskom jeziku, u prijevodu **Olje Knežević**, predstavili su akademik **Dževad Karahasan** i autor **Abdulah Sidran**, uz sudjelovanje **Brane Likića** u pratinji gitare. Kompozitor Brano Likić iz ovog opusa napravio je i CD od poezije Abdulaha Sidrana, koji je rekao da neke numere čak bolje zvuče na engleskom nego na bosanskom jeziku. Dževad Karahasan je mišljenja da Abdulah Sidran piše izvrsnu poeziju, a dokaz za to je jednostavnost.

- Kad čitate njegovu pjesmu nemate dojam da je neko nešto posebno radio. Nemate dojam da je iza toga trud, rad, konstrukcija. Imate dojam da se sve samo od sebe izreklo. Događaj je izrekao sebe. Osjećaj je izrekao sebe - ocijenio je Karahasan.

Dodaje kako Sidran svoju pjesmu hoće da otvorí, te kako iz tih pjesama progovaraju desetine glasova koji nisu njegov glas.

- Sidranov trud da pjesmu, dakle lirsku formu koja je ekstremno subjektivna u tradiciji otvorí. On traži mogućnost da u pjesmu uvede glasove drugih ljudi, da pjesmu nekad učini višeglasnom, da je približi drami. To je rijetko - kazao je Dževad Karahasan, književnik.

Halid Bešlić nije skrivaо suze: Na promociji albuma „Trebević“ sjetio se Keme i Davorina

Bosanskohercegovački pjevač Halid Bešlić plakao je na promociji svog novog albuma „Trebević“. Pjevač se prijetio svojih prijatelja **Kemala Montena** i **Davorina Popovića** pa nije mogao zadržati suze.

- Nema dana da se ne sjetim svog prijatelja Keme, ali i Davorina. Jednostavno, ta dva lika mi najviše nedostaju, drugačije ne može - poručio je Bešlić brišući suze.

Velika muzička zvijezda Halid Bešlić promovirao je 20. februara album i istoimenu pjesmu „Trebević“ na Trebevićkoj žičari, u prisustvu velikog broja medija. Spot je urađen u saradnji sa Gradskom upravom Grada Sarajeva, na čelu sa gradonačelnikom **Abdulahom Šakom**, a izdavač je Muzička produkcija BHRT-a.

- Trebević je važan svim Sarajlijama, vratio se pjesmom o Žičari, a notama se nastavlja i njegova izgradnja. Nisam mogao zamisliti bolji dan. Žičara je na svjetskom nivou, ovo je prvi put da se vozim žičarom nakon 30-40 godina i ponosan sam na ovo što vidim - kazao je popularni pjevač.

Na albumu „Trebević“ našli su se i stihovi pjesme „Sarajevo, ljubavi moja...“

Upravo sada kada se aktivno radi na oživljavanju sadržaja olimpijskog Trebevića, Bešlićev hit će na neki način obilježiti kulturno okupljalište Sarajlija, mjesto sa kojeg se pruža najljepši pogled na glavni grad Bosne i Hercegovine.

In memoriam Preminuo akademik Muhamed Filipović

Akademik Filipović rođen je u Banjoj Luci 3. avgusta 1929. godine

Muhamed Filipović, bh. akademik i pisac, preminuo je 26. februara u Sarajevu u 91. godini. Bio član Akademije nauka i umjetnosti BiH, profesor na Filozofском fakultetu Univerziteta u Sarajevu i predsjednik Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti.

Filipović je bio i jedan od osnivača i potpredsjednik Stranke demokratske akcije (SDA), a u vrijeme rata u BiH bio je potpredsjednik Muslimanske bošnjačke organizacije **Adila Zulfikarpašića** i ambasador Republike BiH u Londonu.

Muhamed Filipović rođen je u Banjoj Luci. Filipović je u rodnom gradu završio osnovnu i srednju školu. Filozofiju je studirao na Filozofском fakultetu u Beogradu i Zagrebu. Diplomirao je 1952., a doktorirao 1960 godine.

Dr. Nedim Ademović, ekspert za ustavno pravo

Milorad Dodik puno riskira i na kraju bi mogao odgovarati

Ugledni sarajevski advokat, ekspert za ustavno pravo, za magazin Start BiH obrazlaže šta stoji iza reakcije Milorada Dodika na odluku Ustavnog suda o poljoprivrednom zemljištu i blokade državnih institucija. Smatra da međunarodna zajednica može i mora odigrati aktivnu ulogu: mora dati svoju kvalifikaciju da li Dodikovo djelovanje predstavlja državni udar, te, ako jeste, da preduzme mjere

> RAZGOVARAO: Dario Novaković

Kako ste Vi lično, dr. Ademoviću, kao ekspert za ustavno pravo, doživjeli reakciju Milorada Dodika na presudu Ustavnog suda BiH o poljoprivrednom zemljištu u Republici Srpskoj?

- Istinski govoreći, nisam očekivao baš ovakvu reakciju. Već 2012. godine Ustavni sud BiH je odlučio da je cijelokupna državna imovina, zajedno sa javnim dobrima, pa samim tim i poljoprivredna zemljišta, svojina države BiH, a ne entiteta. Prema tome, prije osam godina je ovo pitanje riješeno. Ova odluka je samo potvrdila taj stav. U toj odluci nema ništa novo što već nije riješeno i 2012. godine. Samim tim, pravno gledajući, nije bilo prostora za bilo kakvu reakciju.

Zašto je onda došlo do ovakve reakcije koja se ne stišava?

- Ova reakcija je čisto politička odluka javnih dužnosnika svih nivoa vlasti koji dolaze iz RS, prevashodno

iz SNSD-a. Reakcija nema veze sa pravom. Zar niste primijetili da Milorad Dodik, sve vrijeme ove krize u budžetu, u potpunosti izbjegava da spominje odluku Ustavnog suda BiH iz 2012. godine? To svjesno radi jer ta odluka deplasira njegov politički angažman danas. To želi da izbjegne po svaku cijenu. Ali da pokušam kratko obrazložiti suštinu ove reakcije. Nije ovo *ad hoc* reakcija. Ovo je, po mom dubokom uvjerenju, samo nastavak jednog dobro osmišljenog puta. Ne zaboravimo, RS je

>> Ako bih razmišljao glavom Milorada Dodika, onda bi moj odgovor počeo na ovaj način: Strane sudije su bili većinom kršćani. Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nikada nije izabrao stranog sudiju muslimana. U zadnje vrijeme situacija inklinira odabiru pravoslavaca, što mislim da diskriminiše Hrvate i Bošnjake, a povećanje broja žena strankinja u sudu nije kompatibilno sa balkanskom tradicijom svih konstitutivnih naroda

1992. godine definisala svoj ustavno-pravni koncept kao jednonacionalna država srpskog naroda, u kojoj je pravoslavna crkva državna vjera, i koja raskida sve svoje veze sa bivšom BiH. Uprkos brojnim reformama, investicijama, procesima regionalizacije, integracije, internacionalizacije, intervencionizmu međunarodne zajednice, javni dužnosnici u RS, većim dijelom, nikada nisu odustali od tog koncepta. U minulih 25 godina, putem raznih ustavnih mehanizama, a posebno od vremena kada

je međunarodna zajednica oduštala od korištenja bonskih ovlasti na polju civilne implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma, RS je uspjela blokirati državu na svim poljima. Istovremeno, javne vlasti u tom entitetu konstantno su u procesu donošenja odluka koje oduzimaju BiH prerogative države i sebi je priskrbljuju, tj. žele da održavotvore entitet. Jedina institucija koja ima snage da tome stane u kraj je Ustavni sud BiH. Ustavni sud BiH i troje stranih sudija su trenutno jedini istinski institucionalni štit opstojnosti BiH.

TEORIJE ZAVJERE

Je li istina da je Ustavni sud BiH protiv Srba i Republike Srpske i da je to sredstvo Bošnjaka umjesto bonskih ovlasti?

- To je absurd. Ustavni sud je donosio razne odluke, protiv svih nivoa vlasti i u korist svih nivoa vlasti. Ali ima jedna činjenica koja je i statistički nepobitna. RS je od samog

Ustavni sud BiH i troje stranih sudija su trenutno j

o jedini istinski institucionalni štit opstojnosti BiH

početka bio i ostao najaktivniji u donošenju neustavnih uredbi, zakona, međunarodnih sporazuma i drugih akata koji su direktno ugrožavali državne nadležnosti i interese. Sa druge strane, RS je većinom bio taj subjekt koji je pred Ustavnim sudom napadao razne akte koje je država usvojila. Svaki put kada Ustavni sud proglaši nešto neustavnim iz RS ili odbije njihov zahtjev, u RS se provodila politika viktimizacije RS-a i srpskog naroda. Pri tome, u javnom prostoru, izvrće se sistem sudovanja u Ustavnom суду, te se sudije tretiraju kao Bošnjaci, Hrvati i Srbi, domaći i stranci, muslimani i kako to već ne, mada to u Ustavu nigdje nije napisano, i sve to zajedno se miješa sa raznim teorijama zavjere protiv ugroženog srpskog naroda i RS.

Zašto Ustavni sud BiH nije doživio istu sudbinu blokade kao i druga tijela i organi BiH?

- Kreatori Dejtonskog ustava su

Sudije treba dijeliti na dobre, loše, etične, obrazovane, ...

Reakcija nema veze sa pravom. Zar niste primjetili da Milorad Dodik, sve vrijeme ove krize u

jako dobro detektivali da politički nestabilna i krvna, postratna BiH traži jaku i samostalnu sudsку vlast sa kapacitetom odlučivanja, i to kvalitetnog odlučivanja, bez potrebe etničkog konsenzusa ili entitetske podrške, što je, naravno, i u skladu s evropskim standardima. To su, zaista, uspjeli da urade s Ustavnim sudom BiH. Brojčani odnos nacionalnih i međunarodnih sudija, te brojčani odnos sudija po entitetima, u kombinaciji sa načinima donošenja odluka, predstavljaju formulu za to: nezavisnost i funkcionalnost.

Upravo zbog toga, na dejtonskoj šahovskoj tabli, Milorad Dodik je ustavnim aranžmanima poprilično matirao državu, ali s Ustavnim sudom BiH ne može da odigra šah-mat. Toga je svjestan. Mislim da je sada stavio sve na tu kartu: slomiti Ustavni sud BiH i povući zadnji šahovski potez koji bi označio početak kraja, tj. početak jedne dugogodišnje tihе iscrpljujuće bitke na međunarodnom planu za secesiju.

Ko može, po zakonu, izmjeniti sastav Ustavnog suda BiH?

- Postoji više stavova o tome, ali dva su prevladavajuća. Jedan dio eksperata smatra da se strane sudije ne mogu zamijeniti nacionalnim sudijama putem zakona, već se mora mijenjati sam Ustav. Ustav dozvoljava da se u Parlamentarnoj skupštini usvoji zakon kojim bi se utvrdila samo drugačija procedura izbora stranih sudija od procedure koju propisuje Ustav, ali ne i da se strane sudije, kao takve, eliminisu kao komponenta Ustavnog suda BiH. Opet, drugi dio smatra da se državnim zakonom može kako mijenjati procedura, tako i izvršiti zamjena inostranih sudija sa domaćim. Rečenica iz Ustava BiH glasi: „Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti drugačiji način izbora troje sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava.“ Rečenica jeste malo više značna.

Koje je Vaše mišljenje o stranim sudijama koje sudjeluju

u radu Ustavnog suda BiH?

- Ako bih razmišljao glavom Milorada Dodika, onda bi moj odgovor počeo na ovaj način: Strane sudije su bili većinom kršćani. Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nikada nije izabrao stranog sudiju muslimana. U zadnje vrijeme situacija inklinira odabiru pravoslavaca, što mislim da diskriminiše Hrvate i Bošnjake, a povećanje broja žena strankinja u sudu nije kompatibilno sa balkanskim tradicijom svih konstitutivnih naroda.

A šta je Vaše istinsko razmišljanje o stranim sudijama?

- Morao sam biti ironičan. Nekad morate stvari dovesti do apsurda da bi se stvar pojasnila. O stranim sudijama razmišljam dvojako. Jedno je vezano za našu dejtonsku zbilju, a drugo je općenito, kao pojave u nacionalnom pravosuđu. BiH nije jedina država koja ima strane sudije.

Kao dio dejtonskog uređenja, strane sudije su ustavne i legitimne, i to je neupitno. Štaviše, oni su i faktički nezaobilazan faktor u ustavnom

sudstvu. Možemo mi govoriti što god hoćemo, ali naša stvarnost puca uvijek po etničkim i entitetskim šavovima. Mnogi nosioci javnih vlasti iz cijele BiH nas podsjećaju na to, a Milorad Dodik stalno i najčešće. Svi oni su upravo ti koji potvrđuju da će stranci biti institucionalni element koji osigurava neutralno, nezavisno i funkcionalno ustavno sudstvo sve dok se u BiH na sudije ne bude više gledalo kao „Srbe“, „muslimane“, „strance“, „domaće“, „iz RS-a“, „njihovi“ ili „naši“ već kao sudije, dobre, loše, etične, obrazovane, itd. U savremenoj demokratskoj državi sudstvo, kao treći stub vlasti, organizованo je isključivo i samo kroz građanski model. Sudstvo, za razliku od zakonodavne i upravne vlasti, „oslobodeno“ je svakog predznaka, a posebno etničkog. Moramo dočekati tu fazu. Kada dođe trenutak da u cijeloj BiH sudi „sudija“, a ne osoba s određenom statusnom osobinom, možemo preći ka fazi suverenog odlučivanja o deinternaci-

onalizaciji Ustavnog suda.

Nevezano za njihovu nužnost, u zadnjih 25 godina, strane sudije su bile ugledni pravnici sa dugogodišnjom međunarodnom karijerom. Neki od njih su bili pravnici najvišeg evropskog ranga. Možemo biti ponosni da smo u svojim redovima imali takve pravničke persone. Ne želim time da umanjujem značaj domaćim sudijama. Dapače, u dijelu apelacione nadležnosti, domaće sudije su znatno doprinijele zaštiti ustavnosti u BiH.

Prateći Vaš rad, Vi ste uviđejek zastupali tezu da su mjesoviti sudski gremiji dobri?

- Većina u BiH se slaže u tome da bi u domaćim sudovima, posebno u Ustavnom sudu, trebali sjetiti domaće sudije, jer je to tobže odraz suverenosti. Ne dijelim to mišljenje u smislu da država ne bi smjela dati povjerenje odlučivanja i stranim pravnicima u domaćim sudovima. Čak i da BiH funkcioniše kao najbolja država, uvijek bih bio za miješani sastav Ustavnog suda.

Pluralnost razmišljanja je veliko bogatstvo svuda tako i u sudovima. Imate mogućnost da kroz sukobljavanje i suočavanje različitih pravnih škola i pravnih kultura, dođete do vanredno pozitivnih rezultata. Uzmite, naprimjer, odlučivanje u Evropskom sudu za ljudska prava, ili Evropskom sudu pravde, ili nekom arbitražnom суду u velikom privrednom sporu. Niko od učesnika u tim postupcima ne dovođi u pitanje što tamo sjede stranci i sude strancima. Zašto tako nešto ne imati i u domaćim ustavnim sudovima? Sama činjenica da su mješoviti sudovi većinom sudske organi međunarodnih organizacija ne znači automatski da učestvovanje stranca u domaćim sudovima ne bi imalo svojih prednosti. Isto tako gledam i na sudije strance u Ustavnom суду BiH. Oni su meni generalno pozitivna stvar, bez obzira što su posljedica dejtonskog aranžmana. To, na kraju krajeva, korespondira sa općim trendom globalizacije i internacionalizacije. Međutim,

On ni ovaj put nije pokušao da se brani šutnjom, već otvoreno izlaže svoj koncept udara na državu. Dodik nam je objasnio da su svi nosioci javne vlasti na državnom nivou koji dolaze iz RS dobili zadatku da *pro forme* učestvuju u radu državnih institucija, ali da glasanjem protiv svake odluke državu blokiraju. Takvom blokadom žele doći do tobožnjeg kompromisa. Znači, on ovim aktivnostima želi da državi stavi pištolj na glavu i pita učijenjenu stranu: „Hoćete li da pucam ili ćete mijenjati strane sudije?“

Hoće li Milorad Dodik po-

interesa. Stava sam da je lično postao zaluđen idejom nezavisne RS i počeo se gubiti na tom putu, pri čemu je opsjednut Ustavnim sudom. Drugo, Srbija očekuje od Dodika provokacije u BiH, jer joj trenutno odgovara kriza u regiji i miroljubive poruke iz Beograda. Treće, Dodik se oslonio na podršku predsjednika HDZ-a, koju i okviru ove blokade, blokira FBiH radi ostvarivanja svojih etnonacionalnih ciljeva kroz Izborni zakon. Dodik misli da su se „kockice

posložile“. Milorad Dodik ne razumije najbitniju stvar ili ju ne želi prihvati. RS nema argumenata po me-

krizu, nesigurnost, zaustaviti sve procese, što će se, naravno, snažno odraziti i na RS. Sa druge strane, mislim da puno riskira i da bi na kraju mogao odgovarati. Nekome će biti puna kapa ovog njegovog ponašanja.

Šta je sa međunarodnom zajednicom u svemu tome?

- Veliki sam zagovornik stava da građani BiH moraju sami rješavati svoje probleme, a ne međunarodna zajednica. Ovaj put smatram da međunarodna zajednica može i mora odigrati aktivnu ulogu. Pri tome, ne mislim na dejtonsku međunarodnu zajednicu ili na OHR. Mislim na onu klasičnu zajednicu kojoj mi, kao država, pripadamo i u koju smo integrirani. Ta međunarodna zajednica mora, prvo, dati svoju kvalifikaciju da li Dodikovo djelovanje predstavlja državni udar, te, ako jeste, da preduzme mjere, jer je to po definiciji ugrožavanje sigurnosne situacije u BiH. Drugo, EU bi morala staviti Dodika i nje-

e u buđenju, u potpunosti izbjegava da spominje odluku Ustavnog suda BiH iz 2012. godine?

kada pomislim na strukture ličnosti kao što je Milorad Dodik, ovo o čemu ja govorim dode kao neka fantazmagorija.

MIJENJAJ ILI PUCAM

Kako ocjenjujete šanse na uspjeh Dodikovog ultimata zamjene stranih sudija u Ustavnom sudu BiH?

- Nevezano za pitanje da li je to potrebno raditi izmjenom Ustava BiH ili zakonom, ne postoji politička podrška u Parlamentarnoj skupštini za takvo nešto u ovom momentu. Toga je veoma dobro svjestan i Milorad Dodik. Zato se odlučio za pritisak i lomljenje slobodne političke volje. Za razliku od prethodne referendumskih križeva, kada je djelovaо aktivno, putem pravnih radnji protiv države, on se odlučio na politički pritisak putem tzv. pasivne blokade države. Vjerovatno mu to izgleda benigno sa krivičnopravne strane.

Interesantno je, međutim, kako Milorad Dodik transparentno obraća se radi i koji su mu motivi.

U svijetu nema niti jedne države da nema državnu imovinu

Vući okidač ovaj put?

- Mislim da će pokušati, i to iz više razloga. On je pod velikim pritiskom. Za razliku od mnogih, ja sam ubjeden da se Dodik promijenio i da nije samo čovjek od feničanskih

gove saradnike na crnu listu. Treće, međunarodna zajednica bi morala uskratiti svaku finansijsku pomoć RS-u jer mi je apsolutno nekredibilno nekome davati novac ko podriva sistem kojeg međunarodna zajednica pokušava da izgradi.

Da se vratimo na temu državne imovine. Dobrica Čosić, tvorac SANU, izjavio je jednom prilikom: „RS ima sve ali nema grunt. Treba imati grunt da možeš provesti disoluciju!“ Da li je ovo jedan od koraka Milorada Dodika ka samostalnosti, odvajanju RS od BiH?

- Ne znam za tu izjavu, no pitanje jeste bitno. Državnu imovinu ne treba poistovjećivati sa pitanjem secesije, ali treba sa državnim suverenitetom. Secesija može biti priznata otcjepljenjem jednog dijela državne teritorije bez obzira kome pripada državna imovina. Međutim, danas u svijetu nema niti jedne države, čak i ako je složene ustavnopravne strukture, a da nema državnu imovinu, jer nema državnog suvereniteta ukoliko država ne raspolaže svojom »

đunarodnom i ustavnom pravu ni teoretski, a kamoli faktički za bilo kakvu secesiju. Stoga, on može pokušati pucati u državu, ali to neće biti dovoljno za ubistvo ili ostvarenje ucjene, mada će izazivati veliku

imovinom. To, opet, ne treba da se miješa sa pitanjem nadležnosti za obavljanje određenih poslova. Sve su to različite stvari.

Međutim, odluka Ustavnog suda BiH o državnoj imovini nije uopšte problematična za entitete. Država treba da doneše okvirni zakon i, po mom mišljenju, stavi na raspolažanje neophodnu imovinu entitetima koja im je nužna da mogu vršiti svoje ovlasti po Ustavu BiH u najboljem interesu građana. I šta je problem u tome? Kada vidite kako je to jednostavno, onda shvatite da je jedini cilj RS da jednostavno pojmom suverenosti BiH svede na praznu ljušturu bez faktičke snage. Zagovornicima ove krize uopšte nije u interesu da se to riješi na jednostavan i pravilan način.

TRI KONCEPTA, NIGDJE RJEŠENJA

Kako tumačite izjave iz RS-a u kojima se kaže da se poštuje Dejtonski sporazum, a već u sljedećoj rečenice se traži ukinanje Ustavnog suda BiH?

- Dejtonski ustav omogućava, kroz razne ustavne mehanizme, blokade državnih procesa odlučivanja od strane entiteta i konstitutivnih naroda. Kreatori Ustava su smatrali da su ti mehanizmi nužni u cilju izgradnje međusobnog povjerenja nekada zaraćenih strana, ali, eto, desilo se suprotno, postali su oruđe za blokadu države od strane RS. Tako blokirana i slaba država ne može da se razvija. Ona postaje slaba i ranjiva. Taj dio dejtonskog ustava jako konvenira Miloradu Dodiku. Sa druge strane, javna vlast u RS treći ovaj entitet kao republiku ravнопravnih građana, bez kolektivnih prava. Mnoge odluke se principom proste većine donose kako na štetu nesrpskih kolektiviteta, tako i na štetu BiH. Ustavni sud BiH jedini brani državu i konstitutivne narode od takvih odluka u RS. Zna i Milorad Dodik da je čista hipokrižija, sa jedne strane, biti zagovornik dejtonskih aranžmana koji se koriste da bi se državne institucije blokirale i učinile nefunkcionalnim, napadati instituciju koju ne može da blokira kao antisrpsku i antieresovsku, a u RS forisirati princip

Građani BiH moraju sami rješavati svoje probleme, a ne međunarodna zajednica

vladavine većine. To je jako nepoštano i čisti dokaz da se RS i dalje dožiljava onako kako ju je definisao Ustav RS iz 1992. godine.

Kada biste morali sastaviti optužnicu za nekoga ko krši od-luke Ustavnog suda kako bi ona izgledala, ta optužnica?

- Mislim da se tu ne radi o velikom umijeću pisanja optužnica, već o tome da imate pravosudni ambijent u kojem se ta optužnica kreće. To je isto kao i sa ustavom. Nedostatak političke volje će i najbolji tekst ustava pretvoriti u mr-tvo slovo na papiru. Pravosuđe je, a što je potvrđio i tzv. Pribeov iz-vještaj, na veoma niskom nivou. Moramo biti svjesni da je možda Milorad Dodik najbrutalniji kršilac Ustava BiH i opstruktioni element provedbe sudskeh odluka, ali zasigurno nije jedini. U FBiH, također, jedan broj odluka Ustavnog suda BiH nikao ne provodi, staviše, parlamentarci ih brutalno ignoriraju. Naprimjer, Parlament FBiH sedam punih godina brutalno ignoriše odluku Ustavnog suda BiH kojom je naređeno rješavanje pitanja naknade za vojne stanove, a Federacija uporno iseljava te ljude bez naknade. Naravno, s obzirom da se odluka tiče Srba u FBiH, niko ni da se počeše oko toga. Stoga, ima u cijeloj BiH *dodika*, ali se o tome ne

piše. Kada profunkcioniše pravo-suđe, bit će i optužnica i presuda na cijeloj BiH.

Traži se iscrtavanje granica entiteta što je izričito zabranjeno Dejtonskim sporazumom?

- Nema granica između entiteta, već se radi o administrativnoj međuentitetskoj liniji razgraničenja, kao što je imaju sve složene države. Nije sporno da se ta linija utvrdi ako je negdje sporna, ali ona zaista nema nikakav pretjeran ni pravni ni politički značaj. Mislim da to nije tema na koju treba trošiti vrijeme. Naravno, ako govorite o utvrđivanju te linije u okviru teme o secesiji, nisam siguran da možete očekivati ljubazan odgovor.

Šta je rješenje? Da li je to Dejton 2?

- Vezano za trenutnu krizu, posebno ako Milorad Dodik bude insistirao na daljnjoj blokadi države, slučaj se mora ispitati do kraja. Sa međunarodnom zajednicom treba pregovarati oko sankcija. Institucije pravosuđa moraju, također, ispitati da li postoji elementi krivičnog djelovanja. Sa druge strane, Ustavni sud BiH mora dobiti do-datnu podršku.

„Dejtona 2“, niti novog bh. ustava nema zadugo jer ne postoji politički konsenzus ni u minimalnoj mjeri. U BiH su trenutno na stolu

tri koncepta koji nemaju zajedničkih elemenata, tako ne postoji bilo kakva mogućnost da kroz njih počne prolaziti sinergija. Javna vlast u RS blokira državni nivo vlasti po svim osnovama, a u RS snažno provodi građansku državu baziranu na negaciji bilo kakvih kolektivnih prava. Javni dužnosnici koje predvodi HDZ traže retrogradnu etnonacionalizaciju Federacije, te iz tog razloga blokiraju i državu i Federaciju. Bošnjačka strana traži jaču funkcionalnost države i razgradnju etnonacionalnih elemenata. Mislim da će to voditi ka dužoj blokadi i krizi. Jedini izlaz vidim u tome da međunarodna zajednica promijeni politiku. Zna se vrlo dobro što su demokratske vrijednosti i pravnodržavni standardi. Ko saraduje, njegujući i poštjući te vrijednosti, postaje partner međunarodne zajednice, a ko ne, ne dobiva ništa. Sa druge strane, ima teritorija u BiH kojima upravljaju ljudi koji vole BiH. Ali oni moraju pokazati da je BiH moguća, kao pravna i sekularna država, pluralna, otvorena za sve, posebno za one koji su manji, spremna na reforme, okrenuta istinskim vrijednostima, sa jakim pravosuđem i jakom kulturnom autonomijom. U jednom momentu mislim da bi svi uvidjeli ko je dobar, a ko loš u ovoj našoj BiH. ■

**DRAGI
BOSANCI I HERCEGOVCI
ŽELIMO VAM SRETAN
DAN NEZAVISNOSTI**

Općina Trnovo

**Sretan 1. mart
DAN NEZAVISNOSTI BiH**

**OPĆINA
ILIDŽA**

**Sretan 1. mart
Dan nezavisnosti
BiH**

Kontinuitet krize

Decenija Dodikovih referendumu i blokada državnih institucija

U svjetlu posljednjih blokada državnih institucija, Istinomjer donosi neke od najeklatantnijih slučajeva u kojima je Milorad Dodik u posljednjih deset godina najavljavao mogućnost održavanja raznih referendumu u Republici Srpskoj, pa i onih o njenoj nezavisnosti, ali i primjere neučešća SNSD-a u odlučivanju na državnom nivou

> PIŠE: Dalio Sijah

Nakon što je Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na zahtjev sedam delegata Vijeća naroda Republike Srpske, donio odluku kojom je van snage stavio član 53. Zakona o poljoprivrednom zemljištu RS kojim je propisano da predmetno poljoprivredno zemljište koje je po svojoj prirodi javno dobro, odnosno državno vlasništvo, po sili zakona postaje vlasništvo i posjed Republike Srpske, od strane zvaničnika RS najavljena je obustava rada u odlučivanju predstavnika tog entiteta po bilo kom pitanju iz nadležnosti organa BiH. Potom je i Narodna skupština Republike Srpske (NSRS) na svojoj posebnoj sjednici, održanoj 17.

februara, usvojila „Informaciju u vezi antidejtonskog djelovanja Ustavnog suda BiH – prijedlog predsjednika Republike Srpske“, kao i usaglašene „Zaključke lidera parlamentarnih partija u vezi antidejtonskog djelovanja Ustavnog suda BiH“.

Među osam usvojenih zaključaka našli su se i onaj kojim „NSRS obavezuje predstavnike Republike Srpske u institucijama BiH da obustave donošenje bilo kakvih odluka u organima BiH do usvajanja zakona o prestanku mandata stranih sudija i izboru domaćih sudija u Ustavnom sudu BiH i njegovog stupanja na snagu i do poništenja sporne odluke Ustavnog suda BiH vezano za poljoprivredno zemljište Republike Srpske“, ali i zaključak kojim se isti predstavnici RS

u institucijama BiH zadužuju da u PSBiH „predlože usvajanje Zakona o prestanku mandata stranih sudija i izboru domaćih sudija u Ustavnom sudu BiH“.

Ista sjednica ostat će upamćena po govoru Milorada Dodika koji je svoje obraćanje poslanicima započeo pozdravom i dobrdošlicom: „Goodbye BiH, welcome RSexit.“

U svjetlu posljednjih blokada državnih institucija, Istinomjer donosi neke od najeklatantnijih slučajeva u kojima je Milorad Dodik u posljednjih deset godina najavljavao mogućnost održavanja raznih referendumu u Republici Srpskoj, pa i onih o njenoj nezavisnosti, ali i primjere neučešća SNSD-a u odlučivanju na državnom nivou. Interesantno je da se

nekoliko takvih situacija desilo upravo u izbornim godinama, kao što je i slučaj sa tekućom 2020. godinom.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je u februaru 2010. godine Zakon o referendumu i građanskoj inicijativi, a kako je tada rečeno „zakonom se uređuje raspisanje i sprovodenje referendumu u entitetu, gradu ili opštini i definisu organi za njegovo sprovodenje, ali ne i referendumsko pitanje“. Nakon usvajanja ovog zakona Dodik je navio mogućnost održavanja referendumu još u aprilu iste godine.

„Volio bih da Bošnjaci ne podignu veto i da referendum imamo već u aprilu. U suprotnom, o referendumu nećemo moći da razmišljamo do juna ili jula zbog procedura pred Ustavnim sudom“, izjavio je Dodik u februaru 2010. godine za jednu od tada najgledanijih televizija u Crnoj Gori, podgoričku televiziju „In“.

Knjub Bošnjaka u Vijeću naroda RS uložio je veto na zaštitu vitalnog

nacionalnog interesa, ali je Vijeće za zaštitu vitalnog interesa Ustavnog suda RS zaključilo da Zakon o referendumu i građanskoj inicijativi RS ne povređuje vitalni nacionalni interes Bošnjaka. Ipak referendum tada nije održan, a cijela priča dešavala se u godini u kojoj su održavani i opšti izbori.

REFERENDUM, UM, UM, UM...

Postojanje Suda i Tužilaštva na državnom nivou Dodik je prvi put problematizovao krajem 2010. i početkom 2011. godine kada je NSRS upravo na njegovu inicijativu, u aprilu 2011. godine, usvojila odluku o još jednom referendumu, a kojom je definisano referendumsko pitanje o „nametnutim odlukama visokog predstavnika“ i utvrđeni detalji njegovog održavanja.

Prema ovoj odluci, građani RS su trebali odgovoriti na referendumsko pitanje o tome „da li podržavaju nametnute zakone visokog predstavnika u BiH, posebno o Sudu i Tužilaštvu BiH, i njihovu neustavnu verifikaciju u Parlamentarnoj skupštini BiH“. Međutim, samo dva mjeseca kasnije, i to ponovo na inicijativu Milorada Dodika, NSRS je odluku o ovom referendumu stavila van snage.

Nakon što je objavljena informacija da je tadašnji turski ministar vanjskih poslova **Ahmet Davutoglu** pokrenuo snažnu diplomatsku inicijativu za uključivanje BiH u Akcioni plan za članstvo (MAP) u NATO-u, na samitu održanom u Čikagu, Dodik je u aprilu 2012. godine rekao da će se o članstvu BiH u NATO savezu odlučivati putem referenduma. Ovo je ostao stav SNSD-a sve do danas.

„Podržavam da se odluka o pristupanju BiH NATO-u doneše na referendumu i RS će o tome donositi odluku, a ne nikakav turski ministar“, rekao je 2012. godine Milorad Dodik.

Iste godine u novembru, nakon sastanka delegacija HDZBiH i SNSD-a, Dodik je rekao da će referendum o otcjepljenju Republike Srpske „uvijek biti u opticaju“.

„Mi nismo ni jednoga trenutka smetnuli s uma naše referendume i to će sigurno biti uvijek u opticaju i u to budite sigurni. Mi samo sada želimo da damo šansu određenom dogovoru ako je on moguć, a ako

nije, što da radimo. Jednog dana će nam to pasti kao kruška u ruke, kao što će, recimo, Škotska ili Katalonija učiniti nešto na tom planu. Mi ćemo da imamo primjere u Europi kako se to radi i da nama ne može nikо ništa da prigovori“, izjavio je Dodik tada u Mostaru, a od njegovog čestog spominjanja Katalonije u kontekstu RS u to vrijeme, početkom 2014. godine, javno se ogradila i Katalonska narodna skupština građanskog pokreta koja je vodila kampanju za nezavisnost Katalonije sa konačnim epilogom koji je rezultirao podnošenjem krivičnih prijava i sudskim procesima protiv organizatora. U tom kontekstu je interesantno primjetiti kako Milorad Dodik slučaj Katalonije više nije javno isticao.

I naredne godine, nakon 5. kongresa SNSD-a, održanog u aprili 2015. godine, Dodik je, komentarišući zaključke kongresa, najavio da će se referendum o nezavisnosti RS-a desiti u 2018. godini.

„Ukoliko do 2017. ne bude vidljivih elemenata stabilizacije Republike Srpske u skladu s Ustavom, a to znači da se mnoge otete nadležnosti moraju vratiti, da će u 2018. godini Republika Srpska provesti referendum o svom statusu i utvrditi svoj status. Prijedlog će biti - samostalna država“, glasilo je još jedno Dodikovo neispunjeno „referendumsko“ obećanje.

Podsjećamo, na ovom kongresu SNSD je usvojio i deklaraciju koja je nosila naziv „Republika Srpska – slobodna i samostalna budućnost i odgovornost“, a u njoj je između ostalog navedeno:

„Pravo na samopredjeljenje pripada Republici Srpskoj ukoliko drugi budu istrajavali na kršenju Dejtonskog sporazuma. Ukoliko do kraja 2017. godine ne bude vidljivih procesa i mjerljivih rezultata uspostavljanja

pozicija Republike Srpske u skladu s Aneksom četiri Dejtonskog sporazuma, Narodna skupština Republike Srpske treba u tijeku 2018. godine da raspiše referendum o samostalnom statusu Republike Srpske“, navodi se u Deklaraciji. Na osnovu rezultata referenduma organi vlasti Republike Srpske, shodno ulozi strane utvrđene Aneksom četiri Dejtonskog sporazuma, predložiti će Federaciji BiH mirno razdruživanje i obostrano istovremeno priznanje.

Jedini referendum koji se zaista i održao u RS proglašen je neustavnim od strane Ustavnog suda BiH. Naime, nakon što je Ustavni sud BiH, na zahtjev tadašnjeg člana Predsjedništva BiH **Bakira Izetbegovića**, u novembru 2015. godine ocijenio neustav-

nim dio Zakona o praznicima RS-a, kojim se 9. januar obilježavao kao „Dan Republike i krsna slava“, NSRS je usvojila odluku da se taj dan „praznuje kao sekularni praznik i da nema obvezujući karakter“. I ova odluka proglašena je neustavnom od strane Ustavnog suda BiH, ali i pored toga u julu 2016. godine, NSRS je donijela odluku

o održavanju referendum nekoliko dana prije lokalnih izbora u oktobru 2016. godine. Referendumsko pitanje tada je glasilo: „Da li podržavate da se 9. januar obilježava i slavi kao Dan Republike Srpske?“ Ustavni Sud BiH rezultate ovog referenduma također je proglašio neustavnim i oni nikada nisu objavljeni u „Službenom listu RS“.

Treba podsjetiti i na slučaj bojkota sjednica državnog Parlamenta od strane poslanika SNSD-a koji su na čak 18 sjednica u mandatu od 2014. do 2018. godine tražili smjenu tadašnjeg predsjedavajućeg Predstavničkog doma PSBiH Šefika Džaferovića, a prisustvo sjednicama

više puta su uslovjavali njegovim odlaskom. Nisu se tada stedjele ni „teške“ riječi po pitanju optužbi za ratne zločine, a SNSD je mjesecima ignorisao rad Predstavničkog doma PBiH, protestujući zbog Džaferovićeve navodne uloge u ratu. U maju 2015. godine poslaniči SNSD-a **Staša Košarac, Lazar Prodanović, Dušanka Majkić, Nikola Špirić, Milica Marković i Miroslav Milovanović** ponovo su podnijeli inicijativu za Džaferovićevu smjenu. Da su poslaniči SNSD-a ipak nedosljedno i selektivno izražavali svoj protest, vidjelo se i kroz njihovo prisustvo sjednicama na kojima se razmatrao tada aktuelni set zakona o akcizama, dok su ostale sjednice pretežno „bojkotovali“. SNSD je, međutim, prisustvovao na sjednici Predstavničkog doma PSBiH na kojoj su usvojene izmjene i dopune Zakona o akcizama, koje su tada i podržali.

I nakon održanih općih izbora u oktobru 2018. godine, više od godinu dana trajale su blokade formiranja Vijeća ministara upravo zbog odbijanja Milorada Dodika da se u Brisel pošalje Godišnji akcioni plan BiH (ANP) za NATO. Gotovo cijelu godinu dana Predstavnički dom PSBiH nije gotovo nikako zasjedao, a predstavnici SNSD-a blokade su pravdali neformiranjem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, dok sa druge strane članovi Predsjedništva BiH, Željko Komšić i Šefik Džaferović nisu pristajali na imenovanje **Zorana Tegetlige** za mandatara Vijeća ministara BiH bez slanja ANP-a u Brisel. Blokada je riješena u decembru 2019. godine kada je dogovoren da se u NATO štab pošalje dokument pod nazivom „Program reformi“.

Međutim, na novu krizu i blokadu funkcionisanja državne vlasti nije se dugo čekalo, a po ustaljenom običaju ni posljednja politička kriza u BiH nije prošla bez izjava u kojima je Milorad Dodik iznova najavio mogućnost izdvajanja RS iz BiH. S obzirom da se i ovoga puta radi o izbornoj godini i da se tek očekuje pravo „zahuktavanje“ predizbornih kampanja, za očekivati je da ćemo takve najave slušati sve do oktobra.

(Istinomjer.ba) ■

Da su poslaniči SNSD-a ipak nedosljedno i selektivno izražavali svoj protest, vidjelo se i kroz njihovo prisustvo sjednicama na kojima se razmatrao tada aktuelni set zakona o akcizama, dok su ostale sjednice pretežno „bojkotovali“. SNSD je, međutim, prisustvovao na sjednici Predstavničkog doma PSBiH na kojoj su usvojene izmjene i dopune Zakona o akcizama koje su tada i podržali

Šta i ko stoji iza ove atmosfere napetosti, krize, straha... u BiH, Srbiji i Crnoj Gori

Nebojša Vukanović, novinar i nestranački zastupnik u Narodnoj skupštini Republike Srpske i jedini opozicioni poslanik u NSRS koji nije glasao za skupštinske zaključke, a kojim se traži blokada svih odluka u državnim institucijama BiH dok se stranim sudijama ne kaže goodbye. Vukanović u ovom broju magazina Start BiH analizira situaciju u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori: šta i ko stoji iza ove atmosfere napetosti, krize, straha, zašto se spinuje i manipuliše javnošću, a ne rješavaju problemi korupcije, organizovanog kriminala, masovnog iseljavanja mladih, velike nezaposlenosti...

> PIŠE: Nebojša Vukanović

Tenzije, neizvjesnost, strah i krize postali su sastavni dio naših života i svakodnevnice. Postalo je pravilo da se u izbornim godinama dešavaju posebno velike turbulencije i napetost, produkuju krize, političari daju teške izjave, siju mržnju i strah, podižu tenzije do neba, sve sa ciljem da se skrene pažnja javnosti i građana sa suštinskih životnih problema. Čim prođu izbori strasti se smire, a na prvi pogled zavađeni političari postaju partneri koji prave koalicije i političke saveze, a pobravljeni narod žrtva svoje naivnosti,

>> Dogovorene predstave i međusobno nabacivanje patriot-skih loptica daju rezultate decenijama, pa nije čudno što Đukanović, Dodik, Vučić ili Bakir vladaju preko 20 godina

njihove tiranije, anarhije, smrti pravne države...

Ove godine izbori se održavaju u Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Slučajno ili ne, sve tri zemlje istovremeno je zahvatila velika kriza i napetost, a političari na vlasti nastoje da pokrenu patriotske priče i sebe predstave kao jedine zaštitnike nacije i države koja je tobože ugrožena. Korupcija, organizovani kriminal, masovno iseljavanje mladih, velika nezaposlenost, sumrak pravosuđa i pravne države, male plate, loš zdravstveni i obrazovni sistem nisu teme u prvom planu, a javnost se zamaja va spinovima i pričama o velikim zavjerama, opasnim neprijateljima iz susjedstva, ugroženoj naciji, migrantima...

Tako Milo Đukanović tobože brani Crnu Goru od Crkve i nekakvog velikosrpskog projekta, plašeći građane da će nestati Crna Gora ako oni sa vlasti.

Zanimljivo je da se na čelu Srbije, koja bi trebalo da je na čelu zavjere kojom on plaši svoje građane,

nalazi njegov prijatelj i saveznik Aleksandar Vučić, sa kojim Milo godinama odlično sarađuje i kome je u pariškom hotelu Ritz pomogao da osnuje Srpsku naprednu stranku, lažno preobražene radikale. Da se ne bi pričalo o aferi "koverta", svjedočenju Duška Kneževića, korupciji državnog tužioca, lažnom državnom udaru i drugim aferama koje potresaju Crnu Goru mjesecima, despot Milo Đukanović na silu je u Skupštini Crne Gore progurao Zakon o slobodi vjeroispovijesti, koji predviđa otimanje i podržavljenje crkvene imovine, kako bi izazvao emocije i reakciju naroda i javnost doveo na svoj teren.

Kriza i

Milo je očekivao žestoke reakcije u medijima, ali nije očekivao više od 100.000 građana na ulicama svih gradova Crne Gore, i pritisak je postao toliko veliki da se prekljeni lisac Milo preznojava, svjestan da se možda preigrat.

Rijeke naroda na ulicama crnogorskih gradova zabrinule su Milove partnera i saveznike, Vučića i Dodika, koji pokušavaju da izjavama i pogrešnim potezima daju

(...) javnost se zamajava spinovima i pričama o velikim zavjerama, o

izbornih godina

slamku spasa despotu koji preko 30 godina vlada Crnom Gorom. Vučić i Dodik su svjesni da bi Milov pad i poraz na izborima mogao da prelije talas, litije i mirne proteste građana iz Crne Gore u Srbiju i BiH, pa zato sa zebnjom gledaju šta se događa i očekuju da se protesti njihovih sunarodnika umire. Mnogi su iznenadeni zašto Vučić i Dodik ostavljaju na cjedilu svoj narod u Crnoj Gori, ali ako se zna

pozadina i istorija odnosa trojice vođa balkanskog trijumvirata, podrška i odbrana učitelja Mila je logična.

LUDILO BEZ KRAJA

Izbori su za par mjeseci i u Srbiji, mada Vučić nema većih izazova jer opozicija bojkotuje izbore zbog cenzure, kontrole medija, zloupotrebe javnih preduzeća i jasno je da nema ni osnovnih uslova za fer izbore.

Vučić je doveden na vlast kako bi priznao nezavisno Kosovo, potpisujući "pravno obvezujući sporazum", rasprodao državu i javna preduzeća, i do sada je odradio veći dio zadatka. Evropska unija mu žmiri na oba oka, toleriše Vučiću nasilje, korupciju gušenje medija i građanskih prava jer im je važno da obavi posao do kraja, tako da ne treba da se čudi što niko iz Evrope ne reaguje na ludilo i velike devijacije

srpskog društva.

Dodik je postao ključni Vučićev saveznik, koga kao mečku vodu na otvaranju puteva i fabrika, kako bi mu sa lažnim oreolom nekakvog srpskog nacionaliste pomogao da pusti Kosovo u Ujedinje nacije. Dodik je od svojih mentorova dobio zadatak da uvede BiH u NATO i proda Elektroprivrednu Republike Srpske, a da bi to lakše prošlo najlakše je ponovo potaći priču o referendumu i nezavisnosti Srpske. Dodiku je do toga stalo kao do lanjskog snijega, ali nema boljeg načina da se podignu tenzije i strasti među tri naroda u BiH, nego poteći referendum, kao neki revolver iz pojasa. Moć je Dodiku dao **Bakir Izetbegović** i SDA, koji su glasali i dali SNSD-u ključeve BiH glasajući i dajući četiri delegata SNSD-a u Domu naroda, pa je logično da se sa partnerom iz vlasti najbolje odigra dogovorena predstava, zaplaši narod novim ratom i sukobima. Bakir odgovara Dodiku spremno, Deklaracijom SDA o unitarnoj BiH i pričom o ukidanju entiteta, istovremeno krčmeći narodni novac i dajući tendere u Federaciji Prointeru. Čović mudro stoji po strani i tiho šapuće o trećem Hrvatskom entitetu i podjeli Federacije kroz Izborni zakon, gurajući mudro Dodika da govori što on misli, brani hrvatske interese u BiH.

Ludilu nema kraja i tenzije neće proći sve dok ne prode glasanje i izbori. Uloga međunarodne zajednice je najgora, jer ne bi se njeni piončići zaigrali i udarali u ratne bubenjeve, kralji beskrupulozno i nekažnjeno narod i državu, da nemaju prečunu podršku svojih mentorova.

Dogovorene predstave i međusobno nabacivanje patriotskih lopatica daju rezultate decenijama, pa nije čudno što Đukanović, Dodik, Vučić ili Bakir vladaju preko 20 godina. Krajnje je vrijeme da se narod i građani osvijeste, da prestanu da nasjedaju na petparačke priče i lažni patriotizam onih koji su ih pokorili, napokon shvate šta se dešava iza kulisa i skinu teško breme sa vrata nakon 30 godina. ■

, opasnim neprijateljima iz susjedstva, ugroženoj naciji, migrantima...

Ima li više smisla pomagati ovoj duboko podijeljenoj azijskoj državi kad očekivanih efekata nema, a cijena pomoći je previsoka

> PIŠE: Duro Kozar

Pripadnici mirovnih snaga iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, nakon 17 godina, uskoro bi se mogli definitivno povući iz Afganistana. Naime, član Predsjedništva BiH **Milorad Dodik**, zbog opstrukcija iz Republike Srpske, neće dati suglasnost na odluku o nastavku manda ta naše vojske u misiji „Odlučna podrška“, a novi hrvatski predsjednik **Zoran Milanović** je još u predizbor noj kampanji, i poslije inauguracije, najavio opoziv njihove vojske iz ove azijske zemlje. Javnost u susjednoj zemlji naročito se protivi nazočnosti vojnika HV-a u Afganistanu poslije tragične smrti dočasnika **Josipa Briškog**, a koji je ubijen u napadu bombaša - samoubice na vojni konvoj u kojem su ranjena još dvojica hrvatskih vojnika.

PODIZANJE „INVALIDA“

U Briselu je 13. februara održan sastanak Sjevernoatlantskog vijeća NATO-a na kojem su sudjelovale i delegacije zemalja partnera, a tema je bila misija „Odlučna podrška“ u Afganistanu. Razmatrana je vojna situacija u toj zemlji i izazovi sa kojima se susreću kontingenti te reforma afganastskih sigurnosnih snaga. Očito je da je NATO-u veoma stalo do toga da se, uz pomoć stranih vojnika, pomogne Afganistanu, ali mnogi analitičari smatraju da je previsoka cijena pomoći ovoj azijskoj zemlji kad je učinak – gotovo nikakav, a vladine i mirovne snage sve češća su meta talibana. Iznova se postavlja pitanje ima li više smisla pomagati ovoj duboko podijeljenoj azijskoj državi kad očekivanih efekata nema, a cijena pomoći je previsoka. Metaforički rečeno, to liči na podizanje „invalida“ na noge, a neizvjesno je hoće li ostati

Afganistan – rat bez kraja

„Odlučna podrška“ SLAB UČINAK

uspravan. Htio to ko priznati ili ne, ali Afganistan je u državnom smislu već dugo „invalid“.

Prema podacima Ujedinjenih nacija, u protekloj deceniji u Afganistanu je poginulo namanje 32.000 civila, a još 60.000 je ranjeno. Međunarodne snage za podršku u okviru obuke sa domaćim vojnicima i policajcima rade na taktikama, tehnikama i procedurama da smanje

njihove gubitke, ali tamo sedmično gine stotinjak domaćih snaga i desetak stranaca, najviše prilikom zasjeda talibana i iznenadnih napada njihovih bombaša - samoubica.

Podsjetit ćemo, ni mjesec dana nakon terorističkih napada na Njujork 11. septembra 2001. u kojima je život izgubilo 3.000 ljudi, Sjedinjene Američke Države su svoju prvu veliku operaciju u „ratu protiv terora“

pokrenule invazijom na Afganistan, pod nazivom ISAF. Dvije godine kasnije ova operacija se odvijala pod zapovjedništvom NATO-a, što je podrazumijevalo sudjelovanje kontingenta njegovih članica i vojnika iz zemalja koje su u Partnerstvu za mir.

Amerikanci su na rat u Afganistanu potrošili više od 900 milijardi dolara, a za obnovu te zemlje SAD je dao više novca nego za cijeli Marshallov

Amerikanci su na rat u Afganistanu potrošili više od 900 milijardi

Oni promatrači koji su očekivali da će se situacija u Afganistanu promjeniti kad se smanje strane trupe, prevarili su se. Ukupan broj vojnika u novoj misiji „Odlučna podrška“ sveo se na oko 25.000, ali ispada da ih nije dovoljno. Zapravo, NATO je prije pet godina formalno završio svoje borbene operacije i pre-pustio punu sigurnosnu odgovornost afganistanskoj vladi u Kabulu uz multinacionalnu pomoć u obuci domaće vojske i policije. Zemlja je, međutim, i dalje u raljama nasilja i sveopće nesigurnosti, a posebno se to odnosi na 2015., prvu godinu u kojoj su brigu o stanju sigurnosti od NATO-a preuzele afganistske snage. Militanti nastavljaju sa napadima na urbana središta, dok u glavnom gradu Kabulu često odjekuju eksplozije bombi.

Američki vojni dužnosni-

ci trenutno stanje u Afganistanu

Šta će odlučiti Amerikanci

Predsjednik SAD-a **Donald Trump** dao je do znanja da želi povući američku vojsku iz Afganistana, ali odluka o tome je uvjetovana pitanjem: šta poslije. Suština je, izgleda, u tome što javnost u SAD-u, prema pisanju Washington

Posta, nije objektivno informirana o stanju u toj azijskoj zemlji. Ovaj list je naveo da je Vašington manipulirao statistikama kako bi ujario javnost da pobijeđuje u ratu, dok je u isto vrijeme zatvarao oči pred korupcijom u Kabulu. Sa druge strane,

i to ne treba zaboraviti, korupcija i civilne žrtve afganistanske vojske i NATO-ovih snaga blijede u usporedbi s islamskičkim terorom i tiranjem talibanskog režima nad stanovništvom dok je bio na vlasti i sada dok je u gerili.

opisuju riječima pat pozicija, a pregovori o trajnom miru stalno su u čorsokaku. Od

1996. do 2001. godine talibanska organizacija je bila na vlasti u Afganistanu, a priznavale su je jedino Pakistan, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati. Talibani sada optužuju SAD da posredstvom te

trajni mir ne izgledaju savršeno, ali su bolji od rata.

OBNOVA PUŽEVIM KORAKOM

I pored izdašne strane pomoći, međunarodnim donatorima na konferenciji u Briselu koji su se obvezali na 15,2 milijarde dolara pomoći Afganistanu u sljedeće četiri godine, obnova ide puževim korakom, a stopa nezaposlenosti, kako tvrdi Svjetska banka, premašuje 40 posto. Unutar samog Afganistana raseljeno je 1,2 miliona ljudi, dok ih je 2,4 miliona izbjeglo u Pakistan. Život Afganistanaca je vrlo težak, a kako procjenjuje Norwegian Refugee Council, 70 posto ljudi koji žive u gradovima, uključujući i Kabul, stajuće u improviziranim naseljima. I među migrantima koji su trenutno u

>> Predsjednik RH Zoran Milanović je za misiju u Afganistanu rekao da je to „potpuno bezglava misija, da tamo nema rješenja i pitanje je kad će se SAD povući“. Dodao je da ni Amerikanci nisu načisto što da rade i naglasio da „to nije naš rat, to nije čak ni NATO-ov rat“

zna vladu u Kabulu. Scenariji za

plan obnove Europe nakon Drugog svjetskog rata. Učinak – gotovo nikakav. Pesimistički zvuči ovaj zaključak, čak i absurdno, kad se zna da je do kraja 2013. u ovoj azijskoj državi bilo oko 130.000 vojnika, što Amerikanca što drugih sa najsvremenijom ratnom tehnikom. Ali talibani se ne daju, oni sada pod kontrolom drže oko 60 posto afganistanskog teritorija. Amerikanci se, od povlačenja borbenih jedinica 2013., u Afganistanu uglavnom bave policijskim poslom, tj. gašenjem vatre kad izbijje ozbiljniji sukob te obukom lokalnih sigurnosnih snaga. Talibani su to iskoristili da se prošire, ne prihvataju demokratsku vlast u državi, a strane trupe smatraju neprijateljskim i često ih napadaju.

>>

li dolara, a za obnovu te zemlje SAD je dao više novca nego za cijeli Marshallov plan

Pripreme za primirje

Američki državni sekretar **Mike Pompeo** najavio je nedavno da se Sjedinjene Države pripremaju da potpišu sporazum sa talibanim 29. februara, koji će biti zasnovan na dogovoru o smanjenju nasilja širom Afganistana.

- Po uspješnoj provedbi memoranduma o razumijevanju, očekuje se potpisivanje američko-talibanskog sporazuma - izjavio je Pompeo nakon posjete

Saudijskoj Arabiji. Sedmicu dana dug, "smanjenje nasilja" između talibana, američkih vojnika i afganistanskih snaga sigurnosti uskoro će stupiti na snagu, saopćio je i portparol afganistanskog Vijeća za nacionalnu sigurnost, **Javed Faisal**, za AFP. Djelimično primirje predstavljat će istorijski korak ka okončanju više od 18 godina okrutnog rata u Afganistanu i otvorit će put ka konačnom sporazumu

o okončanju rata. Pompeo je izjavio da će afganistski pregovori započeti kratko nakon ceremonije potpisivanja, za koju se očekuje da će biti održana u katarskoj prijestonici Dohi.

- Oni će iskoristiti prednost tog suštinskog koraka kako bi postigli sveobuhvatno i trajno primirje i buduću političku mapu puta za Afganistan - kazao je. Šef američke diplomacije istaknuo je da izazovi ostaju, ali da napredak ostvaren do sada pruža nadu i predstavlja istinsku priliku. Dodao je da Sjedinjene Države pozivaju sve Afganistane da „zgrabe priliku“, prenosi AFP.

>> Zemlja je, međutim, i dalje u raljama nasilja i sveopće nesigurnosti, a posebno se to odnosi na 2015., prvu godinu u kojoj su brigu o stanju sigurnosti od NATO-a preuzele afganistanske snage. Militanti nastavljaju sa napadima na urbana središta, dok u glavnom gradu Kabulu često odjekuju eksplozije bombi

BiH stotinjak je Afganistanaca koji žele u zapadnu Evropu.

Plan saveznika bio je optimalan: okončanjem operacije ISAF stvoren je model da se osigura nastavak strane vojne prisutnosti kroz novu misiju „Odlučna podrška“ jer je bilo jasno da bi u suprotnom u vrlo kratkom roku talibani opet preuzeli vlast. Unatoč stanovitim problemima i ljudskim

žrtvama, u sjedištu NATO-a u Briselu cijenjeno je da ima rizika, ali da bi za svijet rizik bio još veći da se u toj zemlji ne nalaze snage za podršku miru iz SAD-a i drugih zemalja, među kojima i BiH.

I sada je najvažnije sa talibanim postići dogovor, ali oni su se u pregovorima pokazali kao tvrd orah jer traže maksimum – isključivi im je

cilj preuzimanje vlasti. Zbog toga se nekim njihovim obećanjima teško može vjerovati, pogotovo što i u vrijeme kakve-takve obustave vatre ne prestaju sa napadima. Indikativno je da uprkos nepostizanju političke i sigurnosne stabilnosti u Afganistanu tamo i sada dobровoljno idu vojnici i policajaci iz NATO-a i partnerskih zemalja, jer ono što na taj način

mogu zaraditi ne mogu kod kuće. Na koncu, oni koji izdašno finansiraju misiju „Odlučna podrška“, a to su najviše Amerikanci, očito ne smatraju da je to unatoč svemu neracionalno. Predsjednik RH Zoran Milanović je za misiju u Afganistenu rekao da je to „potpuno bezglava misija, da tamo nema rješenja i pitanje je kad će se SAD povući“. Dodao je da ni Amerikanci nisu načisto što da rade i naglasio da „to nije naš rat, to nije čak ni NATO-ov rat“.

Na kraju treba naglasiti da vojnici iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i drugih zemalja nisu poslati u Afganistan u misiju ratovanja sa talibanim, čiji režim su Sjedinjene Američke Države srušile 2001. Službeni cilj ove misije je obuka, savjetovanje i asistiranje afganistanskih oružanih snaga, koje treba da preuzmu glavnu ulogu u borbenim operacijama. Domaće snage se, međutim, previše oslanjaju na strane vojnike ne misleći da pomoći drugim zemalja nije vječna. ■

Gradanima i gradankama BiH, sretan 1. Mart

DAN NEZAVISNOSTI

**Kabinet Željka Komšića,
člana Predsjedništva BiH iz reda hrvatskog naroda**

*Sretan
1. mart
Dan nezavisnosti
Bosne i Hercegovine*

**JU Služba za zapošljavanje
Kantona Sarajevo**

„Pare su da se troše“

Država je najbolji podstanar

Za zakup poslovnih prostora za smještaj federalnih institucija – budžetskih korisnika, u proteklih pet godina (2015-2019) plaćeno je ukupno 16.719.350 KM. Ukupni troškovi zakupa za potrebe institucija BiH samo u 2019. godini su iznosili 23.536.062 konvertibilnih maraka

> PIŠE: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Bosna i Hercegovina je nesumnjivo evropski rekorder po veličini i brojnosti javnog sektora. Stoga i ne čudi da je za potrebe njegovog smještaja i funkcionalnosti neophodan veliki radni i kancelarijski prostor. Ono što, međutim, čudi jeste činjenica da je nemoguće doći do podataka koliko se godišnje, bar na entitetskom i državnom nivou, izdvaja novca za zakup radnog prostora.

Prema podacima koje smo dobili od Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine (MFTBiH), ukupni troškovi

zakupa za potrebe institucija Bosne i Hercegovini u 2019. godini su iznosili 23.536.062 miliona maraka.

Očekivano, najviše je novca izdvojeno za unajmljivanje prostora ili zgrada (11,68 miliona), na drugom mjestu je najam opreme (7,73 miliona), dok je nešto više od 1,7 miliona KM izdvojeno za unajmljivanje „tornjeva, releja i antenskih stubova“.

Za najam stanova, skladišnog i parking prostora otvoreno je ukupno oko 1,2 miliona KM. Kada je pak riječ o pojedinačno tri najveće kirije koje se plaćaju na godišnjem nivou, to su:

Istočno Sarajevo, za potrebe smještaja predstavnika RS u državnim institucijama

>> U Službi za zadničke poslove Vlade Republike Srpske su nam kazali da ne raspolazu traženim podacima. Jedina informacija koju smo dobili jeste podsjećanje na kupovnu objekta u Istočnom Sarajevu 2015. godine za potrebe smještaja predstavnika RS u državnim institucijama. Objekat je plaćen 26.609.000 KM

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH (701.136 KM), Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH (379.080 KM) i Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka (IDDEEA) koja za zakup godišnje izdvaja 375.775 KM.

Nešto više podataka smo uspjeli dobiti od Vlade Federacije BiH, tačnije od Službe za zajedničke poslove organa i tijela FBiH.

Kako su nam naveli u pisanim odgovorima, za potrebe smještaja federalnih institucija – budžetskih korisnika u Sarajevu je zakupljeno ukupno 3.623 m² poslovnog prostora za što se na mjesecnom nivou plaća ukupna cijena zakupa od 55.000 maraka, dok je u Mostaru zakupljeno ukupno 4.512 kvadratnih metara poslovnog prostora za čiji se zakup mjesечно izdvaja 61.350 maraka.

Pojedinačno najveće zakupnine su one u istočnom krilu zgrade Hotela Ero u Mostaru, koje se koriste za smještaj Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Federalnog ministarstva razvoja poduzetništva i obrta i Federalne porezne uprave - Kantonalni porezni ured Mostar koji na mjesecnom nivou koštaju 35.778 maraka. Duplo manje, preciznije 17.200 maraka mjesечно se izdvaja za zakup poslovnog prostora za smještaj Federalne uprave za inspekcijske poslove u Sarajevu na adresi Fehima ef. Čurčića 6, dok se 10.300 maraka svakog mjeseca izdvaja za smještaj Federalnog

Godišnji troškovi zakupa državnih institucija

<ul style="list-style-type: none"> Ukupni troškovi zakupa u 2019. godini za potrebe institucija BiH su iznosili 23.536.062 KM i to: <ul style="list-style-type: none"> Unajmljivanje prostora ili zgrada – 11.681.839 KM Unajmljivanje stanova – 15.158 KM 	<ul style="list-style-type: none"> Unajmljivanje skladišnog prostora – 793.284 KM Unajmljivanje parking prostora – 439.988 KM Zakup za smještaj telekomunikacione opreme – 335.340 KM Unajmljivanje zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> -49.173 KM Unajmljivanje opreme – 7.733.689 KM Unajmljivanje vozila – 165.450 KM Unajmljivanje tornjeva, releja i antenskih stubova – 1.722.390 KM 	<ul style="list-style-type: none"> Unajmljivanje vodova i digitalnih kanala – 599.751 KM „Pregled ukupnih izdataka za zakup poslovnih prostorija institucija Bosne i Hercegovine u razdoblju 2014-2019. godina“
--	---	---	---

PREGLED UKUPNIH IZDATAKA ZA ZAKUP POSLOVNHIH PROSTORIJA INSTITUCIJA BIH U RAZDOBLJU 2014.-2019. GODINA

IZVOR FINANCIRANJA	2014. GODINA	2015. GODINA	2016. GODINA	2017. GODINA	2018. GODINA	2019. GODINA
PRORAČUN	15.420.299	14.317.186	13.455.620	12.671.355	11.345.445	11.095.332
DONACIJA		482.564	425.819	168.760	170.935	99.637
VLASTITI NAMJENSKI PRIHODI	0	450.541	360.997	422.612	540.473	486.870
UKUPNO	15.420.299	15.250.290	14.242.436	13.262.727	12.056.853	11.681.839

Najviše je novca izdvojeno za unajmljivanje prostora ili zgrada (11,68 miliona), na drugom mjestu je najam opreme (7

Zgrada Energoinvesta - kupoprodajna cijena nekretnine je iznosila 54 miliona maraka

pravobranilaštva u Sarajevu, na adresi Alipašina 6.

Kako su nam sabrali u ovoj službi, za zakup poslovnih prostora za smještaj federalnih institucija – budžetskih korisnika, u proteklih pet godina (2015-2019) plaćeno je ukupno 16.719.350,00 KM.

Treba svakako i spomenuti kako je Vlada FBiH u proteklih 10 godina za svoje potrebe i potrebe smještaja federalnih budžetskih korisnika kupila dvije nekretnine i to u Sarajevu 21 etažnu jedinicu (Objekat B), poslovne zgrade

U Hotelu Eru u Mostaru smještaj Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Federalnog ministarstva razvoja poduzetništva i obrta i Federalne porezne uprave - Kantonalni porezni ured Mostar na mjesecnom nivou košta 35.778 maraka

Energoinvest, u ulici Hamdije Čemerlića 2, a kupoprodajna cijena nekretnine je iznosila 54 miliona maraka. U Službi napomnju kako je za iste namjene prije ove kupovine plaćan mjesecni zakup SDP-u u iznosu 41.300 KM.

Druga nekretnina je Poslovna zgrada „Staklena banka“ u izgradnji sa pripadajućim zemljишtem, a kupoprodajna cijena nekretnine je iznosila 5.990.000 KM.

U Službi za zajedničke poslove Vlade Republike Srpske su nam kazali da ne raspolažu traženim podacima. Jedina informacija koju smo dobili jeste podsjećanje na kupovinu objekta u Istočnom Sarajevu 2015. godine za potrebe smještaja predstavnika RS u državnim institucijama. Objekat je plaćen 26.609.000 KM.

KUPOVINA ISPLATIVIJA OD ZAKUPA

Nedavno je kupovinu vlastitog objekta najavio i Fond za zaštitu okoliša FBiH. Za ovu namjenu planirano je šest miliona maraka. Planom je obuhvaćena kupovina kancelarijskog prostora minimalne površine 1.500 m² i pratećih sadržaja. Fond je trenutno smješten u iznajmljenom prostoru u Ulici Hamdije Čemerlića 39A u Sarajevu, u objektu čiji je vlasnik Zavod za vodoprivredu d.d. Sarajevo.

- Godišnji troškovi zakupa iznose KM 472.192 za površinu za 1.845 m². Prostor koji trenutno koristimo nije u

potpunosti funkcionalno adekvatan za potrebe Fonda, a iznajmljuje se od maja 2012. godine. Do danas je na ime troškova zakupa postojećeg poslovnog prostora ukupno plaćeno 3.322.543 KM. Imajući u vidu trenutne godišnje troškove za iznajmljivanje prostorija, a s obzirom na povećanje zahtjeva Fonda i sa tim u vezi izračunato povećanje zakupljenog prostora, pretpostavka je da će Fond u roku od nekoliko godina isplatiti uloženo, te da će ubuduće praktično uštedjeti novac koji trenutno plaća za kiriju, te ga uložiti u projekte zaštite okoliša - kazali su nam u Fondu.

Sredinom februara objavljeno je i da je Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka (IDDEEA) izabrala firmu "Enikon-gradnja" iz Zvornika, koja će za 117.000 KM ukloniti postojeće objekte na lokaciji u Trapistima u Banjoj Luci, gdje treba da bude izgrađeno sjedište IDDEEA.

Inače, u IDDEEA već godinama traju procedure u vezi s izgradnjom zgrade sjedišta u Banjoj Luci, a posljednji put tender za izgradnju procijenjen na 16.300.000 KM sa PDV-om poništen je jer je najpovoljnija i ponuda koja zadovoljava uslove bila 18,6 miliona KM. Podsjećanja radi, odluka da se zgrada IDDEEA gradi u Banjoj Luci donesena je još 2010. godine. U jednom trenutku, zbog višegodišnjih opstrukcija, IDDEEA je prijetilo da ostane bez građevinske dozvole plaćene 1,4 miliona KM, ali je grad Banja Luka pristao da produži rok važenja te dozvole.

Ubrzo nakon formiranja novog sastava Vijeća ministara BiH, pojavila se i informacija da bi VM uskoro moglo donijeti odluku o kupovini dodatnih poslovnih prostora za smještaj pojedinih institucija BiH koje se nalaze u Istočnom Sarajevu. Kako je navedeno, u pitanju bi bio objekat ukupne površine oko 500 metara kvadratnih nabavne vrijednosti dva miliona KM. ■

ne (7,73 miliona), dok je nešto više od 1,7 miliona KM izdvojeno za unajmljivanje „tornjeva, releja i antenskih stubova“

M obi najzna građevir

**START BROJ 213
IZ 06.02.2007.**

U mnogim zemljama, pa i u našem regionu, pojavljuju se povremeno i nekakve divlje velike ili n

Veliki majstor Velike lože Bosne i Hercegovine

**MASONI
ponavljačajaju
načajnije
ne u BiH**

Spletom sretnih okolnosti i već ranije uspostavljenih elektronskih kontakata sa predstvincima Velike lože Bosne i Hercegovine, magazin *Start* prvi na ovim prostorima predstavlja Velikog majstora slobodnih zidara BiH. Prvi bh. mason zamolio nas je da ne objavljujemo njegovo ime i prezime, pa tek možemo reći da je ovaj 49-godišnjak rođen u gradu na sjeveru BiH i da je cijenjeni ljekar koji predaje na nekoliko fakulteta u BiH i svijetu. Za *Start* govorí o uspostavljanju Velike lože BiH, o ložama u susjedstvu, o masonima u svijetu, o njihovim simbolima, o politici, te o masonskim ciljevima i pričama o zavjerama

> RAZGOVARAO: Ekrem Tinjak

FOTO: Arhiv *Starta*

Prije nego što smo se konačno sreli u restoranu sarajevskog hotela *Bosnia*, s Velikim majstором Velike lože Bosne i Hercegovine imali smo niz telefonskih razgovora. Prvi

uslov koji nam je prvi čovjek bosanskohercegovačkih masona postavio bio je da mu garantiramo anonimnost. Kako je objasnio, ne toliko zbog njega i organizacije kojoj pripada, već zbog mogućih posljedica na članove njegove porodice. Objasnjavao nam je da ljudi u BiH nisu dovoljno obra-

ili neke druge lože sa kojima mi nemamo ama baš nikakve veze, niti poznanstava ni kontakata

zovani da bi mogli razbiti stereotipe o slobodnim zidarima. Na raspolaganju je za sva druga pitanja, naglasio je. Kada smo se konačno sreli, odmah smo uočili da naš savgovornik na ruci nema ubočajeni masonski prsten. Ovaj visoki, tamnokosi muškarac, je ugledni ljevak koji predaje na nekoliko fakulteta u Bosni i Hercegovini i Evropi. Rođen je u gradu na sjeveru BiH, a masonima je pristupio prije desetak godina. On je prvi Veliki majstor bh. lože, od kada je ona proglašena, a mandat mu traje četiri godine. Izuzetno ljubazno je odgovarao na naša pitanja, ali kada bismo došli do najzanimljivijih detalja - inicijacije, masonskog uticaja u društvu, ko su masoni imenom i prezimenom, mudro bi zaustao i prebacio se na drugi teren. Ovaj četredesetdevetogodišnjak, ipak nam je kroz neformalni razgovor rekao da su sva imena koja se u BiH u posljednje vrijeme vežu za masone totalna izmišljotina. Prema njihovom kodeksu, u redove slobodnih zidara mogu ući samo moralne ličnosti, ne, kako kaže, licemjeri, grabežljivci i vlastoljupci. Među masonima su uglavnom ljekari, umjetnici, kulturni radnici, poneki biznismen..., iz svih krajeva BiH i svih nacionalnosti. Imena do kojih smo mi došli, pokazuju da se zaista radi o manje medijski eksponiranim ličnostima, koji obavljaju društveno bitne funkcije. Prema riječima Velikog majstora, cilj Velike lože BiH je da ova zemlja bude normalna, onakva kakvu većina patriota priželjuje. Od tog cilja masoni, kako kaže, neće odustati. Da su masoni itekako uticajni u svjetu posebice u politici, moglo se zaključiti iz razgovora s našim sugovornikom. Tako nam je rekao da je posljednji svjetski kongres održan u Francuskoj prošle godine otvorio **Jacques Chirac**, predsjednik Francuske. Sljedeći, koji će se održati u Washingtonu, već se zna, otvorit će **George Bush**. Otkrio nam je i da u BiH često dolaze masoni iz drugih zemalja, nekada ih bude i po trideset. Također je objasnio da ih ima i među uposlenicima međunarodnih organizacija.

Da bi ipak ljudi povjerovali kako se zaista radi o autentičnom razgovoru s Velikim majstором

VL BiH, naš sugovornik donio je opremu koja pripada samo Velikom majstoru BiH i koju koristi samo u masonskom hramu prilikom njihovih sastanaka. Nakon razgovora otisao je na jedan takav sastanak u hram u Sarajevu. To je trenutno jedini hram u BiH, lokacija se čuva u tajnosti.

Kada je osnovana Velika Loža BiH?

- Velika loža BiH proglašena je osnovom i priznatom Velikom ložom 16. aprila 2005. god. To se dogodilo nakon što je Velika loža Austrije, kao osnivač naše lože, uspešno pružila potrebnu pomoć, obavila sve druge potrebne predradnje i uvjerala se da su ispunjeni svi uvjeti za osnivanje jedne samostalne velike lože. Inače, kao što sigurno znate, osnovni uvjet za postojanje jedne velike lože ili lože u principu, jeste apsolutno poštovanje svih zakona svoje države i aktivnosti koje su usmjerene prema interesima i dobrobiti svoje države.

Šta to znači za Bosnu i Hercegovinu?

- To znači podsticaj u izgradnji tolerancije i poštovanja među građanima BiH koji se zasnivaju na univerzalnim humanističkim vrijednostima slobodnih zidara. Istovremeno, bosanskohercegovački slobodni zidari promoviraju svoju zemlju u jednom novom, optimističnom i drugaćijem svjetlu. Ukratko, to znači više civilizacije i humanizma u ovom našem balkanskem mraku.

S obzirom da je BiH multietnička da li se i u Velikoj loži to poštuje i po kojem principu?

- Naše članstvo u potpunosti oslikava etničko bogatstvo BiH.

Ko i na koji način može postati član Velike lože?

- Svi građani naše zemlje na dobrom glasu, afirmirani na svom poslu i sa visokim etičkim i moralnim kodeksima.

Kakva je obrazovna struktura članova bh. Velike lože?

- Sticajem okolnosti naši članovi su uglavnom visokoobrazovani ljudi, mada stepen obrazovanja i profesija nisu uslov za ulazak u bratstvo.

Koliko članova Velika Loža BiH ima?

- Po starim i priznatim običajima slobodnih zidara, smatra se da je krajnje nebitno govoriti o broju članova

iz čistog razloga što jedino svaki čovjek za sebe može da kaže da li je ili nije slobodni zidar. Inače, samo učlanjenje u bilo koju ložu slobodnih zidara nije nikakav formalni administrativni čin, niti se pravi bilo kakva formalna evidencija u pisanoj formi. Članovi se usmeno primaju i usmeno prestaju biti članovi. Loža nije nikakva formalna organizacija koja ima neke evidencije o članstvu. Loža je nešto daleko uzvišenije i humanije od organizacije jer je loža skup ljudi potpuno slobodne volje koji žele da doprinesu ostvarenju idealja slobodnog zidarstva, koliko mogu i do kada to budu mogli. Dakle, evidencije o učlanjenju i broj članova su nebitne i to su veoma promjenljive informacije.

Ko je prvi osnivač Velike Lože BiH?

- Grupa istaknutih građana iz domovine i dijaspore.

Prema podacima sa vaše web stranice u periodu vladavine SFRJ slobodno zidarstvo je zabranjeno, da li je to značilo potpuno gašenje te ideje?

- Ideja, ta ljudska težnja za slobodom, jednakost i ravnopravnosti ne može se ugasiti.

Ko su najpoznatiji slobodni zidari iz Bosne i Hercegovine, a čija imena možete javno reći?

- Dakle, kao što sam rekao, po starijim i priznatim običajima slobodnih zidara, nije bitno govoriti ko su ti ljudi.

Kakva je saradnja sa Velikim Ložama iz okruženja i kako se to u praksi ogleda?

- Aktom o međusobnom priznavanju velikih suverenih loža, one su u bratskim odnosima. Naša Velika loža je priznata od oko dvadeset Velikih loža iz Evrope i sa svim susjednim ložama gaji prijateljske i korektne odnose. To u praksi znači i to da ako neki Veliki majstor ili delegacija Velike lože ide u posjetu susjednoj, mora biti pozvan, ili se mora najaviti Velikom majstoru susjedne Velike lože i dobiti odobrenje da prisustvuje radu. U mnogim zemljama, pa i u našem regionu, pojavljuju se povremeno i nekakve *divlje velike* ili neke druge lože sa kojima mi nemamo ambašnicu veze, niti poznanstava ni kontakata. Te *divlje lože* nisu legalne niti priznate iako se predstavljaju u javnosti kao nekakve lože slobodnih zidara. Pojedinci iz takvih *divljih loža* unose zabunu u javnost

tako da javnost i mediji, nažalost, понekad po tim *divlji ložama* donose veoma pogrešne zaključke o slobodnom zidarstvu i o tome ko su i kakvi su ljudi ti slobodni zidari.

Ko je djelokrug rada Velike Lože BiH u Bosni i Hercegovini?

- Afirmaciju slobodno zidarskih vrijednosti i ideja u cijeloj BiH.

S obzirom na mišljenje javnosti da slobodni zidari u svakom društvu imaju veliki uticaj, da li članovi VL BiH imaju uticaja recimo na ustavne promjene u BiH?

- Svakako da kao ugledni stručnjaci u profesiji mogu utjecati na društvene procese. Također, pojedinačno se mogu baviti politikom, ali kao slobodno zidarsko bratstvo ne mijesamo se u dnevnu politiku, niti unutar bratstva raspravljamo o politici i religiji.

Činjenica je da je jedan od simbola slobodnog zidarstva graditeljstvo, da li to može da znači kako bh. slobodni zidari imaju uticaja na izgradnju, naprimjer, koridora Vc?

- Kao što nam i samo ime govori, mi zidamo mostove i puteve među našim ljudima i tako isto doprinosimo gradnji i mostova i puteva kroz našu zemlju.

Koje poznate zgrade u Bosni i Hercegovini su djelo slobodnih zidara?

- Slobodni zidari su u prošlosti izgradili neke od najvrednijih građevina u BiH. Mi i danas radimo na obnovi nekih najznačajnijih objekata u BiH.

Koliko puta se članovi VL BiH sastaju mjesечно, godišnje...?

- Svaka loža u skladu sa svojim pravilima određuje kada će se sastajati, koliko puta godišnje ili mjesечно i na kojem mjestu će se sastajati. Naše lože održavaju sastanke približno dva puta mjesечно, a braća se sastaju i neformalno. Inače, radi vaše informacije, mjesto gdje se sastaju članovi neke lože se blago, moderno i dostojanstveno, uređi koristeći određene simboličke predmete slobodnog zidarstva koji su jednaki u cijelom svijetu. Tako uređena prostorija za nas predstavlja *hram* od početka do završetka sastanka lože. Poslije sastanka lože ovi simbolički predmeti se uklanjaju i čuvaju za sljedeći sastanak. Radi vaše informacije, u zemljama

sa dužom tradicijom, lože postoje u svim velikim gradovima. U zavisnosti od veličine grada postoje po nekoliko loža, a po jedna u skoro svim malim mjestima. Kroz istoriju, u nekim velikim zemljama gradili su se objekti - hramovi slobodnog zidarstva prestižnog karaktera koji ponegdje još postoje. Inače, u nekim veoma razvijenim zemljama Evrope danas se sastanci loža održavaju i u objektima koji su namjenski građeni kao, na primjer, kulturni centri. Za sastanke naših loža najvažnije je dostojanstvo i suština slobodnog zidarstva a tehnički detalji za nas su nebitni. Možda ćemo i mi u budućnosti imati hramove slobodnog zidarstva u svim većim gradovima naše lijepe domovine.

Prema ritualima u svjetskim velikim ložama na oltaru u hramu uglavnom je postavljena Biblija. Sobzirom da je BiH multireligijska koja knjiga je na oltaru?

- Za nas su podjednako svete knjige i Kur'an i Biblija i Talmud pa se

zato sve tri svete knjige uvek nalaze jedna pored druge u vrijeme rada lože.

Šta član Velike lože mora uraditi da bi ga se isključilo iz članstva?

- Isključen je ako prekrši pravila konstitucije Velike lože BiH, ali se to u praksi nikada ne dešava. Mi nikoga ne kažnjavamo. Naprimjer, član koji ne bi htio više da poštuje vrline i ideale slobodnog zidarstva sam bi se uklonio iz našeg bratstva - društva. Inače, o kažnjavanju i isključenju se raspredaju priče iz davnje prošlosti koje nisu istinite, ali su zabavne naročito za one koji vole senzacije i teorije zavjere, a ne vole slobodno zidarstvo.

Sobzirom da su neke stvari u slobodnom zidarstvu tajna (rituali, lokacija hrama, razgovori sa sastanaka...) čime se obavezuje isključeni član da to neće odati?

- Svojom slobodnozidarskom čašću, svečanom obavezom da će poštovati deklaraciju Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima iz 1948. godine i da će poštovati pravila i

čuvati dostojanstvo slobodnozidarskog bratstva.

Koje simbole, kako bi se međusobno prepoznali, koriste pripadnici VL BiH (prsten, značka, poseban pozdrav...)?

- Pored uobičajenih masonske simbola koji su poznati, postoje i neki unutarnji signali po kojima se slobodni zidari prepoznaju.

Koje predmete koriste članovi Velike lože BiH prilikom rituala?

- Iste predmete (simbole) koriste slobodni zidari širom svijeta, a budući da pripadamo istoj univerzalnoj zajednici, koristimo iste.

Sobzirom na činjenicu da u znakovima velikih loža postoje piramide, što je znak i bh. lože, kakav je Vaš odnos spram istraživanja vezanih za navodni pronađazak piramide kod Visokog?

- Nemam komentar.

Da li su deputatske lože Lux Bosna, Ivo Andrić i Veritas, čijim ujedinjenjem je nastala Velika Loža BiH, bile jednonacionalne lože?

- Sve tri lože od samog osnivanja bile su multietničke. Slobodan zidar ne prihvata podjele ljudi na etničkim, nacionalnim, vjerskim i rasnim osnovama. Ne treba zaboraviti da su slobodni zidari autori i promotori deklaracije UN-a o ljudskim pravima iz 1948. godine.

Koji je primarni cilj Velike lože BiH u odnosu na bh. društvo?

- Rušiti zidove i graditi mostove među ljudima u BiH, stvarati prijateljstvo, poštovanje i ljubav među ljudima i narodima. Graditi BiH po mjeri slobode svakog njenog čovjeka.

Da se pita Veliku ložu, kakva bi Bosna i Hercegovina država bila?

- Slobodna, nezavisna, demokratska, moderna evropska država, gdje će njeni ljudi ostvarivati svoju sreću i blagostanje za svoju porodicu.

Da li među članovima Velike lože BiH ima aktuelnih poznatih političara?

- Ako među bh. političarima ima onih koji se dosljedno i istinski bore za prosperitet svih naših naroda i ljudi i uživaju povjerenje svih građana BiH, onda sigurno među takvimima ima i naših članova.

Zašto javnost u BiH ne zna niti jednog pripadnika Velike lože i zašto toliko tajnost?

- U Evropi postoji tradicija neglamuroznog predstavljanja loža i njenih članova od strane onih koji vole senzacije i pate od teorija zavjera. Takvi ne vole vrline slobodnog zidarstva, nisu im bliski idealni slobodnog zidarstva. Vi, kao moderan, veoma obazovan i isto tako dobronamjeran novinar, sigurno znate da mi nismo nikakvo tajno društvo, ali jesmo društvo ozbiljnih, dostojanstvenih, visokomoralnih ljudi koji su slobodni i znaju i mogu da misle svojom glavom. Ako imamo uopće bilo kakvu tajnu, ona bi se mogla odnositi na naš visoko moralni put prema našim idealima kojim smo se uputili svojom slobodnom voljom.

Da li su predstavnici Velike lože BiH bili prisutni na skupu velikih majstora evropskih loža u Rimu i na svjetskim konferencijama velikih loža kao što je bila ona u Čileu, i posljednja održana u Francuskoj?

- Predstavnici Velike lože BiH su redovno pozivani i prisutni na svim velikim skupovima u Evropi i svijetu, a naša delegacija je na evropskom i na svjetskom masonskom kongresu, održanom prošle godine, primljena sa najvećim pohvalama i priznanjima za naš dosljedan i pravilan rad.

Koliko su istinite priča, istraživanja i teorije zavjere o masoneriji u svijetu?

- U svijetu uvek postoji borba između dobra i zla, svjetla i tame. Slobodni zidari, kao nosioci svjetskog progresa, smetali su i bili progonjeni u totalitarnim režimima kao što su npr. fašizam, staljinizam (**Hitler, Staljin, Mussolini, Franjo**). Prosudite sami ko kuje zavjere. Jesu li zavjere protiv čovječanstva pravili **Ivo Andrić, Ivan Meštrović, Nikola Tesla** ili jedan **Mozart, Beethoven, George Carlin**....

Da li se Velika Loža BiH može nazvati moćnom organizacijom sa jakim uticajem na dešavanja u društvu?

- Naša moć se zasniva na duhovnim vrijednostima i plemenitim vrlinama. Što su pojedinci duhovno bogatiji to je i moćnija zajednica kojoj pripadaju. ■

0 medijskoj atmosferi i anarhiji štampe u Srbiji

Vučić je proevropski lider i reformator čiju vladavinu zdušno podržavaju tri opskurna tabloida i dve polupornografske televizije. Malo je neologično da nekoga ko stalno ponavlja kako želi da od Srbije konačno napravi normalnu zemlju podržavaju samo nenormalni mediji

> PISÈ: Draža Petrović

Kao što su u onom Bermudskom trouglu na Atlantiku godinama nestajali celi celcati brodovi i avioni, tako su u beogradskom Bermudskom trouglu koji je nekada davno postojao u Makedonskoj ulici u centru glavnog grada Srbije, nestali celi celcati novinari od kojih ni danas nema ni traga ni glasa.

Ruta tog čuvenog novinarskog Bermudskog trougla bila je ovakva: prvo odeš u kafanu „Šumatovac“, najbolje rano ujutru, zatim oko podneva pređeš u kafanu „Pod lipom“ i kraj radnog vremena (ne tvog, već njihovog) dočekaš u „Grmeču“.

U međuvremenu svratiš do okolnih redakcija

gde onako usput napišeš tekst, pa se posle toga dobrovoljno utopiš u Bermudski trougao, gde nikonije mogao da te nađe, ni cenzor, ni urednik, čak ni supruga sa oklagijom.

Jer taman kad bi supruga s oklagijom krenula da te traži u „Šumatovcu“, ti bi se izmestio na rezervni po-

lipom“, koji je imao veliki izlog, te kad kroz izlog primetiš obrise oklagije ili, ne dao Bog, cenzora sa šmajserom, mogao si kroz vrata

za poslugu da se neprimetno evakušeš u „Grmeč“.

Sem slobode kretanja između kafana, u beogradskom Bermudskom

>> Normalnim ljudima u Srbiji smučilo se to takozvano „uvučićevska“ novinarstvo, žanr žurnalizma u kome je cilj uvući se što dubleje u „materiju“, nazvana po kolegi Vučićeviću, Vučićevom neformalnom medijskom savetniku, vlasniku i glavnom uredniku Informera

Glavni urednik Informera Dragan J. Vučićević

U današnjoj Srbiji vlast kritičke novinare smatra za neprijatelje, a

Samo nenormalni mediji podržavaju Vučićevu vlast

trouglu cvetala je i sloboda štampe. Kad su legendarnog **Bogdana Tirketa** postavili za glavnog urednika Politikine TV Revije, on je došao jednom u redakciju i pitao ih kol’ki im je tiraž. Oni rekli - 350.000 primeraka. Tirke im je svečano poručio: "Nastavite i dalje tako, ja sam dole u 'Šumatovcu'. I nije se, kaže legenda, više vraćao u redakciju do kraja mandata.

Onda je, jednoga dana, u beogradskom Bermudskom trouglu najpre nestao „Šumatovac“, potom „Pod lipom“, napisletku i „Grmeč“ sa sve stolovima, stolnjacima, goštima i kelnerima.

Nestankom legendarnih kelnera i

kafana, nekako su nestali i legendarni novinari, te smo još devedesetih slobodu medija u Srbiji osvajali tako što je tokom velikih demonstracija protiv Miloševića neko u prizmlje zgrade lista „Politika“, u centru onog Bermudskog trougla, kroz izlog ubacio ceo kontejner za smeće. I to pun! Ljudima

je još devedesetih pao (medijski)

mrak na oči i na tim demonstracijama su svoj bes demonstrirali ubacivanjem kontejnera za đubre u „Politiku“, nastaraju i najugledniju medijsku kuću na Balkanu.

VUČIĆEVA BATINA

Prošlo je otad mnogo vremena, Politika je ostala provladin medij koji je odavno prokockao svoj

Informer. Pa ljudi u Srbiji ovih dana pokušavaju da kontejner ubace u redakciju Informera (zloglasnog Vučićevog tabloida za obračun sa svim kritičarima Srpske napredne stranke) koja je na petom spratu zgrade na Terazijama, ali im nikako ne uspeva, jer im se kontejner, posle svakog izbačaja ka uzvišenoj redakciji Informera, vraća nazad u slobodnom padu.

Iz tog procesa možemo zaključiti da je prvo pravilo anarhije štampe, najvišeg stepena slobode štampe, koja trenutno vlada u Srbiji - da kad u neki Vučićev tabloid pokuša da ubaciš pun kontejner đubreta, iz pravca redakcije na glavu će ti se »

>> Pokojni srpski novinar Aleksandar Tijanić rekao je jednom da „tabloidno društvo pravi tabloidnu politiku koja pravi tabloidnu ekonomiju koja pravi tabloidnu kulturu i tabloidni život“. I to vam je definicija današnjeg srpskog društva i srpskih medija

a nerijetko i za opasniju opoziciju od inače bezopasne srpske opozicije

strovaliti još puniji kontejner đubreta. Neki kažu da to ima veze s univerzalnim zakonom gravitacije, a drugi da srpski tabloidi i izgledaju ko oni stanari solitera koji đubre bacaju kroz prozor jer ih mrzi da silaze. Tabloidi u Srbiji, naime, predstavljaju političku batinu Vučićeve vlasti, koja linčuje sve kritičare srpskog predsednika na najstrašnije moguće načine. Granica njihovog laganja i spinovanja ne postoji, odstreljice svaku metu koja im se nađe na putu. 'A jede što ne poštuju kodkse novinarstva, oni ne poštuju ni obične civilizacijske norme. Pa se udara po deci, izmišljaju se cele priče, samo zato što je Vučić napravio od medija osnovni postulat održanja na tronu.'

Normalnim ljudima u Srbiji smućilo to takozvano „uvučićevsko“ novinarstvo, žanr žurnalizma u kome je cilj uvući se što dublje u „materiju“, nazvano po kolegi Vučićeviću, Vučićevom neformalnom medijskom savetniku, vlasniku i glavnom uredniku Informera. Mnogi današnji novinari provladinih medija u Srbiji toliko dobro poznaju „materiju“, da ne mogu da se izvuku iz nje ni po oprobanom sistemu: baba za dedu, deda za repu...

Kada se opet neki urednik srpskih medija pojavi prvog dana mandata na poslu i poruči redakciji: „Samu nastavite tako, ja sam dole u 'Šumatovcu'“, možda i bude medija. Sada se samo s vremenom na vreme pojavi neki „uvučićevski“ urednik i poruči redakciji: „Ja sam dole u konfijeru, biram teme!“

Pokojni srpski novinar Aleksandar Tijanić rekao je jednom da „tabloidno društvo pravi tabloidnu politiku koja pravi tabloidnu ekonomiju koja pravi tabloidnu kulturu i tabloidni život“. I to vam je definicija današnjeg srpskog društva u srpskim medijima. Ili, kako bi rekla profesorka Neda Todorović, koja je predavala teoriju novinarstva: „U

„Šumatovac“ nekad, danas ni novinara ni kafane

razvijenom društvu tabloidi imaju pandane. Sa jedne strane, kao čitalac, znate u kojim ozbiljnim novinama možete da pronađete informaciju koja zaista ima elemente informacije, a to znači da je potpuna, objektivna, tačna, pravovremena, istinita. Imate i tabloide i znate da je to zabava. Danas su pomešani elementi informativnosti sa elementom zabavnog. Čitava medij-ska sfera ide ka mešanju zabavnog i

tabloidom iako smo mi, uz Politiku, jedini dnevni list koji nije tabloid, ali smo i jedini koji nije provladi (iako i tabloid Blic ponekad ima svetle trenutke objektivnog političkog izveštavanja). Takva konstatacija - da smo tabloid - samo je kruna kampanje koja se protiv Danasa vodi godinama - najpre su nas ubedili da smo nebitni, da

isto ponašaju i kada preko puta stola sedi Vučić i kada je na tom mestu Ćeda Jovanović. Ili Dragan Đilas. To jeste otežavajuća okolnost u današnjoj Srbiji gde vlast kritičke novinare smatra za neprijatelje, a ne retko i za opasniju opoziciju od inače bezopasne srpske opozicije.

Vučić je evropski lider i reformator čiju vladavinu združno podržavaju tri opskurna tabloida i dve polupor-

Tabloidi u Srbiji, naime, predstavljaju političku batinu Vučićeve vlasti, koja linčuje sve kritičare srpskog predsednika na najstrašnije moguće načine. Granica njihovog laganja i spinovanja ne postoji, odstrijeliće svaku metu koja im se nađe na putu

informativnog. Zabavno počinje da dominira.“

List Danas, međutim, čiji sam urednik, Vučić pakosno naziva

nografske televizije. Malo je nelogično da nekoga ko stalno ponavlja kako želi da od Srbije konačno pravi normalnu zemlju, podržavaju samo nenormalni mediji.

„Nije bitno šta će napisati Vreme, Nin, Danas, nije mi potreban nikakav posrednik, ako ču ja građana da objasnim i kažem šta imam da im kažem. Ne treba njima nikakvo objašnjenje kad sam ja tu. I planiram da nastavim sa tim“, rekao je doslovce predsednik Vučić tokom jednog od brojnih medijskih pojavljivanja, objasnivši ustvari da Srbiji ne trebaju mediji, posebno oni kalibra Nin, Vreme, Danas, jer koji će im moj kad se on svaki dan pojavi na nekoj televiziji i objasni građanstvu sve šta im nije jasno.

Autor je urednik beogradskog dnevnog lista Danas

Stvaramo sigurniju budućnost.

Jednostavna i pouzdana rješenja
i usluge, u svim životnim dobima.

Sa inovativnim
rješenjima i
asistencijskim
uslugama brzo ćemo
vam pružiti pomoć,
bilo gdje i bilo kada
da nas trebate.

Sve će biti uredu.

triglav

www.triglav.ba

Svim građanima želimo

sretan 1. mart

Dan nezavisnosti

Bosne i Hercegovine

OPERATOR ZA OBNOVLJIVE IZVORE ENERGIJE
I EFIKASNU KOGENERACIJU

Hajka i uvrede neće pokriti ono što je „Vladalac“ dokumentovano i argumentovano otkrio

Car je go i tu golotinju ništa više ne može pokriti: dokumentarac „Vladalac“ na televizijskim stanicama u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni te YouTube kanalu TVN1, za nedjelju dana vidjelo je preko dva miliona ljudi, piše za Start Slaviša Lekić, jedan od autora dvodijelnog dokumentarnog serijala o turbulentnoj političkoj biografiji

Aleksandra Vučića i godinama njegove, ne samo političke, dominacije u Srbiji

► PIŠE: Slaviša Lekić

Potpredsednik Glavnog odbora vladajuće Srpske napredne stranke **Marko Đurić** ocenio je da će se „dokumentarni film ‘Vladalac’, emitovan na N1, posvećen predsedniku Srbije **Aleksandru Vučiću**, kao bumerang vratići njegovim autorima i naručiocima“.

Ovo je lična karta Srbije danas.

Ne morate se udubljivati u priču o srpskom ministru odbrane **Aleksandru Vulinu**, koji ofira presretanje, da ne kažem špijuniranje komunikacije **Dragana Šutanovca**, jednog od svojih prethodnika, i **Veljka Lalića**, glodura Nedeljnika; ne morate znati

detalje o zatvorenjenoj promociji knjige **Predraga Pece Popovića** (eeeeeej, Pece Popovića) u Vršcu; ne mora vas dotaći ni izjava predsednika Srbije da će država koju vodi platiti sve što crnogorski depan-dans Srpske pravoslavne crkve duguje vlastima u Podgorici...!

Da biste stekli sliku o Srbiji danas, dovoljno je samo se ovlaš osvrnuti na histerične reakcije vlasti i njenih traganja na dokumentarni serijal koji je doneo priču o turbulentnoj političkoj biografiji **Aleksandra Vučića** i godinama njegove ne samo političke dominacije u Srbiji, trosatnoj emisiji koja, iako je Aleksandar Vučić glavni junak priče, Vladalac, nije samo saga o njemu: to je TV ese o pustosi koju prouzrokuje autokrata okružen oholim pojedinima u vrhu vlasti i društvenom sunovratu ljudi u čije ime oni vladaju.

Mene lično najviše je impresionirala

potreba da gotovo svi koji su se priključili hajci protiv autora i sagovornika „Vladaoca“ govore o „četiri sata“, pazi sad, „nepatvorene mržnje“, „laži“, „obračuna“ iako je i poslednji idiot mogao da sabere minutazu dve emisije u ukupnom trajanju od – tri sata.

Drugi su pak izračunali da smo, u emisijama o Vučiću, Vučića pomenuli 442 puta: dobro, nisu račundžije nekako došle do brojke 666.

Bilo je i onih koji su od kreativnog tima „Vladaoca“ (**Sanja Lončar**, **Jovana S. Polić** i moja malenkost) pravili srpsku verziju nacističke propagandne dive **Leni Rifenstal**.

Iako to nismo hteli, „Vladaocem“ smo inspirisali omasovljenje SNS-a: supruga ubijenog kosovskog političara **Olivera Ivanovića** zvanično je postala član SNS-a, a gostujući na TV Pink istog dana objasnila je da ju je na taj čin ponukao film „Vladalac“.

Vojvoda **Vojislav Šešelj** kaže da je

istog jutra
zvao Vučića da ga

pita „koliko si platio Lekiću za onaj film“, a poslanik **Vladimir Đukanović** je izneo tezu da „obrnutu od onog što je imao namjeru, Lekić je zapravo uspeo u tome da Vučića prikaže kao najvećeg mogućeg srpskog patriota“.

Samo dan ranije isti taj Đukanović nazvao je autore i sagovornike „ljudskim fekalijama“, kandidujući „sanitarni otklon“ kao rešenje; njegov kolega iz poslaničkih klupa Skupštine Srbije evocirao je uspomene na Gebelsa, neсречни **Marijan Ristićević** se ostrvio na „albansku mafiju“ kao finansijere filma i tako u drugi plan gurnuo „udruženje tajkuna“, koje je kao sponzore kandidovao predsednik Vučić.

MATEMATIKA, GEOGRAFIJA I FISKULTURA PO VUČIĆU

Jutarnji program režimskih televizija i državotvorni tabloidi utrkivali su se oko toga ko će sočnije da ukalja autore i sagovornike „Vladaoca“, tercirali su im gradonačelnik onog grada koji ima

Ako neko uporno tvrdi da je geslo „sto Muslimana za jednog Srbina“ istrgnuto iz konteksta ili da nikad u Glini nije po

Carje go

aerodrUm i ostale lokalne kabadahije, u trku su ušli ministri **Zoka Mihajlović**, **Acika Vulin**, **Neša Stefanović**, a kolicioni partner **Ivica Dačić**, parafra-zirajući na svoj način pošalicu „nisam ginekolog, ali mogu da pogledam“, priznao je: „Ne znam šta je unutra, ali kad vidim ko u svemu tome uče-stvuje i čemu to služi, jasno mi je što je.“ I dodao: „Nisu za Tita rekli bezveze – što je više kleveta i laži, Tito nam je miliji i draži.“

Konačno, izjasnila se i premijerka **Ana Brnabić**, čudeći se kako se dokumentarcem naziva nešto gde „deset ljudi sedi u mračnoj sobi i sat i po vremena ogovara jednog mladića“. Ona je rekla kako je „pogledala dokumentarni serijal“, doduše, samo prvu epizodu, a onda se nadovezala kako sada još više poštije predsednika Vučića: u toj prvoj epizodi, inače, emitovani su videozapisi gde se Vučić bavi matematikom („Sto Muslimana za jednog Srbina“), geografijom (go-vor o Velikoj Srbiji u Glini), fiskul-turom (priča kako je prebio nekoliko momaka 5. oktobra)...

Najopasnije je, međutim, ono što je novinarima rekao sam predsednik

Vučić: da će posle filma „Vladalac“ biti jako teško na izborima i da je moguće da zbog toga izgube naredne izbo-re. To iniciranje odijuma i huškanje ogromnog broja članova SNS na sve koji su na bilo koji način povezani s emitovanjem dokumentarnog serija-la, prevazilazi sve štetno što je do sada Vučić u svojoj političkoj karijeri ura-dio protiv medija.

Bespredmetno je objašnjavati da je „Vladalac“ samo dokumentovana i argumentovana naracija o uspesima i padovima gotovo osam godina naj-moćnijeg čoveka u Srbiji, vodinom okruženju i perspektivama, njegovom grandioznom osećaju sopstvene važ-nosti, egzibicionističkoj želji za nepre-stanom pažnjom i divljenjem, zaoku-pljenošću fantazijama o neograničenom uspehu i nerealnim ciljevima, obuze-tošću nadom da se rukovodi visoko-moralnim principima, ubedljenjem da je ono što je dobro za njega dobro i za državu i čvrstom verom da nacionalni

interes i nacionalna bezbednost zavi-se samo i isključivo od njega i njego-vog opstanka na vlasti.

I da, bez obzira na to što je Aleksandar Vučić glavni junak ovog serijala, „Vladalac“ nije samo zapis o njemu već i tužna priča o pustoši koju prou-zrokuje autokrata okružen oholim po-jedincima u vrhu vlasti i društvenom sunovratu ljudi u čije ime oni vladaju.

Ako neko uporno tvrdi da je geslo „sto Muslimana za jednog Srbina“ istrgnuto iz konteksta ili da nikad u Glini nije pominjao Veliku Srbiju, a ti objaviš videozapis kojim ga demantuješ, ne možeš takvu osobu baš nazvati – istinoljubivom.

Zapravo, možeš ako pripadaš mu-ljevitom medijskom profesionalnom talogu u kojem se brčkaju **Dragan J. Vučićević**, **Milomir Marić**, **Predrag Sarapa**, **Dea Đurđević**, **Goca Uzelac**, **Vasilije Popović**, **Saša Milovanović**, **Išvan Kaić** ili **Marko Matić** ili ako si na platnom spisku Vučićevih omiljenih

subvencionisanih anal(n)itičara, po-put bivšeg Idola **Nebojše Krstića** i **Dejana Vuka Stankovića**, ili pak pri-padaš soju iskompleksiranih bezra-zumnika tipa **Miodraga Zarkovića** koji u nedostatku argumenata pote-že – istorije bolesti.

Autori i sagovornici dokumentar-nog serijala su pokušali, čini se i uspe-li, da razbiju atmosferu koja je najviše bila nalik onoj iz Andersenove bajke u kojoj genijalni šnajder(i) praznine tka(ju) bajoslovno ruho uspeha koje je - nevidljivo.

Poput dečaka iz bajke oni su odbili da složno kliču genijalnoj „tkanini“, dive se nepostojećoj „odeći“, pridr-žavaju okrajke nepostojećeg „plašta“!

Car je go i tu golotinju ništa više ne može pokriti: dokumentarac „Vladalac“ na televizijskim stanicama u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni te YouTube kanalu TV N1, za nedelju dana vide-lo je preko dva miliona ljudi.

Da, car je definitivno go. ■

Prvo su se okomili na muzičku divu Josipu Lisac zbog umjetničke izvedbe hrvatske himne na inauguraciji novog predsjednika Zorana Milanovića, a onda dođe otvorenje Evropske prijestolnice kulture u Rijeci. Isti oni što bi sada zatvorili Josipu Lisac nakon ove svečanosti dobili su kolektivni moždani udar, ocjenjuje kolumnista magazina Start BiH i autor ovog teksta. Tvrdi on i da su iza svih tih reakcija, gotovo neprimjećene, ostale neke druge, bitnije stvari

> PIŠE: Emir Imamović Pirke

Prokletstvo uspjeha: Nikome u, barem, ovom dijelu svijeta nije dosadno kao hrvatskim nacionalistima u Hrvatskoj. Dok srpski nacionalizam producira regionalne krize visokog intenziteta, manevrišući na znatno širem području od Republike Srbije – dakle, u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i, koliko je moguće, a puno nije, na Kosovu – a bošnjački nema hrabrosti niti da se tako nazove, već se nerijetko lažno predstavlja kao nekakav bosanskohercegovački patriotizam, onaj se hrvatski ubija od dosade kao posljedice vlastitog trijumfa.

Republika Hrvatska je jedina

vojna pobjednica balkanskih ratova devedesetih godina prošlog stoljeća. Njene su granice u milimetar iste onima u kojima je bila kada je proces odvajanja od SFRJ počeo. Preko devedeset posto stanovništva u Hrvatskoj su etnički Hrvati. Najbrojnija nacionalna manjina, ona srpska, čini manje od pet posto ukupnog stanovništva. Sljedeća po brojnosti, bošnjačka, manje od jedan posto! Historijski revizionizam bez kojeg nema nacionalizma je, da parafraziramo **Sidrana**, unormaljen i to do te mjere da je pravno omogućeno korištenje ustaškog pozdrava u posebnim prilikama, samo što

je gotovo svaka prilika za njegovo uzvikivanje – posebna.

Povrh svega, i ona bolja, pristojna Hrvatska razumnih građana visokih kriterija je uspjela: ta je država članica Evropske unije i NATO-a, ima zbilja slobodne, demokratske izbore, standard je, kao što je bilo i u Jugoslaviji, nešto gori nego u Sloveniji, ali bolji nego u ostaku rahmetli SFRJ, milijarde eura se svake godine sli-

>> Republika Hrvatska je jedina vojna pobjednica balkanskih ratova devedesetih godina prošlog stoljeća. Njene su granice u milimetar iste onima u kojima je bila kada je proces odvajanja od SFRJ počeo. Preko devedeset posto stanovništva u Hrvatskoj su etnički Hrvati. Najbrojnija nacionalna manjina, ona srpska, čini manje od pet posto ukupnog stanovništva. Sljedeća po brojnosti, bošnjačka, manje od jedan posto!

je zajedno sa milionima turista iz cijelog svijeta...

Bella Ciao, lijepa naša

Kako su Josipa sladokusce i lj

Ako je, a nerijetko jeste, sport oblik pokazivanja sile drugim sredstvima, Hrvatskoj ne manjka razloga za osjećaj superiornosti među komšijama: nogometna reprezentacija je druga na svijetu, rukometna srebrna u Evropi, u NBA igra više Hrvata nego što manja slavonska

općina ima stanovnika, teniseri su osvojili Davis kup, vaterpolisti su od onih za koje se zna da će vaza da doći kućama sa medaljama oko vrata, a skijaši osvajaju neke bodeve i nakon penzionisanja **Janice i Ivice Kostelić**. I sve džaba.

Nacionalizmu, što je aksiom,

Problem je u Ijevici koja aplaudira scenskim variocima u

Lisaci te ci uznemirili „muzičke j ubitelje kulture“

trebaju neprijatelji. Kada ih nema, onda ih valja izmišljati, bez obzira na opasnost da se, upravo zbog histeričnih ataka, onemogući svaki ozbiljan razgovor o predmetu njihova nepodnošenja.

Josipa i lisac: Na inauguraciji novog predsjednika Republike

Hrvatske, **Zorana Milanovića**, himnu „Lijepa naša“ je otpjevala **Josipa Lisac**. Oni što imaju sluha Josipino pjevanje obožavaju. Ono je, kažu, jedinstveno, divno, krasno i tome slično. Onima što sa teškom mukom razlikuju zvuk vodokotlića od zvuka violina, to pjevanje zvuči

kao porođajne muke foke. Drugi, naravno, nisu bitni u ovoj priči. Nisu, međutim, ni prvi. A ne bi trebala biti niti interpretacija himne, samo...

„Moj osobni stav je da je to bilo podrugljivo. Izvedba je bila degulantna. To je bilo izrugivanje jer

intonirati himnu bilo kako drugačije nego kako se ona inače intonira je ružno. Čisto omalovažavanje. Naša himna je lijepa i domoljubna“, kazao je izvjesni **Boško Županović**,

>> E, taj i takav muzički sladokusac, poznavalac prava i zakona u praksi, tek je glasnogovornik hrvatskog desnog sektora koji od onog Josipinog nastupa javno hysteriše, nadglasavajući svaki razgovor o tome da je, recimo, Zoran Milanović za savjetnicu odabrao turbo homofobnu Jadranku Žarković, da je, iako je deklarirani ateista, nastavio s praksom – inače Tuđmanovom izmišljotinom – zaklinanja u boga prilikom preuzimanja dužnosti, da je u kampanji o BiH i Srbiji govorio kao nekada kada je za prvu državu rekao da je „big shit“, a drugu opisao kao „šaku jada“, da Tuđmanov kult čuva više nego pola HDZ-a i da je, općenito, ljevičar onoliko koliko je Mile Dodik pristojan

nakon što je na adresu Kaznenog odjela Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu poslao krivičnu prijavu protiv Josipe Lisac zbog krivičnog djela iz članka 349. Kaznenog zakona Republike Hrvatske koji kaže: „Tko javno izvrgne ruglu, preziru ili grubom omalovažavanju Republiku Hrvatsku, njezinu zastavu, grb ili himnu, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.“

Županović, inače, ima stanovitog iskustva sa suđenjima i sudovima: ležao je zbog falsifikovanja dokumentata i prevare, dok se trenutno protiv njega na Općinskom sudu u »

a u času kad ravnodušno pokapa zbiljske varioce

Rijeci vode postupci zbog prijetnje, lažnog prijavljivanja krivičnog djele i, opet, falsificiranja te prevara.

E, taj i takav muzički sladokusac, poznavalac prava i zakona u praksi, tek je glasnogovornik hrvatskog desnog sektora koji od onog Josipinog nastupa javno histeriše, nadglasavajući svaki razgovor o tome da je, recimo, Zoran Milanović za savjetnicu odabrao turbo homofobnu **Jadranku Žarković**, da je, iako je deklarirani ateista, nastavio sa praksom – inače Tuđmanovom izmišljotinom – zaklinjanja u boga prilikom preuzimanja dužnosti, da ja u kampanji o BiH i Srbiji govorio kao nekada kada je za prvu državu rekao da je „big shit“, a drugu opisao kao „šaku jada“, da Tuđmanov kult čuva više nego pola HDZ-a i da je, općenito, ljevičar onoliko koliko je **Mile Dodik** pristojan.

Tako, eto, ispada da je jurišnicima na Josipu manji problem to što je **Kolindu Grabar Kitarović** na Pantovčaku zamjenio lisac sa kojim bi se mogli složiti u mnogo čemu, ali im to slaganje unaprijed teško pada, nego to što himna nije otpjevana na uobičajen, dosadni način, sa rukom na srcu i suzom u oku. Ili, kako piše **Viktor Ivanić** u tekstu „Dobro jutro džezeri“: „Ekstravagantna izvedba nacionalne koračnice na Pantovčaku u tom je smislu neka vrsta muzičkog izvještaja o mogućnostima i modalitetima političke promjene kakvu kroz dogledno vrijeme možemo očekivati, a to će reći: simpatom mentalne impotencije onih

koji su uvjereni da je ‘uljuđeni’ (‘ležerni’, ‘urbani’, ‘građanski’ i tome slični) nacionalizam dostašna alternativa sadašnjem buktanju kolektivnih strasti.“

Rijeka (i) sjećanja: Prvog februarskog dana Rijeka je i svečano postala Evropskom prijestolnicom kulture. I ne samo svečano, već i spektakularno, moderno, estetski neupitno, dinamično i majstorski režirano. Zahvaljujući gradonačelniku **Vojku Obersnelu**, dovoljno hrabrom da za šefa gradske kulture postavi bivšeg člana grupe „Let 3“ **Ivana Sarara** – to je, otprilike, kao da ministar kulture Kantona Sarajevo postane **Brano Jakubović** iz „Dubioze“ ili da isto federalno ministarstvo preuzme **Atila Aksoj** iz „Zostera“ – **Emini Višnić**, direktorici javne firme „Rijeka 2020.“, te nagradivom filmskom režiseru **Daliboru Mataniću**, jedan je hrvatski grad izgledao kao da

je u nekoj skandinavskoj državi u kojoj cenzura i njena jednojajčana sestra blizanka autocenzura odavno ne borave zbog intenzivnog osjećaja vlastite uzaludnosti.

I prije, a pogotovo poslije otvaranja, isti oni što bi sada zatvorili

Josipu Lisac su dobili kolektivni moždani udar. Prvo ih je, sve po redu, teško ranila instalacija pod naslovom „Rijeka, koraci i vrijeme“ – koju čine zastave svih država u kojima je tokom posljednjih par stoljeća Rijeka bila, sa petokrakom na vrhu nebodera što dominira riječkim Korzom, tom kvarnerskom Ferhadijom – a onda dokusurila završna pjesma „Opere Industriale“, kako je već glasio službeni naslov svečanosti: horski otpjevana i gitarskim rifovima odsvirana „Bella Ciao“.

Zahvaljujući, dakle, onima kojima je oči bola jugoslavenska trobojka na ulici, no ne i zastava Trećeg reicha nekoliko metara dalje i koji se, čim čuju stihove partizanskih pjesama ukopavaju u rovove, dok ih Thompsonova „Bojna Čavoglave“ izvodi na juriš, gotovo neprimjećene su ostale neke druge, bitnije stvari

protivnici nikako da prihvate vlastitu pobjedu, demonstrirajući, citirajući Obersnela, „aktivno nerazumijevanje“ kako prošlosti, tako i sadašnjosti.

O puno bitnijem, posebno iz lijeve pozicije, dakle one na kojoj Rijeka jeste i kojoj sadržajem predaju njeni kulturni programi, pišao je, među rijetkim, pisac, kolumnist i scenarist **Jurica Pavičić**: „Ono što riječki slučaj čini ponešto komplikiranijim jest da se Opera Industriale zbiva u zemlji u kojoj dobrim dijelom jest na vlasti devetnaestostoljetni nacionalizam. To je vjerojatno i razlog zašto se za riječki spektakl emocionalno i zakvačio jedan dio urbanih liberala. Ta je priredba primjer kulturnog diskursa koji se potiče i koji je poželjan. Diskursa koji je istodobno i hvalevrijedan i - potpuno bezopasan. To je naličje riječke, i ne samo riječke prijestolnice kulture. Pritom u cijeloj priči nije problem Rijeka. Problem je u ljevcici koja aplaudira scenskim variocima u času kad ravnodušno pokapa zbiljske varioce. Koja ne razumije da se iza temeljniji poraz.“

Josipa Lisac i kompletna Rijeka pokazali su, eto, zašto nikome u ovom dijelu svijeta nije dosadno kao hrvatskim nacionalistima. Njima, naime, vlastiti trijumf predstavlja najteži poraz.

Zvuči blesavo? Da, baš onako kako i funkcioniра: do podne mazohistički, a od podne sadistički. ■

OPERATOR ZA
OBNOVLJIVE IZVORE ENERGIJE
I EFIKASNU/UČINKOVITU KOGENERACIJU

OEICK

*Svim damama
sretan 8. mart*

DRAGE DAME

**ŽELIMO VAM SRETAN
8. MART, DAN ŽENA**

I naše šume trpe zbog zakonske neuređenosti

Pomenuta zakonska neuređenost doprinosi neriješenom praćenju zdravstvenog stanja šuma u BiH, jer periodični poremećaji biološke ravnoteže i pojave raznih bolesti koje izazivaju sušenje šuma niti poznaju kantonalne niti entitetske granice. I dinamika biološke obnove naših šuma, odnosno pošumljavanja daleko je od zadovoljavajućeg nivoa

Šume su danas ugrožene u svakom kutku planete. Gubitak šuma nastaviti će se zbog klimatskih promjena unatoč globalnim naporima za smanjenjem ispuštanja u atmosferu plinova s učinkom staklenika. Šume su danas ugrožene bespravnim sjećama, deforestacijom radi dobijanja poljoprivrednog zemljišta, lošim gospodarenjem, požarima, poremećenim režimom voda, insektima, glodavcima, bakterijama, onečišćenjem zraka, tla i voda, kiselim kišama. Prema podacima UN, godišnje se u svijetu uništava oko 13 miliona hektara šume.

20% emisije stakleničkih plinova u svijetu, prouzrokuju klimatske promjene, koje su izazvane krčenjem šuma. Kakva je situacija u Bosni i Hercegovini?

Prema nezvaničnim podacima, preuzetim iz izvještaja FAO "Analiza sektora šumarstva u BiH 2015", ukupna površina šuma i šumskog zemljišta u BiH iznose 3.231.500 hektara ili 63% teritorije pod šumom i šumskim zemljištem što BiH svrstava među najšumovitije zemlje u Evropi. Od toga je u državnom vlasništvu 2.259.900 hektara ili 69,9%, a u privatnom vlasništvu 971.600 hektara ili 30,1%. Podaci

>> Šume se obnavljaju redovno, prostom reprodukcijom, ali postoji problem kod obnove opožarenih površina šuma kao kod velikih požara u 2012. i 2017. godini. Po Zakonu o šumama, u takvim situacijama treba da se uključi vlasnik šuma da se sanacija takvih površina vrši iz prikupljenih namjenskih sredstava. Ta sredstva su u budžetima kantona, odnosno FBiH. Dosta se ova sredstva troše nemajenski!

Federacija BiH u brojkama

Federacija BiH raspolaže šumama u državnom vlasništvu na površini od 1.235.721,1 hektara. Od toga visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.208,5 ha, što je oko 40%, visokih degradiranih šuma 14.929,5 ha ili 1%, šumskega zasada - kultura 61.216,2 ha ili oko 5%, izdanačkih šuma 257.772,5 ha ili	21%, obrasle neproduktivne površine 16.119,3 ha ili 1%, produktivnih goleti pogodnih za pošumljavanje 160.177,4 ha što je 13%. Treba naglasiti da je ukupana minimirana površina značajna, a iznosi 124.988,9 ha, ili oko 10% od površine šuma i šumskega zemljišta. Ukupna drvna zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu FBiH iznosi	180.001.253 m ³ , zaliha kod četinjača je 76.710.132 m ³ što je oko 43%, a kod listića 103.291.121 m ³ ili 57%. Prosječna zaliha svih šuma iznosi 213,5 m ³ /ha kod visokih šuma 275,9 m ³ /ha, dok je kod izdaničkih šuma 88,8 m ³ /ha. Ustrukturizalih svih šuma zajedno visoke šume su zaustavljene sa 87,3% a izdaničke 12,7%.
--	--	--

Šume su danas ugrožene bespravnim sjećama, lošim gospodarenjem, požarima, poremećenim režimom voda, insektima, glodavcima, bakterijama, onečišćenjem zraka, tla i voda, kiselim kišama.

Siječemo granu na kojoj sjedimo

>> Razne međunarodne organizacije su prepoznale ulogu šume za odvijanje života na planeti pa su uvele standarde u vidu raznih dokumenata UN i EU, a njihov cilj je razvoj državnih strategija za zaštitu i održivo korištenje biološkog diverziteta, što se smatra ključnim dokumentom u vezi s održivim razvojem. BiH nažalost nije sve ove dokumente ratificirala, niti je radila na razvijanju državnih dokumenata koji proizlaze iz međunarodnih dokumenata

II Državne inventure šuma pokazuju da godišnji obim sječa iznosi 5,7 miliona m³ (10-godišnji projek), a da je godišnji prirast veći za 11 miliona m³.

Šume u BiH su, po Ustavu, opšte javno dobro na koji imaju pravo svi građani BiH. Razne međunarodne organizacije su prepoznale ulogu šume za odvijanje života na planeti pa su uvele standarde u vidu raznih dokumenata UN i EU, a njihov cilj je razvoj državnih strategija za zaštitu i održivo korištenje biološkog diverziteta, što se smatra ključnim dokumentom u vezi s održivim razvojem.

Ilegalnu sječu niti evidentiraju niti kažnjavaju

Prema zvaničnim podacima, evidentirane ilegalne sječe u BiH nisu izražene što se može vidjeti iz Informacije o gospodarenju sa šumama iz 2018. Federalnog ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

- U 2018. broj podnesenih prekršajnih

i krivičnih prijava iznosi je 2.764, a presuđeno je 1.645 predmeta, odnosno 59,52% od podnesenih prijava. Najviše je podnešeno prijava za ilegalnu sjeću u 2014. godini, 6.260 prijava Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 728.982 KM u 2018. naplaćen je

iznos od 19.620 KM ili 0,027%, dok je iznos kazni po prijavama za FBiH, odnosno sedam kantona, zabilježen u visini od 565.755 KM. Procjenjuje se da su ilegalne sjeće u praksi puno veće i da iste nisu evidentirane, a posebno su izražene na granicama entiteta - upozorava Hodžić.

>>

režimom voda, insektima, glodavcima, bakterijama, onečišćenjem zraka, tla i voda, kiselim kišama...

O UŠIT-u

UŠIT FBiH je vanstranačka, nevladina organizacija, čiji su članovi prvenstveno inžinjeri, masteri, bachelori, tehničari šumarstva, koja organizira svoje članove u profesionalnu strukovnu organizaciju. Kolektivni članovi su sva-

preduzeća šumarstva (kantonalna), Šumarski fakultet iz Sarajeva, Srednja škola za okoliš i drvni dizajn iz Sarajeva. Osnovna aktivnosti UŠIT-a su: zalaganje za donošenje i primjenu strategije šumarstva, promjena odnosa društva

prema šumi kao najznačajnijem faktoru biosfere, zaštita i prezentacija prirodnih resursa i njihovo racionalno korištenje, te kroz to prezentiranje prirodnih bogatstava FBiH, pokretanje i izrada publikacija u skladu sa zakonom, organizovanje

raznih skupova, seminara, simpozija obrazovnih i istraživačkih aktivnosti u oblasti šumarstva, saradnja sa nevladnim organizacijama istih i sličnih programskih orientacija u zemlji i inostranstvu u skladu sa zakonom.

BiH nažalost nije sve ove dokumente ratificirala, niti je radila na razvijajujuću državnih dokumenata koji proizlaze iz međunarodnih dokumenata.

- U Federaciji BiH ne postoje takvi dokumenti, a ni zakon o šumama, što omogućuje da se čovjek, a i sve interesne skupine negativno odnose prema šumi, što za poslijedicu ima gubljenje ovog značajnog resursa ili, rečeno narodnim jezikom, siječemo granu na kojoj stojimo. Zbog navedenog šume u

FBiH su ugrožene najviše od požara koji proizvode lančane negativne pojave po pitanju zdravstvenog stanja šuma, bespravne sječe, uzurpacije, kontaminacije kroz razno smeće organskog, neorganskog i hemijskog porijekla, krečenjem, bespravnom gradnjom, otvaranjem komercijalnih kamenoloma i dr. - navodi Refik Hodžić, predsjednik Udruženja inženjera i tehničara šumarstva FBiH (UŠIT).

Prema njegovim riječima, jedan

Visoki požar u GJ „Oskova“, ŠPP „Sprečko“ (JP Šume TK DD Kladanj)

Požari najveća poštast

Zdravlje šuma zavisi od uticaja biotičkih i abiotičkih faktora, odnosno od stabilnosti biološke ravnoteže u šumskom ekosistemu. Jedan od abiotičkih faktora koji pravi najveće probleme zdravlju šuma su požari, koji za

posljedicu stvara uslove (sekundarni činoci) za pojavu i prenamnoženje raznih insekata (potkonjaci) koji poslije napadaju i zdrava stabla što za poslijedicu ima sušenje kompleksa šuma. Takva je bila situacija sa požarima u 2012.

i 2017. godine u FBiH. U UŠIT-u napominju kako indirektne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na direktnе štete.

Godina	2012	2017
Broj požara (kom.)	1.082	564
Opožarena površina (ha)	43.317,20	26.858
Izgorjela drvna masa (m ³)	831.488	51.658
Izgorjele sadnice (kom.)	710.990	153.621
Procijenjena šteta (KM)	47.753.101	17.307.510

od najvećih problema je što BiH od Dejtona do danas nema zakon o šumama, dok ga FBiH nema od 2009. pa se šume trenutno tretiraju kantonalnim zakonima, uprkos činjenici da drvoprerađivačka djelatnost jedina ostvaruje deficit u izvozu. Naš sagovornik napominje da je Program razvoja šumarstva FBiH završen 2013., ali nije nikad usvojen u Parlamentarnoj skupštini FBiH, a to je temeljni dokumenat iz kojeg bi se trebalo da radi zakon o šumama FBiH. Pomenuta zakonska neuređenost doprinosi neriješenom praćenju zdravstvenog stanja šuma u BiH, jer

periodični poremećaji biološke ravnoteže i pojave raznih bolesti koje izazivaju sušenje šuma niti poznaju kantonalne niti entitetske granice.

STABLJU TREBA I 100 GODINA DO ZRELOSTI, A VLASTIMA?

Organizovanje i realizacija posumljavanja čiji je desetogodišnji obim definisan šumskoprivrednom osnovom, u državnim šumama na

>> Nažalost iznos ovih sredstava je u period od zadnjih pet godina imao znatan pad (oko 25%), odnosno kod većine korisnika državnih šuma imamo jednu neuskladenost između realizacije plana sječa (skoro 100% ili preko planiranog) i realizacije plana posumljavanja (oko 80% i nikada preko planiranog)

području većeg bh. entiteta je obaveza korisnika državnih šuma. Šumskouzgojni radovi ili biološka obnova šuma se uglavnom finansira iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskeg drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume i u zadnjih deset godina se u prosjeku godišnje u ovu svrhu utroši oko 5,5 miliona KM od čega preko 50% otpada na pošumljavanje

(sadnju 3,6 miliona sadnica šumskog drveća).

- Nažalost, iznos ovih sredstava je u periodu od zadnjih pet godina imao znatan pad (oko 25%), odnosno kod većine korisnika državnih šuma imamo jednu neusklađenost između realizacije plana sječa (skoro 100% ili preko planiranog) i realizacije plana pošumljavanja (oko 80% i nikada preko

Sušenje stabala od prenamnoženja „potkornjaka“, foto u GJ „Gostelja“ ŠPP Konjuk (JP Šume TK DD Kladanj)

Sistem podbacio tokom krize

UŠITFBiH je prikupljaо podatke o izvršenim sanitarnim sječama od preduzeća šumarstva u FBiH za period od 2013. do polovine 2018. i konstatovao da je u navedenom periodu posjećeno oko dva miliona kubika sanitarnih (osušena i oboljela) stabala.

Ovaj podatak govori da je intenzitet oboljelih stabala bio jak i da je navedena količina sanitarnih stabala 3-4 puta veća u odnosu na

normalno stanje. Tome su ponajviše doprinijeli vremenski faktori koji su pogodili cijeli region – veliki sušni periodi, periodi sa poplavama i klizištima i jaki vjetrovi.

- Na ovu situaciju ni država ni entiteti ni kantoni nisu adekvatno reagovali u preventivnom i represivnom djelovanju jer BiH nema ni jagnozno-prognosnu službu ni monitoring

servis. Nije se adekvatno reagovalo u obnovi opožarenih površina iako imaju namjenska sredstva. Trenutna situacija, što se tiče zdravstvenog stanja šuma u BiH, se polako smiruje, ali nije zadovoljavajuća. Mora se prići sistemskom rješenju za koje postoji znanje i kompetencije, spremnost struke da ponudi rješenje politici - kaže Hodžić.

planiranog). Pored sredstava jednostavne reprodukcije šuma, biološka obnova šuma se također finansira i sredstvima izdvojenim u budžete kantona po osnovu proširene reprodukcije šuma i ona u većini kantona iznose 0,07% od prihoda koji ostvare korisnici državnih šuma. Nažalost, utrošak ovih sredstava iz kantonalnih budžeta nije na zadovoljavajućem nivou, a zbog nepostojanja federalnog zakona o šumama ovih sredstava u budžetu FBiH već deset godina uopšte nije bilo - ističe Hodžić.

Na osnovu svega navedenog, naš sagovornik zaključuje kako je dinamika biološke obnove naših šuma, odnosno pošumljavanja daleko od zadovoljavajućeg nivoa.

To ilustruje podatkom da jednom stablu naših najvažnijih šumske vrsta drveća treba od 80 do 120 godina do njegove zrelosti.

- Šume se obnavljaju redovno,

prostom reprodukcijom, ali postoji problem kod obnove opožarenih površina šuma kao kod velikih požara u 2012. i 2017. godini. Po zakonu o šumama, u takvim situacijama treba da se uključi vlasnik šuma da se sanacija takvih površina vrši iz prikupljenih namjenskih sredstava. Ta sredstva su u budžetima kantona, odnosno FBiH. Dosta se ova sredstva troše nemajenski! Zavisno od vrste drveta, stablo se može posjeći kada je puna zrelost koja se kreće od 80 do 120 godina i kada je površina obnovljena sa mlađim sadnicama. Stabla se moraju sjeći i prije zrelosti, kada su „bolešna“, kada je broj sanitarnih stabala prešao normalu i kada je prisutan veliki broj štetnika koji napadaju i zdrava stabla - navodi on.

0 životinjama umjesto sistema brinu entuzijasti

Bogata fauna, a znanje oskudno

Znate li da na Igmanu žive predstavnici 127 vrsta dnevnih leptira, dok je u samom Sarajevu taj broj sveden na 20-tak, da glavatica i mekousna pastrmka mogu biti na rubu izumiranja, da je Udruženje „Naše ptice“ do sada objavilo 15 sveski u kojima je nekoliko stotina hvale vrijednih ornitoloških radova, da je Bosna i Hercegovina, više Hercegovina - Popovo polje, Vjetrenica Gluha Smokva, predjeli oko Trebinja - drugi hot spot podzemne faune u Evropi zajedno sa Postojinskom jamom u Sloveniji? Znate li koje životinjsko carstvo naša zemlja ima!?

> PIJE: Tim Starta
FOTO: Mevludin Mekić

Položaj Bosne i Hercegovine na centralnom dijelu Balkanskog poluočlana, na kojem se razaznaju tri razdvojene geografske cjeline, sjeverno panonsko područje, centralno montano područje i južno submediteransko i mediteransko područje, omogućava razvoj izuzetno različite faune. U poređenju sa podacima susjednih zemalja, gdje je ustanovljeno postojanje preko 50.000 životinjskih vrsta, poput recimo Hrvatske gdje je ustanovljeno više od 55.000 vrsta, uspostavljajući površine teritorija i raznovrsnost ekoloških sistema na njima, moglo bi se pretpostaviti da fauna BiH sadrži oko 40.000 vrsta višečelijskih životinja.

BEZ KORIDORA SU SVE ŽIVOTINJE UGROŽENE

Kako za magazin Start BiH navodi prof. dr. **Suvad Lelo**, sa Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu, Odsjek za biologiju, u ovom momentu raspoložemo dokazima da je u BiH evidentirano više od 12.000 vrsta iz carstva životinja.

Prof. Lelo upozorava kako intenzivna devastacija urbanih i suburbanih područja ukazuje da su najugroženije životinje u neposrednoj blizini čovjeka.

Jasminko Mulaomerović (desno)
sa reporterom Starta

- Za primjer mogu navesti da na Igmanu žive predstavnici 127 vrsta dnevnih leptira dok je u samom Sarajevu taj broj sveden na 20-tak vrsta sa vrlo malim brojem individua, a njihov broj se počinje povećavati tek višekilometarskim udaljavanjem od centralnih dijelova grada. Mi se brinemo za vrste koje su usko prilagođene neka staništa, poput pećina, kamenjara visokih planina ili izvora, smatrajući da im prijeti direktni nestanak u vrlo kratkom periodu, ako takva staništa budu

devastirana. Međutim, istina je da i velike individue u prostranim staništima, naprimjer glavatice i mekousna pastrmka, mogu biti na rubu izumiranja - kaže Lelo. On napominje da su sve vrste životinja jako ugrožene ako im se ne ostavljaju koridori, nakon namjenskih aktivnosti čovjeka, poput parkova u urbanim sredinama ili traka s očuvanom travom ili šibljem na prostranim oranicama, gdje bi se životinje mogle povući tokom i nakon djelovanja čovjeka.

- Smatram da su najugroženije

one grupe životinja koje uopće nisu istražene. U BiH su, recimo, potvrđene individue 1.648 vrsta leptira, a očekivani broj je oko 3.000 - ističe on.

Ono što svakako zabrinjava jeste to što u BiH još uvijek nema organizovane aktivnosti inventarisanja faune BiH ni u jednom dijelu države. Naš sagovornik navodi kako entuzijasti prate određene skupine kvalitetno uz velike napore, ali je problem što je broj stručnjaka iz oblasti zoologije mali, te da su uglavnom vezani za manji

Zlatokrila utva. Foto: Ornitološko društvo Naše ptice

Čovjek toleriše samo sluge i robeve

Prof. Lelo sa žaljenjem konstatuje kako praksa pokazuje da gdje god se naseli čovjek tu životinjama nema mesta.

- Izrada stambenih objekata i saobraćajnica bez koridora za životinje koje tu žive znače njihov skoro potpuni nestanak, a one koje preostanu proglašavamo štetočinama ili smetnjom. Čovjek kao vrsta tek toleriše one životinje koje su „sluge ili robovi“, uz stalno sadističko ponašanje, gdje su izuzetak ljubitelji životinja čiji je broj uvjek nedovoljan da bi realno uspješno pomogli većem broju životinja, što se posebno ogleda u odnosu spram pasa - smatra on.

>>

Svijet pećine. Foto: Centra za krš i speleologiju

broj grupa.

Zbog svega toga u BiH nema adekvatan monitoring faune, ali na bazi dosadašnjeg iskustva i istraživanja prof. Lelo navodi kako se zasigurno može reći da predstavnike određenih vrsta vrlo rijetko susreću.

- Pouzdan nestanak svih individua određene vrste nakon desetogodišnje potrage na poznatim staništima kod nas je skoro nemoguće potvrditi (i time je proglašiti lokalno izumrlom). Sa druge strane pojavljuje se veliki broj do sada nepoznatih (alohtonih) vrsta u BiH: stjenica sjemena četinjača, plavi rak ili atlantska kraba, leptir grčki plavac, leptir monarch, leptir šimširov moljac, leptir moljac paradajza, kineska mekooklopna kornjača, crvenouha kornjača, žaba češnjača koja je važila kao sporna vrsta, a sada je zastupljena sa velikom brojem populacija, kurtmilerova žaba, želva morske kornjače i mnoge druge - nabroja naš sagovornik.

NAŠE PTICE NADGLEDaju „NAŠE PTICE“

Naš sagovornik, koji važi za jednog od najboljih poznavalaca faune u BiH, ističe i dugogodišnji rad i aktivnost dr. Dražena Kotrošana koji, kako kaže, kroz niz projekata radi jedini klasičan ekološki monitoring životinjske skupine u BiH.

- Dr. Kotrošan drži pod pakom sve vrste ptica koje se pojavljuju u BiH, kako vrši stalna posmatranja i okuplja veliki broj zaljubljenika i stručnjaka ornitologa tako kontinuirano prezentira dopune od zabilježenih novih vrsta, novih gniježđenja, fluktuacije broja ptica na pojedinih terenima do njihovog objedinjavanja za cijelu BiH. On je ustanovio povećani broj vrsta u migracijama, time i veći broj vrsta za faunu ptica BiH, smanjenje broja ptica vezanih za vodotoke i močvare, veliki antropogeni pritisak na ptice od urbanih sredina do lovnih područja, tj.

Štitimo najugroženiju vrstu sisara

Podsjećamo, šišmiši spađaju u najugroženiju vrstu sisara u Evropi i zbog toga im je posvećena velika briga. Kroz Međunarodni sporazum o zaštiti evropskih

vrsta šišmiša EUROBATS, gotove sve evropske zemlje su se udružile da štite šišmiše i njihova staništa. Bosna i Hercegovina je ratifikacijom

Međunarodnog sporazuma o zaštiti evropskih vrsta šišmiša EUROBATS 2018. godine preuzeala obavezu da štiti sve vrste evropskih šišmiša

krivolov, ubijanje određenih ptica poput kormorana zbog ničada dokazanog ubjedjenja da prave velike štete ribolovnom fondu. Dražen je dosegao vrhunac aktivnosti prošle godine početkom prstenovanja ptica u BiH. Sve navedene aktivnosti prezentira putem web-stranice Udruženja „Naše ptice“ te naučnog časopisa kojeg izdaje navedeno udruženje, a do sada je objavljeno 15 sveski u kojima je nekoliko stotina hvale vrijednih ornitoloških radova - navodi prof. Lelo.

Uprkos cijelom nizu problema i nezainteresovanosti vlasti za životinjski svijet, on zaključuje kako ipak ima pozitivnih aktivnosti od strane državnih organa u odnosu prema bh. fauni nakon 1996. godine, ali uz napomenu da su sve

aktivnosti političara kvantitativno malobrojne, sa malim efektom. Uzrok tome, prema njegovom mišljenju, je to što ocjene o stanju faune rijetko daju specijalisti koji su stvarno procjenjivali stanje lokalnih populacija pojedinih skupina.

- Posebno treba naglasiti da je stručnjak osoba koja se specijalizirala kroz izradu magisterske i doktorske teze za određenu skupinu te publicirala niz radeva i monografija o toj skupini. Naravno da treba poštovati određene interese kroz koje je stručnjak „osuđen“ da radi više skupina što svakako ne opravdava formiranje komisija čiji članovi nisu u stanju prepoznati životinje koje je kandidat istraživao. Kod nas je normalno da istaknuti stručnjak u zoologiji bude specijalista botaničar, elektrotehnički inženjer, filozof, odnosno osoba bez bilo kakvog ekološko-biosistematskog predznanja u zoologiji nakon čega se u radovima pojave spektakularni navodi o „nomenklaturi“ i specijalnoj taksonomiji, očigledno izvan svakog naučnog konteksta. Smatram da isticanje osoba kao vodećih bh. zoologa vrše upravo rukovodioći u ministarstvima koji svjesno usmjeravaju projekte, a nakon 25 godina vidimo gdje nas je to dovelo - konstatuje prof. Lelo na kraju razgovora.

PEĆINSKI SVIJET

Mnogi misle da su pećine „mrteve“, ako ne vide slijepje miševe.

Mekousna pastrmka. Foto: Youtube

No, živi svijet u pećinama sastoji se od sitnih oblika života, koja se ne nalaze slučajno i koja se moraju tražiti. Radi se o živim bićima koja su se evolucijom prilagodili uslovima života. Pravi pećinski organizmi su izgubili oči, imaju usporeno kretanje, antene su im duže, metabolizam usporeniji, jer nema puno hrane pa se kreću samo kada moraju.

O zanimljivom životinjskom svijetu pećina u Bosni i Hercegovini razgovarali smo sa **Jasminkom Mulaomerovićem**, iz Centra za krš i speleologiju iz Sarajeva.

- U pećinama je zapravo cijeli svijet, od turizma, zdravstva u pećinama, komunikacije, prirodnih nauka, estetske fotografije... Nije mi jasno kako ljude to ne interesuje - pita se naš sagovornik.

Žive u pećini porodice hydrobidnih puževa koji su veličine milimetar-dva, a kako kaže naš sagovornik to je skupina koja je kod nas slabo istražena. Ima i pauka, a ljudi obično vide onog najvećeg - meta menardi.

Tipičan predstavnik podzemne faune i prilagođenosti podzemnom načinu života je čovječija ribica (*Proteus anguinus*) - endemična vrsta za područje Dinarida. Dinarski pećinski školjkaš ili pećinska kongerija jedan je od tri poznata pećinska školjkaša na svijetu. Povremeni pećinski stanovnici su medvjedi, tvorovi, moljci.

- Bosna i Hercegovina, više Hercegovina - Popovo polje, Vjetrenica Gluha Smokva, predjeli oko Trebinja - drugi je hot spot podzemne faune u Evropi zajedno sa Postojanskim

Prof. dr. Suad Lelo

Dobro je, ali nije za pohvalu

Prof. Lelo potvrđuje da je krivolov uobičajena pojava u BiH da će tako ostati sve dok nadležna ministarstva ne odluče da tu pojavu zaustave.

- Za nas, Bosance i

Hercegovce koji želimo proučavati životinje, veliki je problem izuzetno malo novca koji možemo obezbijediti, za razliku od kollega iz susjednih zemalja

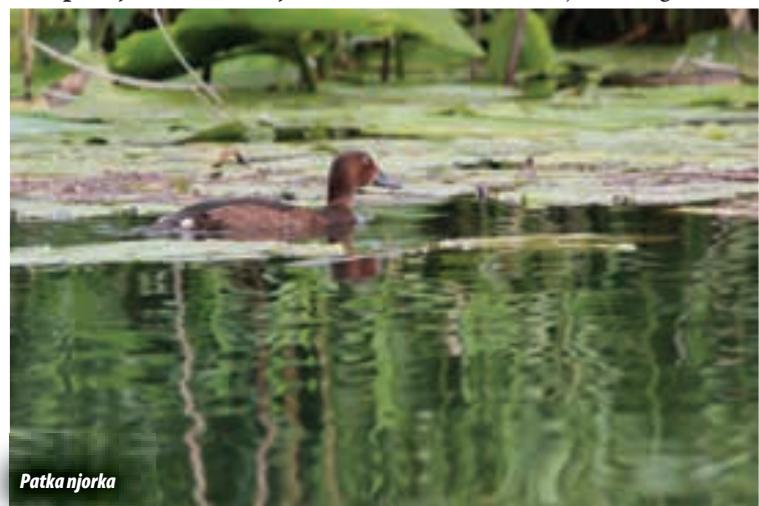
koji vrlo ozbiljno istražuju po BiH. Smatram da to nije loše u situaciji kada mi skoro da ne istražujemo ogroman broj skupina, ali svakako nije za pohvalu - kaže on.

jamom u Sloveniji - pojašnjava Mulaomerović kakvim bogatstvom raspolaze naša zemlja.

Što se tiče najpoznatijih stanovnika pećina - šišmiša, naš sagovornik kaže da je kod nas stanje ove populacije prilično stabilno, što pokazuje da je priroda još uvijek očuvana i pored brojnih predrasuda koje ljudi imaju o šišmišima. U zadnje vrijeme se puno priča o korona virusu i vezi sa šišmišima. Sa dozom ironije naš sagovornik

kaže da su šišmiši tu bogomdani da se sve nesreće svale na njih prije svega zbog predrasuda koje mi imamo o šišmišima. Inače, starija tradicija zapravo šišmiša gleda kao životinju koja je dobra, koja je korisna ljudima, koje ne treba dirati i zapravo je tradicija da je kuća u koju uđe šišmiš blagoslovljena kuća.

- Pod uticajem filmova o Drakuli, ispijanju krvi, zaplitanja u kosi što je praktično nemoguće jer šišmiši imaju izvanrednu sposobnost orientacije. Koliko imam podatke, šišmiši nisu prenosilac korone, ali jesu nosioci nekih drugih virusa kao i sve druge životinje, kao gorile na primjer, ali gorile niko ne smije napasti jer su pod velikom zaštitom, a šišmiši su, onako, najbezboljniji za napade. Kao što ljudi nose virus tako ih i šišmiši nose. Korist od šišmiša je nemjerljiva, od lova štetnih insekata, opršivanja šuma i općenito biljaka. Gdje se uzgajaju monokulture i

Patka njorka

zasipaju kojekakvim pesticidima tu nema šišmiša i tu i šume izumiru - kaže Mulaomerović.

Teško je reći koliko imamo šišmiša, jer je naše istraživanje uznapredovalo tek u zadnjih 15 godina jer se vrlo mali broj studenata odlučuje da istražuje šišmiše - težak je teren, blato, vлага... Ali povećava se broj, uspjeh im je, kaže naš sagovornik, i kada u jednoj generaciji dobiju jednog novog istraživača.

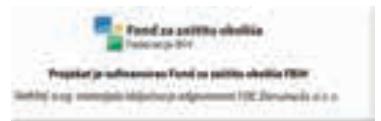
Otkrili su i nove vrste šišmiša za BiH, od 18 vrsta za koje se ranije znalo, danas su došli do 32 vrste.

- Ako ćemo pravo, sve su ih otkrili amateri koji nisu profesionalno vezani za biologiju, uglavnom su profesionalno vezani za speleologiju - kaže on.

Na području zaštićenog pejsaža Bijambare registrirano je do sada njih 10: *Rhinolophus euryale*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Barbastella barbastellus*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis oxygnathus*, *Myotis capaccinii*, *Myotis dasycneme*, *Myotis emarginatus* i *Myotis myotis*. Zbog broja vrsta i posebno zbog broja ugroženih vrsta na evropskom i globalnom nivou, može se sa sigurnošću zaključiti da je Zaštićeni pejsaž Bijambare „hot spot“ za šišmiše kao najugroženiju vrstu sisara u Evropi.

Posebno je, osim novih vrsta, zanimljiva registracija *Myotis dasycneme* koji zahtijeva velike vodene površine i kada je on nađen u Bijambarama, koja su zapravo jedna šumska sredina, bilo je to prilično iznenadjuće za naučni svijet jer je neobično da ta vrsta bude u jednoj takvoj šumskoj zajednici.

- To zapravo pokazuje da u istraživanju šišmiša ima još uviјek jako puno prostora i za nova saznanja i za nova otkrića i za potvrdu mladima da se dokažu naučnoj zajednici, samo treba biti strpljiv i ne gubiti nadu, nemati predrasude u istraživanju i, rezultati će doći - zaključuje Mulaomerović. ■

„Blank“ Feđe Štukana, roman bez negativne kritike

„Blank“ je roman koji se prodaje nevjerovatnom brzinom. Izašao je 22. decembra 2019., a već je treći tiraž u štampi, tri tiraža za manje od dva mjeseca - to se u ovoj zemlji do sada nikad nije desilo. Knjiga je to koja govori o životu i smrti, politici i vjeri, mržnji i ljubavi, tako piše na Amazonu, ali bi se možda moglo drugačije posložiti pa reći da je to roman o životu i ljubavi, sa jedne strane, a sa druge o politici, vjeri, mržnji i smrti. Upravo o tome Štukan govori i za magazin Start BiH

RAZGOVARAO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

Šta je „Blank“ uopšte, kakva je to priča, o čemu govori, kome govori, šta je autora stil i koliko je dugo pisana?

- Pisao sam ga skoro devet godina. „Blank“ je roman o životu i smrti, politici i vjeri, mržnji i ljubavi, tako piše na Amazonu, ali bi se možda moglo drugačije posložiti pa reći da je to roman o životu i ljubavi, sa jedne strane, a sa druge o politici, vjeri, mržnji i smrti.

Feđa je glumac, a napisali ste snazan roman. Ko vas je uopšte nalogovio da se uhvatite „olovke“ i da „materijalizujete“ ove sekvence iz vlastitog života?

- Nisam samo glumac, ali ako insistirate... Završio sam i neke druge škole, ali OK i glumac sam. Originalna ideja je potekla od **Angeline Jolie** i **Brada Pitta**, ali ne bih sada spominjao sve ljude kojima sam se zahvalio na kraju knjige, a koji su takođe zaslužni što „Blank“ uopšte postoji.

Koliko znam, Brad Pitt je imao priliku da pročita sirovi materijal i nije krio oduševljenje, rekao je i da bi mogla biti odličan materijal za filmski scenarij. Da li je pročitao finalnu verziju i ima li tu nekih naznaka?

- Oni su čitali „Blank“ kad je imao 30 stranica. Sad još radim na prevedu, gotov je, ali su u toku fini radovi. Neki dan sam mu poslao prvu verziju prevoda, nisam siguran da je uspio pročitati jer bi se već javio. Ne žurimo nigdje. „Blank“ je pisan godinama, nema bilo kakvog razloga za žurbu. Od ideje za film do realizacije, obično

prođe pet godina. Ako ga snimimo za pet godina - super, ako ga ne snimimo nikad - opet super.

MOJE BOGATSTVO JE MOJA KĆERKA

Ne sumnjam da dobijate i brojne i različite komentare čitalaca, ali koja je reakcija koju volite čuti?

- Najdraže mi je, i to se toliko često dešava da slučajnost mogu izbaciti iz igre, kada knjigu porede sa „Galeb Džonatan Livingston“ i „Mali Princ“. Jasno je da su ove tri priče potpuno različite, ali ljudi prepoznavaju poruku. Drago mi je biti u društvu sa **Bachom** i **Saint-Exuperijem** - sva

trojica smo piloti, a to sigurno ima neke veze.

U bespućima interneta neko je

negdje ostavio ovakav komentar na Vašu knjigu: „Sa Feđom si i bespomoćan i hrabar a ako nisi do sad, diviš mu se što postoji i što traje i što vrijedi tako od kraja do početka. Blank je važna priča. Važan dio istorije. Baška. ‘Iza leđa smrt, a ispred život.’ I te kako

vrijedno čitanja.“ Da li je to tako i sam autor mislio kada je pisao?

- Nisam imao neku krajnju misao dok sam pisao. Uvijek naglašavam da „Blank“ nije pisan sa namjerom da bude objavljen, pisan je sam za sebe i za moju kćerku. **Vedran Tuce**, kolega pilot, nagovorio me je da to objavim nakon

što sam mu stidljivo dao da pročita rukopis. Šta god da je „Blank“ do sad postigao i šta god da postigne u budućnosti, nije bilo planirano.

Kako je kćerka reagovala na neke burne dijelove iz očevog života - da li je neke stvari o Vama i ona prvi put saznala iz knjige?

- Ona ima devet godina i o dosta toga nisam sa njom još razgovarao jer je prerano, ali jedva čekam. Ljudi o svojim roditeljima znaju samo onoliko koliko su im oni dozvolili da znaju. Za sad nema potrebe opterećavati taj bistri mozak suvišnim i komplikovanim stvarima, ali doći će vrijeme za to. Sumnjam da ikakvo empirijsko znanje može nekome smetati u životu, sve je to život, ovakav ili onakav i bogatstvo je znati što više.

„Blank“ počinje sjećanjem jednog dječačića na prvi let avionom i njegovom fasciniranošću uniformama i pilotskim odorama. Dječak je u međuvremenu porastao. Fascinira li ga ista danas?

- Ja sam i dalje, ništa manje, fasciniran letenjem. Fasciniran sam znanjem u raznim poljima, koje je omogućilo Homo sapiensu da napravi mašine teže od zraka i poleti. Za tek nešto više od stotinu godina došli smo od Flyera 1 - letjelice braće **Right**, do supersoničnih aviona. Fasciniran sam mogućnošću da mogu rukom dodirnuti oblak kad god to poželim. Fasciniran sam tom scenografijom koja je uvijek divna i drugačija, i često u tim trenucima kad rukom dodirujem oblake, počnem nekontrolisano da plaćem, ne mogu da se zaustavim, od čiste sreće, jer taj prizor, to je uvijek fascinantno, to ne može dosaditi. Bio sam fasciniran pilotima dok još nisam imao pojma o tome, kad sam postao pilot fasciniran sam još više. Znanje koje sam morao unijeti u

Glumac

Uvijek naglašavam da „Blank“ nije pisan sa namjerom da

Za ekrанизaciju se čeka odgovor Brada Pitta

sebe da bih postao pilot, a kasnije i predavač u pilotskoj školi, veće je od kompletног znanja koje sam stekao od prvog razreda osnovne pa sve do magistarskog. Sad kad znam šta sve piloti moraju znati, fasciniran sam još

više. Fasciniran sam suncem, mjesecom, Zemljom, svemirom, astronomijom, geologijom, slučajnostima koje su morale da se dese da bismo bili ovdje, biologijom, životom, mom kćerkom. Njom sam najviše

fasciniran. Mislim da je nikada u životu nisam pogledao, a da mi se osmijeh nije razvukao. Ona je jedno od čuda svemira. Najdoslovnije.

Imate svoj žirokopter. Kako ide

**posao? Ko obično leti iznad bh.
brda i dolina? Da li ih lično vozite
ili imate neke kolege/partnere?**

- Cilj je da se leti što više. Letenje je moja strast, nije posao, ako neko želi da leti sa mnom, plaća pola troškova. »

a bude objavljen, pisan je sam za sebe i za moju kćerku

Nema zarade u ovoj vrsti avijacije. Žirokopter je dvosjed, za zaradu u avijaciji je potrebno puno više sjedišta. Cilj je da se pokriju troškovi jer je avijacija skupa. Ako želite postati milioner u avijaciji, u nju morate ući kao milijarder.

Da se vratimo na roman, u nastavku, u njegovu fabulu ulaze neke druge uniforme, mnogo manje fascinantne od pilotskih. Nažalost, čak i danas, još uvijek se priča o ratovima. Koliko Vas to frustrira?

- Ljudi koji ovdje žive su polupismeni i njima lako možete manipulirati, a ljudi kojima oni vjeruju su na tamnoj strani sile. Mislim i na političare i na vjerske poglavare. Svi oni zajedno su na strani zla, zapravo oni jesu zlo, oni ga generišu i održavaju na životu. Frustrirajuće je što običan čovjek ne može da primjeti da je iskorišten na najgori mogući način, ne može da vidi šиру sliku jer je dio svega toga. Na rat se može furti samo glup čovjek, znam to iz prve

Aktivista

misli, koje su takve takve zbog stvari u koje vjeruju, logičan je zaključak da civilizacija treba vjerovati i misliti sve suprotno od njih, da bi svijet živio u miru i bio bolji. Zar ne?

UNIFORME

A zašto je tako, šta mislite?

- Religija je najveći problem ove planete jer razdvaja ljudi i među njima pravi vještačke i naizgled nepomirljive razlike na kojima insistiraju, a ljudi su genetski identične kopije koje se razlikuju isključivo po veli-

Putnik

Za sad nema potrebe opterećavati taj bistro mozak suvišnim i komplikovanim stvarima, ali doći će vrijeme za to. Sumnjam da

ruke, jer sam bio glup. Zato vas zovu u vojsku sa 18 godina, dok još nemate formirano mišljenje ni o čemu, mogu vam ubaciti u tu prazninu bilo šta i vi ćete vjerovati u to jer nemate drugih informacija sa kojima to možete porebiti. Vjera je ubaćena u prazninu prije svega drugog i sad se po tome mjerite sve ostalo. Kad pogledate Bošnjake, Srbe i Hrvate, na prvi pogled je jasno da oni nisu nikakve napredne civilizacije koje poznaju tajne svemira. Naprotiv. Jasno vidite da su sve njihove odluke pogrešne, dakle pogrešno je sve što oni misle jer su sve pogrešne od luke donešene na osnovu pogrešnih

čini ega, mi smo svi doslovno braća i sestre, u krvnom smu srodstvu, imamo iste pretke. Suluda ideja da će ponovo živjeti kad umru je razlog zbog kojeg se ljudi lako odriču života. Da nema smrti, život bi bio besmislen. To je kvaka 22. Vidite, čim prihvate vječnost kao ideju, život odmah izgubi smisao. Religija je obesmisnila život. To je opasnost protiv koje se svi moramo boriti. Mi smo braća i sestre. Moramo paziti jedni na druge i na svijet. Moramo osvijestiti to da religije rade sve, isključivo zbog neograničene količine novca i moći. Iskorištavaju ljudske nedostatke i ograničenja. Oni

su uvijek bili i biće na strani bogatih. Oni slave zločine i zločince. Uvjeravaju vas kako je divno i potrebno biti duhovan i siromašan, a žive u bogatstvu i izobilju. Pogledajte što se dešava na ovim prostorima otako je religija preuzela stvari u svoje ruke. Pogledajte Crnu Goru, pogledajte masovne grobnice u BiH. Tu su zbog vjerske mržnje i netrpeljivosti. Religija je zlo jer budi strah. Strah frustrira, to je teška emocija koja uvodi u teška stanja.

Pa kako smanjiti, ukloniti taj strah i posljedično nemoć?

- Kroz svoja zanimanja, susrećem

se sa strahom na dnevnoj bazi. I na sceni i u zraku. Jedini način da smanjite taj strah ili da ga se riješite jeste da mu se izlažete što je više moguće i da učite što više o tim stvarima, jedino tako strah nestaje. Dakle, što više znate, to je manji strah. Što više skokova iz aviona imate, strah je sve manji, a uživanje sve veće. Što više o životu znate, manji je strah, a uživanje veće. Ako nemate puno informacija, sa vama mogu raditi šta žele,

Bio sam mrtav nekoliko puta

Koja je najvažnija životna lekcija koju je do sada naučio Feđa i poruka koju bi poslao svima koji hoće da je saslušaju?

- 4,5 milijarde godina geoloških procesa, 3,5 milijarde bioloških procesa, sve se to desilo i mi smo sada tu, neverovatnim spojem hemijskih

elemenata koji su stvoreni u zvijezdama. Sav karbon od kojeg smo nastali, a koji čini većinu našeg tijela i „duha“, nastao je u eksploziji zvijezda. Mi smo nastali od zvjezdane prašine, mi smo vzemaljci koji žive na jednoj velikoj kugli na rubu rotirajućeg diska u svemiru. Ako

čitate ovo onda ste najnevjerovatnijom slučajnošću živi upravo sad. Najveći grijeh koji možete da uradite prema svom životu i svemu tome je da odbacite sve to zbog prepostavki i dogmi i da se okrenete ka smrti umjesto ka životu. Smrt je nemirnovna, ona dolazi, ali se nije

ne treba plašiti jer svakako nećete znati kad bude došla. Bio sam mrtav nekoliko puta, to stanje je identično stanju prije nego ste začeti, a to je - ništavilo. Smrt je ništa, smrt ne boli. Prepustite se nepoznatom i uživajte dok traje, to je sigurno jedini smisao života.

mogu vam ubacivati bilo šta u glavu, a vi ćete biti ubijedeni da su to vaše misli, a zapravo nisu, nego su jedine informacije koje o nečemu imate, a usput su uglavnom pogrešne. Bolje je ne znati nego znati pogrešno, jer ako znate pogrešno, za vas se učenje završava i vi postajete ograničeni jer mislite da znate i odbijate nove informacije, a ako ne znate, vi niste glupi, nego širom otvoreni za unos podataka u što većim količinama iz kojih ćete na kraju moći izvlačiti logične zaključke, imat ćete puno više mogućnosti. Ne znati - otvara neograničenost, to je najbolja moguća početna pozicija. Ako nemate znanje, mogu vam reći: obucite uniforme jer oni tamo žele da vas ubiju, a vi, pošto u to slijepo vjerujete jer nemate nikakve oprečne informacije, obucete uniforme i oni tamo vas stvarno ubiju. I to bi bilo to.

FAŠISTI SU POBIJEDILI

Knjiga se u prodaji pojavila prije dva mjeseca. Kakve su kritike, a kako ide prodaja?

- Ne znam što se dešava, ali knjiga nije dobila niti jednu negativnu

kritiku do sad. Jako je čudno to čutanje sa te strane sa koje se obično izljeva mržnja u neograničenim kolicinama. Sa sve tri strane. Ima nekoliko mogućih razloga zbog čega je to tako. Jedan je taj da oni ne čitaju knjige, što je istina, ali je neko od njih morao pročitati knjigu do sad i već krenuti s izvlačenjem stvari iz konteksta što bi pokrenulo mržnju, po mom mišljenju, to je već odavno trebalo da se desi. Drugi je da nakon fantastičnih kritika najvećih živućih bh. majstora književnosti, niko ne smije da kaže ništa loše o knjizi da ne ispadne glup. Treći je što smatraju da bi bilo kakva priča o meni i knjizi samo napravila reklamu, povećala njenu prodaju i još brže raširila istinu o njima samima, dakle pljuvanje po ovoj knjizi je dvosjekli mač koji im je do balčaka zabijen među prepone i od toga više nema odbrane. Svaki pokušaj da se nešto iz knjige opovrgne je osuđen na propast i značio bi da se oni brane i da tek tad ne bi bilo sumnje u istinu.

Vašom glumačkom karijerom?

- Meni su naši filmovi uglavnom loši, bude tu i tamo nešto zanimljivo, ali to je rijetkost. Uglavnom, kad pogledam domaći film, bude mi jako draga što sam ga odbio. Ja ne snimam ovdje već dugo, uglavnom jer mi se tematika naših filmova gadi. Mi snimamo filmove o tome kako Bošnjaci, Srbi i Hrvati mogu ipak da žive zajedno, imena likova svih konfesija moraju biti ravnomjerno zastupljena. Ja ne mogu ni da zamislim kako su naši filmovi glupi nekom ko živi, naprimjer, u New Yorku, ono kao, vidi kako se kod nas ljudi ipak druže, a različito se zovu. Mislim, šta neko iz velike sredine o tome može reći osim: Wow, big fucking deal, kod nas u svakom haustoru živi bar 70 nacija, so fucking what?! Tako da ne mogu reći da se „nažalost“ ne snima. Ja snimam filmove vani, radim u velikim produkcijama kad mi se dopadne uloga, ali se time ne hvam po novinama. Radim i čutim. Posao kao i svaki drugi.

inače vrlo dosadan i suhoparan predmet, ali jako bitan, pa bih volio da to uradim sa potpuno novim prij stupom koji bi tom predmetu dao zanimljivost kakvu zaslужuje. Volio bih se okušati i u fikciji.

Poznati ste buntovnik i aktivista. Kako animirati mlade i progressivne ljude koji svoje nezadovoljstvo opštим stanjem u društvu uglavnom iskazuju samo na društvenim mrežama, što baš i nema nikakvog efekta?

- Pa sumnjam ja da se mog aktivizma neko sjeća i da je kome bitan. Pokušao sam da uradim nešto, da popravim situaciju, ali nisam više siguran da se za ove ljude vrijedi toliko žrtvovati. Ne smijemo zaboraviti da ljudi ovdje glasaju da im bude ovako. Moramo takođe znati da je većina ljudi koji danas ovdje žive došla iz nekih jako malih sredina i za njih je Sarajevo ono što je nekom iz Sarajeva New York, naprimjer. Ti ljudi ne vide u ovom gradu treba išta mijenjati

jer ovo što oni ovdje vide i žive, bolje je od njihovih najluđih snova: posao u državnoj firmi, stan u centru, auto. I onda dodem ja i kažem da ovdje ništa nije kako treba. Nije meni, njima jeste. I više od toga. Oni će prije poginuti nego izgubiti to što su preko noći dobili. Zato, nisam siguran u to „opšte nezadovoljstvo“. Ovdje imate oko 1.500 ljudi koji idu na izložbe, ti isti ljudi idu i na predstave, idu na proteste, sve su to isti ljudi, uglavnom oni iz zahvalnice u mojoj knjizi. Mi smo ti nezadovoljnici, mi galamimo, mi vidimo nepravdu, vidimo pljačku i bunimo se, a ostali su „patriote“, oni bi „voljeli“ ovu zemlju i kad bi njome vladao **Musolini**, samo im ne dirajte stan, auto i posao u državnoj firmi. Kako animirati ljude? Koje ljude? Svako ko je imao mozga otiašo je odavde, a ostali normalni treba da odu odavde vrišteći jer ovo je bolest. Trebaju oticu i normalnu zemlju da žive normalan život. U DNK-u ove zemlje je genocid, fašizam, masovne grobnice, mučenje, si-

m da ikakvo empirijsko znanje može nekome smetati u životu, sve je to život, ovakav ili onakav i bogatstvo je znati što više

nitost napisanog. Njima je izgleda naređeno da čute o knjizi, jer niko, ali baš niko se ne oglašava, što znači da su ti botovi koji siju mržnju po internetu njihovi, oni njima mogu upravljati, oni su vojska pod njihovom komandom, nisu nikakvi pojedinci, i to je sad više nego očigledno jer svi čute. Apsolutno svi do jednog! Ovo bi nam svima trebalo reći nešto. Sad znamo ko su. Bar ja nemam sumnje.

Knjiga se prodaje nevjerojatnom brzinom. Izašla je 22. decembra 2019., a već je treći tiraž u štampi, tri tiraža za manje od dva mjeseca, to se u ovoj zemlji nikad nije desilo.

Najavljeni je i audioverzija romana. Ko to radi i dokle se stiglo sa tim?

- Audioverzija je već dogovorena i bit će objavljena do juna u biblioteci za slabovidna lica, a malo zatim i na Audiobooks na Amazon kindle.

Domaća produkcija baš ne nudi previše posla glumcima jer se, nažalost, ne snima baš mnogo. Šta se dešava trenutno sa

Sada kada ste probili spisateljski led, šta možemo očekivati u narednom periodu?

- Već nešto lagano piskaram, ako nastavim uobičajenim tempom, nova knjiga će izaći za nekih devet godina. Pišem nekoliko stvari uporedno pa će vidjeti što će me najduže držati i u čemu će istražati. Palo mi je na pamet i da napišem udžbenik za jedan od predmeta koji predajem u pilotskoj školi, a koji se zove „Ljudske mogućnosti i ograničenja“,

>> Mi smo ti nezadovoljnici, mi galamimo, mi vidimo nepravdu, vidimo pljačku i bunimo se, a ostali su „patriote“, oni bi „voljeli“ ovu zemlju i kad bi njome vladao Musolini, samo im ne dirajte stan, auto i posao u državnoj firmi

lovanje... Vjerujte mi, ako se nisu digli na JMBG, zbog djece koja su umirala, mislite da se ti licemjeri mogu dići za bilo šta drugo? Ne zaslужuju ljudi ovdje ništa više od onoga što imaju. Za slobodu trebaju, da izvinete, testisi. Ljudi ovdje će do kraja života da sjede za tastaturom i smisljavaju neke polusmiješne provale i dosjetke o Bakiru, Dodiku i Čoviću koji su im uzeli živote, uzimaju mladost njihove djece, a uzeće i njihove unuke, ali sve se to lakše trpi dok mislimo kako naše priglupne provale u statusima na facebooku zaista mijenjaju nešto. Ne možemo mi ništa. Nisam više aktivista jer se osjećam k'o idiot. Samo je jedan način da se stvari ovdje poprave, zapravo da se pokušaju popraviti. Znamo svi koji je to, ne želim to javno izgovoriti da ne bude da pozivam na nasilje, ali oni su tu gdje jesu došli silom, jedino tako mogu i oticiti. Nas nema dovoljno da ih otjeramo silom, a nema nas dovoljno ni da ih otjeramo demokratskim sredstvima, dakle izgubili smo rat. Fašisti su pobijedili. Priznajmo to sebi i bježimo u brda ili gdje ko već ima mogućnosti da bježi. ■

"Berlinale 2020"

Malo "novina" za veliki jubilej i Hillary Clinton, kao glavna atrakcija

► PIŠE: Duško DIMITROVSKI,
novinar i filmski kritičar

Uveliko najavljujivana za ovu godinu, velika promjena na "Berlinalama", jednoj od tri najznačajnije, uz Cannes i Veneciju, svjetske smotre sedme umjetnosti, i to za veliki jubilej, sedamdesetogodišnjicu postojanja, nije se ovdje u glavnem gradu Njemačke stvarno i desila.

Naime, upravo izabrani direktoreski dvojac, koji čine **Mariette Rissenbeeek** i **Carlo Chatrian**, pokušao je proširiti festivalске horizonte sa novim programom "Encounters", ali sa "slabašnom" glavnom selekcijom filmova kandidata za dobitnike najvećih priznanja Zlatnih i Srebrenih Medvjeda, nezanemarljivu pažnju je izazvala već tradicionalna specijalna selekcija "Panorama", a u njoj i film "Otac" Srđana Golubovića, sa sjajnim Goranom Bogdanom u glavnoj ulozi.

Ovaj film je rađen kao koprodukcija Srbije, Francuske, Njemačke, Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine. I dok se političari iz našeg regiona gotovo bez prestanka prepiru, "Berlinale '20" samo potvrđuju već osvjeđenu činjenicu da film, odnosno filmska proizvodnja na ovim prostorima ne može opstati bez kreativne saradnje.

Kao što smo to već rekli, glavnu mušku ulogu u "Ocu", koji je u potpunosti snimljen u Srbiji, gdje se i dešava filmska storija,

Na 70. međunarodnom filmskom festivalu u Berlinu, novi direktorski "dvojac": Mariette Rissenbeeek i Carlo Chatrian su pokušali proširiti festivalske horizonte, sa novim programom "Encounters", ali uz "slabašnu" glavnu selekciju, nezanemarljivu pažnju je izazvala već tradicionalna specijalna selekcija "Panorama", a u njoj i film "Otac" Srđana Golubovića, sa sjajnim Goranom Bogdanom u glavnoj ulozi

tumači internacionalno izuzetno afirmisani hrvatski glumac Goran Bogdan, a tu su svoj nezanemarljivi doprinos dali i glumci iz Bosne i Hercegovine: **Muharem Hamzić**, **Vahid Džanković** i **Izudin Bajrović**. Slično je i sa filmom "Mare" Andreje Štaka, koji svoju internacionalnu premjeru takođe ima u ovoj berlinskoj

festivalskoj selekciji.

Film "Otac" Srđana Golubovića ("Apsolutnih sto", "Klopka", "Krugovi") je nadasve ljudski i životno eksplisirana storija iz današnjeg vremena velikih socijalnih turbulencija na našim prostorima. Tu je riječ o nezaposlenom ocu djevojčice i dječaka u jednom malom mjestu u

Srbiji. Pošto već dugo žive bez ikakvih primanja, majka pokušava samoubistvo. Nakon tog njenog očajničkog čina, dok leži u bolnici, socijalna služba im oduzima djecu jer smatra da roditelji, iz objektivnih i subjektivnih razloga, nisu u mogućnosti da se staraju o njima. Otac se satim ne miri i čak 300 kilometara

prepješači do Beograda, jer novca za prevoz jednostavno nema, a da bi od ministarstva za socijalni rad tražio da mu ih vrate ...

Na toj scenarističkoj osnovi, zasnovanoj na stvarnom događaju, Golubović gradi snažnu socijalnu, ali i psihološku dramu. I pored više nego korektne režije, najveća vrijednost filma je, ipak, maestralno interpretirana i izuzetno životna uloga oca u tumačenju Gorana Bogdana. Bogdan ostvaruje taj lik "malog" čovjeka, koji pod teretom zle sudbine, a za uslove u kojima se nalazi, neobično mirno ustrajava, na očinskoj borbi da konačno ostvari pravdu, stalno pomičući granicu između prava i neprava... Ovaj glumac je uspio da liku da neku gotovo natčovječansku, ali ipak ljudsku snagu kojom zrači i gotovo neizbrisivo ostaje u sjećanju gledalaca.

Kad je riječ o glavnom takmičarskom programu, u okviru koga

će žiri pod predsjedništvom poznatog glumca iz velike Britanije **Jeremyja Ironsa**, a sa članovima: **Kleber Mendonca Flihom**, filmskim kritičarem i režiserom iz Brazil, **Bettinom Brokkemper**, producenticom iz Njemačke, **Berence Bejom**, glumicom iz Argentine, **Amemarie Jacir**, rediteljkom iz Palestine, **Lucom Marinelli**, glumcem iz Italije, i **Kennethom Lonerganom**,

Goran Bogdan i Srđan Golubović, Film "Otac"

Richardta (SAD), sa 2,7 boda, te "Al the dead ones" **Marca Dutre** i **Caetana Gotarda** (Brazil), sa 2,4 boda.

I što je posebno interesantno kad je o glavnim festivalskim gostima riječ, najveću pažnju na, nezamjenjivom za ovakve manifestacije, "crvenom tepihu", nisu izazvali, kako je to do sada bilo uobičajeno, internacionalni kinematiografski "starovi", poput **Johnnya Deppa**, **Javiera Bardema**, **Salme Hayek**, **Abela Ferrare**, **Willema Dafoa**, **Sigorney Weaver**..., već jedna "slavna" američka političarka **Hillary Clinton**. Naime, o njoj je mlada američka rediteljka **Nanette Burstein** snimila dugometražni dokumentarni film u kombinaciji crno-bijele i kolor tehnike u trajanju od "čitavih" 252 minute.

Dok šaljemo ovaj tekst, teče njegova festivalska projekcija, a Klintonova stoji u živi pažnje predstavnika hiljada medija iz cijelog svijeta.

"Ona nije bila ni tako loša, ali ni tako dobra, kako mnogi misle", ističe mlada rediteljka Nanette Bustein, iz iskustva od nekoliko godina, koliko je trajao njen istraživački rad o Klintonovoj za potrebe snimanja filma, dodajući da je, suprotno ustaljenom mišljenju, stekla utisak da ne postoji nikakva "Clinton dinastija" i da su se Hillary i njen suprug, bivši predsjednik **Bill Clinton**, kretali sopstvenim putevima, od kojih je onaj Hillaryn, kao predstavnice "ljepšeg pola" bio duplo teži. Jubilarni, 70. međunarodni filmski festival "Berlinale 2020" se svečano zatvara u nedjelju, 1. marta. ■

Hillary Clinton

Mariette Rissenbeek i Carlo Chatrian

filmskim dramaturgom iz Sjedinjenih Američkih Država, izabrati najbolja ostvarenja i dodijeliti im Zlatne i Srebrne Medvjede, američki časopis "Screen", već po tradiciji, provodi svoju anketu među filmskim kritičarima o najvećim favoritima.

Ova anketa je i najbolji "barometar" o mogućim pobjednicima "Berlinala". Za sada je na njoj najviše bodova - 3,1 pripalo filmu poznatog njemačkog reditelja **Christiana Petzolda** "Undine", a slijede ga: "First cow" **Kellyja**

37. Riječki karneval

Apsolutni hit bili su meštar gradonačelnik Rijeke kao

Ove godine je doba karnevala, riječkog petog godišnjeg doba, trajalo više od mjesec dana. Ja sam stigla na sami kraj, ali ne da bih sve samo posmatrala nego i da bih sudjelovala, zajedno sa riječkom karnevalskom udrugom „Veseli oldtimeri“, čiji sam počasni član. Ove godine proslavljaju 15 godina postojanja

> TEKST I FOTO: Vanja Iličić

Oko 11.000 ljudi pod maskama, okupljenih u 115 karnevalskih grupa iz 25 zemalja, prodefiliralo je riječkim ulicama i, naravno, Korzom, u završnoj povorci ovo-godišnjeg, 37. Riječkog karnevala. Događaj koji je od ranije uvršten među 50 najvažnijih europskih dešavanja ove je godine i dio programa Europska prijestolnica kulture

2020. pa je, u odnosu na prethodne godine, u velikoj međunarodnoj karnevalskoj povorci bilo oko hiljadu karnevalista više, a došli su iz gradova koji su već bili europske prijestolnice kulture, ali i iz preko-oceanskih zemalja. Tako su posebno najavljuvani gosti iz najpoznatijeg američkog karnevalskog grada, New Orleansa, ali najtraženiji za fotografiranje sa njima, kad je o gostima iz daleka riječ, ipak su bile

grupe iz Japana. Velika međunarodna karnevalska povorka zapravo je vrhunac raznih maškaranih dešavanja u, kako kažu Riječani, „europskoj prijestolnici karnevala“. Ove godine doba karnevala, riječkog petog godišnjeg doba, trajalo je više od mjesec dana.

Ja sam stigla na sami kraj, ali ne da bih sve samo posmatrala, nego i da bih sudjelovala, zajedno sa riječkom karnevalskom udrugom „Veseli

oldtimeri“, čiji sam počasni član.

KOLINDA, BANDIĆ, MAMIĆ, PLENKOVIĆ, MERKEL

Zvanično, i ove je godine sve počelo primopredajom ključeva grada, uz izbor kraljice karnevala. Kažem zvanično, jer karnevalske grupe koje kandidiraju djevojku za kraljicu karnevala već su ranije morale uigrati koreografiju kojom će se predstaviti na izboru kraljice, naravno

Toni i Tito i Jovanka

i odabrat i sašti kostime za nove maske, a i sve ostale karnevalske grupe do tada su već pripremile nove maske kojima će se predstavljati na ovogodišnjim karnevalskim povorkama i drugim maškaranim dešavanjima. Gradonačelnik Rijeke **Vojko Obersnel** predao je ključeve grada meštru Riječkog karnevala **Toniju Škrobonji** i tako su maškare preuzele vlast u gradu, te je peto godišnje doba i zvanično počelo. **Dora Pilepić**, iz udruge „Siti i pijani“, ove se godine, po ocjeni žirija, pokazala najšarmantnijom, najbolje odgovorila postavljenim zadacima i tako je proglašena onom koja će, zajedno sa meštrom Tonijem, u narednih godinu dana predstavljati Rijeku na raznim karnevalima u Hrvatskoj, regionu i Europi. Najuzbudljivije je naravno predvoditi veliku međunarodnu povorku u Rijeci, pa su kao priprema za to poslužile razne maškarane manifestacije u Rijeci i okruženju u narednih nešto više od mjesec dana. Posebno mjesto u srcima svih Riječana zauzima dječija karnevalska povorka, u kojoj svake godine sudjeluje više od 5.000 mališana u prekrasnim, maštotitim kostimima. Svi su neko vrijeme vrijedno vježbali, kako bi na Korzu dobro izveli odabrano koreografiju. Nisam stigla na dječiju povorku, kao ni na brojna druga dešavanja u Rijeci i okolini poput, recimo, sad već tradicionalnog maškaranog „klapskog maratona“ ili „balinjerade“ u Opatiji. Balinjerada je, vjerujem, najveselijsa utrka vozača raznih vozilica na »

točkićima koji su sve samo ne gušmeni, a valja se najbrže spustiti niz glavnu opatijsku ulicu. I, naravno, svi su pod maskama. Prošle je godine na Riječkom karnevalu bila i tadašnja predsjednica Republike Hrvatske, inače Riječanka, **Kolinda Grabar Kitarović**, a ove godine su, na nekoliko manifestacija, karnevalisti duhovito, na sebi svojstven način, „ušli u lik“ i rezimirali njen protekli mandat. Pomišljala sam tada da bi, da se tako nešto desišlo kod nas, o kojem bilo političaru da je riječ, već bilo potegnuto pitanje zaštite ovog ili onog vital-

su vam one lijepo, balske haljine i sve što uz njih ide. Veseli oldtimeri, sad već tradicionalno, večer nakon izbora kraljice karnevala, na botelu (brod-hotel) „Marina“ organiziraju humanitarni „Bal krinolina“. Ove godine su sve morali malo prolongirati, s obzirom na to da je ta večer, kao i cijeli dan, bila rezervirana za otvaranje manifestacije Rijeka europska prijestolnica kulture 2020, ali svi koji su bili na brodu te večeri nose sjajne dojmove. Među gostima na balu su bili i organizatori ili predstavnici karnevala iz Europe, iz skoro svih zemalja na području nekadašnje Jugoslavije, pa i iz naše Čapljine.

Rijeka cijelu godinu živi za to, peto godišnje doba i prosto je nemoguće nabrojati sva karnevalska

nog nacionalnog interesa. A karnevalisti, zapravo, duhovito oslikavaju stanje u zemlji i regionu. Pokazalo se to i kasnije, na velikoj međunarodnoj karnevalskoj povorci, kada su se na velikim alegorijskim vozilima mogli vidjeti i likovi bivše predsjednice Hrvatske, ovaj put zajedno sa **Milanom Bandićem** i **Zdravkom Mamićem**, ili njemačke kancelarke **Angele Merkel** koja drži na krilu hrvatskog premijera **Andreja Plenkovića...**

HUMANITARNI „BAL KRINOLINA“

No, vraćam se udruzi „Veseli oldtimeri“, koja obilježava 15 godina postojanja, pa ove godine nije pripremala novu masku, nego će na svim karnevalima predstavljati retrospektivu svojih krinolina. To

dešavanja, promocije tematskih knjiga, otvaranje izložbi i slično, koja se organiziraju u tom periodu. Prvi, obnovljeni karneval u organizaciji Turističke zajednice Rijeka održan je 1982. godine, kada su u povorci bile tri karnevalske grupe: „Lako ćemo“, „Pehinarski feštari“ i „Halubajski zvončari“, koji su uvršteni u UNESCO listu nematerijalne baštine. Zvončari su oni koji predstavljaju tradiciju, u majicama kratkih rukava, ogrnuti ovčjim kožama, uz zoomorfne maske sa rogovima na glavi i raznim „batinama“ u rukama, te zvonima na ledima, tjeraju zle sile i zimu. Ima ih nekoliko grupa na širem području Rijeke, ali Riječki karneval svojim „zvončarskim kolom“ uvijek zatvara „Halubajski zvončari“, njih oko 250, zajedno sa još stotinjak malih zvončara. To je prizor koji doista predstavlja pravi kresendo i vrhunac atmosfere na kraju gotovo desetosatne riječke međunarodne karnevalske povorke. Prije njih, u karnevalskoj povorci je bilo još nekoliko, uvijek atraktivnih, tradici-

Cijelih prethodnih mjesec dana i nešto više vikendom su organizirane razne plesne večeri po okolnim naseljima. Ja nastojim stići makar na posljednji plesni petak na Pašcu, gdje znam da će zateći uvijek nasmijana maškarana lica, sada već dobro mi poznata, sa kojima će plesati i pjevati, uz lokalnu grupu „Fiesta“, koja zna napraviti fantastičnu atmosferu. Svi su tu velika rasplesana porodica. A u subotu uoči međunarodne povorke, u Rijeku su već stigli i gosti iz inozemstva. „Veseli oldtimeri“ se uvijek potruđe biti dobri domaćini u

svojoj bazi na brodu „Marina“. To znači da svaki od članova pripremi i donese na brod neki od svojih slatkih ili slatkih specijaliteta. Gosti će, naravno, probati i bakalar u raznim varijantama, ali i puno drugih ukusnih delicija. Ove godine su na brod stigli gosti iz Strumice (Makedonija), a atmosfera je bila fantastična. Zbog korona virusa, koji je stigao do Italije, izostao je veliki broj tradicionalnih italijanskih gostiju. Opreza nikad dosta, naravno. Istodobno, u „Guvernerovoj palači“, zgradi Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja, po 21. put je organiziran humanitarni bal pod maskama, koji je okupio brojne uglednike iz svijeta politike, kulture, sporta... Na kraju, ipak, svi putevi u subotu uoči završnice karnevala, vode na čuveni „pidžama party“ grupe „Čiket“ u kafiću „Iskra“. Tu je već atmosfera dovedena do usijanja, a osim raznih karnevalskih pidžama, vide se i druge maske. Ove je godine hit bila „Josipa Lisac“, kao na inauguraciji novog hrvatskog predsjednika. Zabava je potrajala do dugo u noć, odnosno dan velike međunarodne karnevalske povorke.

TITOV „GALEB“

Na riječkoj rivi toga nedjeljnog jutra nema niti jednog automobila, njihovo mjesto od jutarnjih sati počinju zauzimati šleperi pretvoreni u razna alegorijska vozila, te karnevalisti koji pristižu sa svih strana. „Veseli oldtimeri“ završno šminkanje obavljaju u svojoj bazi na brodu „Marina“, a ove godine su odlučili da njihovo alegorijsko vozilo zapravo predstavlja brod „Marina“, te riječki Korzo i njegov toranj. Na brodu će biti prelijepa sirena i

njen Posejdon – inače vlasnici broda **Jelena i Andrej Kušeta**. Jelena je sama sašila oba prekrasna kostima. Uz sav svoj posao, uložila je mnogo truda i ljubavi da bi sašila savršene kostime za sebe i supružnu, pa su „Oldtimeri“ uvjereni da su imali alegorijsko vozilo dostojno velikih svjetskih karnevala. Uz njihovo, na rivu su pristizala brojna, maštovito uređena alegorijska vozila, mnogo je grupa koje imaju po više od 100 članova, kostime su brižljivo pripremali mjesecima, a rano tog jutra su im dali završni pečat. Najzastupljenija maska ove je godine bila Titov brod „Galeb“ (koji je inače na restauraciji u Rijeci), tako da su trasom velike međunarodne karnevalske povorke prodefilirale posade barem četiri „Galeba“, a na svakom je bio i Tito. Međutim, absolutni hit su ipak bili meštar Toni i gradonačelnik Rijeke Vojko Obersnel kao Tito i Jovanka – meštar Toni u ulozi Tita, a gradonačelnik Obersnel kao Jovanka. Tako su šetali Korzom i pozdravljali maškarane grupe, ali i brojnu publiku, koja se i ove godine broji u desetinama hiljada. Svi su htjeli fotografiju sa Titom i Jovankom. Gradonačelnik Rijeke je pokazao kako ima i puno šarma:

- Neki kažu kako ja želim biti Tito, akako je moto Riječkog karnevala „Budi što želiš“, evo, ja sam Jovanka - kazao je Obersnel.

I tako su drugi Tito i drugarica Jovanka, po završetku velike međunarodne povorke na 37. Riječkom karnevalu, ponovo razmijenili ključeve grada, do naredne godine. Preostalo je još da, po tradiciji, bude spaljen „puš“ (krivac za sve nevolje), ali o svemu tome nekom drugom prilikom. ■

Apsolutna dezinfekcija

Rijekom se tog nedjeljnog jutra pronio glas da je u bolnici zadržan bolesnik zbog sumnje na zarazu korona virusom, koji je stigao iz Italije. Međutim,

voditelji na pozornicama duž trase karnevala (svi duhoviti, šarmantni i općenito odlični) su u završnici dana saopćili svima vijesti da su nalazi negativni

te su, u svom stilu, dodali kako su se Riječani ipak, barem ovog dana, apsolutno dezinficirali, s obzirom na količinu ispijenog alkohola.

onalnih zvončarskih skupina. Dan ranije, svi oni su se predstavili na smotri zvončara u Matuljima, nedaleko od Rijeke, gdje svake godine, osim hrvatskih, dođu i zvončarske grupe iz nekoliko zemalja. I u ponедjeljak, poslije velike međunarodne povorke, zvončari kreću u svoje tradicionalne pohode kroz okolna sela, gdje ih mještani dočekuju, među ostalim, i sa tradicionalnim fritulama (nešto kao male krofne).

Opet se vraćam pripremi dana za koji se Riječani pripremaju cijelu godinu. Samo Grad Rijeka ima više od 30 karnevalskih udruženja, a onda zamislite koliko ih je tek na širem području Rijeke. Atmosfera pred Međunarodnu karnevalsку povorku je dovedena do usijanja.

Elvedina Muzaferija, skijašica i nova zvijezda bh. sporta

Ograničenje na autoputu je 130 km/h. Elvedina se niz glečer Hintertux sjurila brzinom od 143,6 km/h ● Iako se fokusirala na brze discipline ipak je sačuvala par slalomskih trikova za kombinacijske utrke ● Smeta joj što mnoga djeca u BiH nisu u mogućnosti naučiti skijati zbog nedostatka sredstava

1 Doslovno preko noći i to u sporstu u kojem Bosna i Hercegovina gotovo nikada nije ni imala zapažene rezultate, Elvedina Muzaferija je postala najveća sportska zvijezda. Prvo da Vam čestitamo, a onda i pitanje da li ste uopšte sanjali ovakav uspjeh?

- Prije svega, hvala na čestitkama. Pa rezultat nije došao preko noći. I pretodnih sezona bila sam blizu rezultata u top 30 u Europa kupu, ali se čekalo da se sve stvari poslože i moj trenutak je došao (smijeh).

2 Ko Vam je prvi čestitao na istorijskom uspjehu?

- Više i ne znam. Tu su naravno bili roditelji koji su bili u cilju, ali sam odmah nakon utrke dobila veliki broj poruka.

3 Zanimljivo je da ste prva dva boda u istoriji bh. skijanja osvojili u kombinaciji iako slalom nije vaša disciplina jer su Vam draže brze discipline?

- Pa kombinacija je jedna vožnja super-G i jedna vožnja slalom. Iako sam se sada fokusirala na brze discipline slalom je bila moja najbolja disciplina kroz čitavu karijeru tako da sam uspjela sačuvati par slalom trikova za kombinacijske utrke.

4 Planirate li se u budućnosti možda više posvetiti tehničkim disciplinama?

- Ovo pitanje često čujem, ali moj odgovor je uvjek ne. Osim što imam bolje rezultate u brzim disciplinama puno se bolje i ispunjenije osjećam kada vozim spust i super-G.

>> U tom trenutku nije bilo nekih emocija. Bila sam na devetom mjestu, ali sam znala da imaju još 43 skijašice da se spuste tako da sam u isčekivanju provela ostatak utrke. Zaista sam se nadala nekom sličnom rezultatu, jer mi je forma u super-G bila konstantna tokom cijele sezone i trebao mi je iskorak prema naprijed pred Svjetsko juniorsko prvenstvo

5 Impresivno prvenstvo.

10. mjesec u superveleslalomu u Crans-Montani je fantastičan rezultat. Možete li nam pokušati pričati emocije koje su Vas preplavile u tom trenutku?

- U tom trenutku nije bilo nekih emocija. Bila sam na devetom mjestu, ali sam znala da imaju još 43 skijašice da se spuste tako da sam u isčekivanju prove-

6 Iako postoje semafori i potreštaze, znate li tokom same vožnje kakvo vam je trentno prolazno vrijeme?

- Mi ne znamo naše vrijeme tokom vožnje. Tek kada uđemo u cilj na semaforu piše vrijeme, zaostatak za najboljim i trenutni plasman.

7 Koliko je još ostalo do kraja sezone i koja i kada će biti posljednja trka kojom ćete okončati ovu sezonu?

- Sezona bi za mene trebala trajati do drugog aprila, ali to zavisi od zdravlja i umora. To bi trebalo biti državno prvenstvo Francuske u tehničkim i brzim disciplinama.

8 Trenutno ste u Italiji i imate slobodna dva dana. Kako uopšte izgleda Vaš život između trka i da li tokom trajanja sezone uopšte i „navraćate“ u BiH?

- Da, sada imam samo dva dana tako da smo ostali u blizini skijališta. Samo smo došli do manjeg grada da nismo na 2.000 metara jer je to teško za tijelo i oporavak. Ali kada god nadem priliku iskoristim je da dođem kući, u Visoko. Trener bude sa kombijem, a ja sa najbližeg aerodroma od tog skijališta letim za Sarajevo i tako nazad.

9 Imate druženja među skijašicama tokom turneje i sa kim se najviše družite?

- Pa i nema baš druženja. Samo tokom treninga i utrka. Inače, najviše se družim sa skijašicama iz Njemačke i Švedske jer su to i timovi sa kojima surađujemo tokom sezone.

10 Na otvaranju Zimskih olimpijskih igara 2018. u korejskom Pjongčangu, nosili ste zastavu BiH. Kada je realno

Većinu svojih priprema odradim na glečerima u Austriji i Š

Snježna kraljica iz Visokog

i Švicarskoj, tako će biti i ovog ljeta. Pa možda i Novi Zeland ili Čile

>>

>> Najteža staza mi je bila na Olimpijskim igrama, a ne bih mogla izabrati najdražu. Svaka ima neki svoj dio koji je čini pravom stazom

Trenutno treniram sa trenerom iz Rumunije, ali kao što sam već i spomenula tu su i treneri iz Švedske i Njemačke

očekivati da se vratite sa olimpijskim medaljom oko vrata?

- Ovo je stvarno teško pitanje. To je naravno moja želja, ali vidjet ćemo kako će se stvari odvijati za mene.

11 Tek Vam je 20 godina. U kojim godinama u ženskom skijanju se može očekivati vrhunac, odnosno kada možemo očekivati „best of“ Elvedine?

- U brzim disciplinama se najbolji rezultati ostvaruju od 23. do 25. pa možda i 27. godine jer je potrebno mnogo iskustva i upoznavanje svih staza u Svjetskom kupu.

12 Postoje li u BiH treneri koji sada mogu pratiti Vaš evidentno snažan razvoj?

- Trenutno treniram sa trenerom iz Rumunije, ali kao što sam već i spomenula tu su i treneri iz Švedske i Njemačke koji su uvijek na raspolaganju. Više različitih mišljenja vodi ka uspjehu.

13 Ko je tokom sezone zadužen za organizaciju - ko

kupuje karte za putovanja na trke, ko organizuje smještaj...?

- Zavisi. Trener u dogovoru sa Skijaškim savezom. Naravno, ako treba pomoći tu i ja uskačem (smijeh).

14 Da li Vas iko prati na putovanjima (trener ili neko drugi) ili ste sami?

- Tu je uvijek trener, a i roditelji i sestre često dolaze da

prate utrke.

NAKON OVE SEZONE OČEKUJEMO VELIKU PROMJENU

15 Skijanje je skup sporta. Kako uopšte zatvara finansijsku konstrukciju?

- Sponzori i roditelji.

16 Prošle godine zbog nedostatka finansija niste se takmičili na Sljemenu. Tada niste kriti razočarenje u Skijaški savez. Da li se ista promjenilo u međuvremenu?

- Još uvijek se nije ništa promjenjeno u Ski savezu BiH, ali nakon ove sezone svi očekujemo veliku promjenu. Posebno nakon mojih rezultata.

17 Da li su individualni sportovi u BiH neopravdano oštećeni u raspodjeli budžetskih sredstava u odnosu na kolektivne iako postižu bolje rezultate?

- Ne mogu ništa komentarisati jer nisam upućena u raspodjelu budžeta.

18 Imate li sponzora za operativnu i kako se uopšte dolazi

do sponzora – da li ih vi sami tražite, Ski savez ili oni možda sami kontaktiraju Vas?

- Imam puno sponzorstvo za svu opremu - skije i pancerice Atomic, kaciga i brile Bolle, štapovi i štitnici Leki, i skijaško odjelo Dr. Bobo Sportswear. Neki se sami ponude, a imam i menjadžera od ove sezone koji obavlja dio posla i, otac.

19 Da li ste možda imali ponuda da nastupate za neku drugu državu?

- Nisam.

20 U BiH vjerovatno više neće biti snijega do sljedeće zime. Kako i gdje ćete se pripremati za narednu sezonu?

- Većinu svojih priprema odradim na glečerima u Austriji i Švicarskoj, tako će biti i ovog ljeta. Pa možda i Novi Zeland ili Čile.

21 Kada i na kojoj planini ste naučili skijati?

- Naučila sam skijati sa tri godine i

mislim da je to bilo na Vlašiću.

22 Na kojoj bh. planini najviše trenirate i da li je uopšte moguće trenirati brze discipline u BiH jer su sve staze otvorene i za rekreativce?

- Trenutno ne treniram u BiH, ali ako nekad odlučim to je uglavnom Igman, gdje nam omoguće treninge brzih disciplina, ili Ravna Planina.

23 Sportska karijera zahtijeva mnogo odričnja. Šta Vam najviše nedostaje?

- Ne mogu reći da mi bilo šta nedostaje jer sam čitav život u sportu tako da sam se naviknula na ovakav način života.

24 Znate li koja je najveća brzina koju ste ikada postigli u spustu?

- 143,6 km/h. Tu brzinu sam postigla na treningu na austrijskom glečeru Hintertux prije dvije godine.

25 Imali straha?

- Ponekad, obično ako mi

šta poslije skijanja ili je još rano za to?

- Skijanje, kada gledamo nagradne fondove, nije dovoljno plaćeno, ali je mislim i jedini sport koji ima isti nagradni fond za muškarce i žene što je nama naravno bitno. Još uvijek ne razmišljam šta ću raditi nakon završetka karijere.

29 U BiH se mnogi žale da su cijene vertikalnog transporta čak i više nego u nekim zapadnim skijalištima. Gdje je istina?

- Mislim da cijene jesu relativno velike, posebno za naš standard. Ono što mi najviše smeta je to što mnoga djeca nisu u mogućnosti naučiti skijati zbog nedostatka sredstava. Nadam se da će se to uskoro promjeniti, barem za mlade generacije koje nam tek dolaze.

30 Kakva su Vam interesevanja izvan skijanja?

- Pored skijanja igram tenis, ali volim i izlaziti. Naravno, izlasci ne traju duže od 22.00 sata jer se iza tih doba tijelo polako gasi, iz navi-

ri iz Švedske i Njemačke koji su uvijek na raspolaganju. Više različitih mišljenja vodi ka uspjehu

je prvi put da vozim spust na toj stazi. Ali strah nestane uglavnom čim krenem iz startne kućice.

26 Kakvi su planovi za narednu sezonu?

- Trenutno sam fokusirana na ovu sezonu, pa ću poslije razmišljati o narednoj. Još uvijek ne znam šta će se promijeniti u Skijaškom savezu BiH, ali i u mom timu tako da sada ne želim trošiti energiju na to.

27 Sada ste već profesionalka, ali ko Vam je bio uzor dok ste bili mlađi?

- Uzor mi je uvijek bila Lindsey Vonn.

28 Skijanje, nažalost, ne spada u grupu dobro plaćenih sportova, a nagradni fondovi su relativno mali. Mislite li već sada o tome

>> Ono što mi najviše smeta je to što mnoga djeca nisu u mogućnosti naučiti skijati zbog nedostatka sredstava. Nadam se da će se to uskoro promjeniti, barem za mlade generacije koje nam tek dolaze

ke (smijeh).

31 Koja Vam je staza bila najteža i imate li možda neku najdražu?

- Najteža staza mi je bila na Olimpijskim igrama, a ne bih mogla izabrati najdražu. Svaka ima neki svoj dio koji je čini pravom stazom.

32 Ko je Elvedinin najstrastveniji navijač?

- Roditelji, sestre, porodica i momak.

33 Rođeni ste

u Visokom, a članica ste Ski kluba ZE-2010 iz Zenice kojeg svakako moramo spomenuti. Kako oni doživljavaju ove Vaše uspjehe?

- Član sam Ski kluba ZE-2010 od 2015. godine. Oni naravno prate sve moje uspjehe i doživljavaju ih kao svoje. ■

Cabo San Lucas, Baja California Sur - Mexico

**Turisti su ga velikim slovima upisali
kao jednog od najpopularnijih
turističkih centara Meksika**

> TEKST I FOTO: Ljubo Pavlović

Nisam siguran sa koliko uspjeha mogu opisati ovo neobično mjesto

koje se ustvari sastoji od dva manja gradića. Spaja ih, osim modernog puta, kilometarska plaža sa najsitnjim mogućim pijeskom, koji sam do sada obilazeći primorska mješta uspio vidjeti. Putujući od sjevera prema jugu, prva veća turistička destinacija Meksika je Kabo (Cabo), kako ga skraćeno zovu. Lociran je na samom špicu poluostrva Kalifornija (Baja California

Peninsula). Sa zapadne strane zaobljuje ga Tih okean, a na istoku talasi Kortezovog mora (Sea of Cortes), dugog nešto više od hiljadu kilometara. Ovaj dio, odvojen od glavnine kopna na kome se proteže država Meksiko, smatra se naјsušnjim. Samo naizgled slično, Kortezovo more me neodoljivo podsjećalo na Jadransko more i činilo mi plovidbu, bližom i lakšom.

Stoji činjenica da je Jadran, sa svojim ostrvima, gradovima i ribarskim usnulim mjestima, mnogo ljepši, ali i da dugogodišnja tradicija, istorijski razvoj i pozicija, utiču na izgled i profiliranje bilo kojeg mjeseta. Tako je i ovdje slučaj. Onog časa kada se krenulo sa turističkim planovima i razvojem, ova zona je u punom smislu riječi bljesnula. Blizina velikog susjeda na sjeveru,

Kabo San Lukas spada u ona mjesta koja ne ž

Ovim putem uz more punim oštrih stijena stiže se do "Plaže ljubavnika", pod uslovom da su talasi malo slabiji. Moja preporuka: bolje je stati na vrijeme

Danas tu imamo savremeni grad sa svim potrebnim pratećim objektima i blizu 100 hiljada stanovnika, što sa gravitirajućim područjem čini cifru od preko 300 hiljada.
S obzirom da istorija nije značajnim događajima dotakla ovo plažama "razvučeno" mjesto, turisti su ga velikm slovima upisali kao jedno od najpopularnijih i pet najposjećenijih turističkih centara Meksika

idealna klima i mir koji vas opija, idealno su mjesto za turizam.

TURISTIČKI RAJ

U Kabu sam boravio 5-6 puta i zaključio da razvoj ovog područja ne može zabilježiti ni kamera. Naravno, to nije tačno, ali na jasan način pokazuje kojom brzinom se i punom parom radi u ovoj zoni, 0.00-24.00 sata, svih 365 dana u

godini. Svaki put kada sam prošao lukom i lijepo uređenim šetalištima uz more, uočio sam nešto novo što plijeni svojim izgledom. Mjesto se od dvije kuće i dvadesetak stanovnika, što je zabilježeno sredinom 19. vijeka, neprestano razvijalo, da bi, kada sam prvi put pristao u malu luku, na prelasku u ovaj vijek, imalo blizu 50 hiljada stanovnika. Danas, tu imamo savremeni

Od kočije za turiste nekog davnog vremena, do kultnog kadilaka parkiranog na prvom spratu poznate diskoteke

grad sa svim potrebnim pratećim objektima i blizu 100 hiljada stanovnika što sa gravitirajućim područjem čini cifru od preko 300 hiljada. S obzirom da istorija nije značajnim događajima dotakla ovo, plažama "razvučeno" mjesto, turisti su ga velikim slovima upisali kao jedno od najpopularnijih i pet najposjećenijih turističkih centara Meksika.

S obzirom na turistički raj koji vlada u ovom mjestu, krećem odmah prikazivanje par atraktivnih mjeseta koja zaista fasciniraju. Prvo je El Arco, fantastična lučna formacija na ulazu u grad, nastala za vrijeme vulkan-ske aktivnosti u nekom davnom periodu. Sličnih ima u svijetu, ali ovaj tunel skriva mali pješani žal, koji svи od milja zovu "plaža ljubavnika" (Love's Beach ili Playa Del Amor). Na ovo čarobno gnijezdo

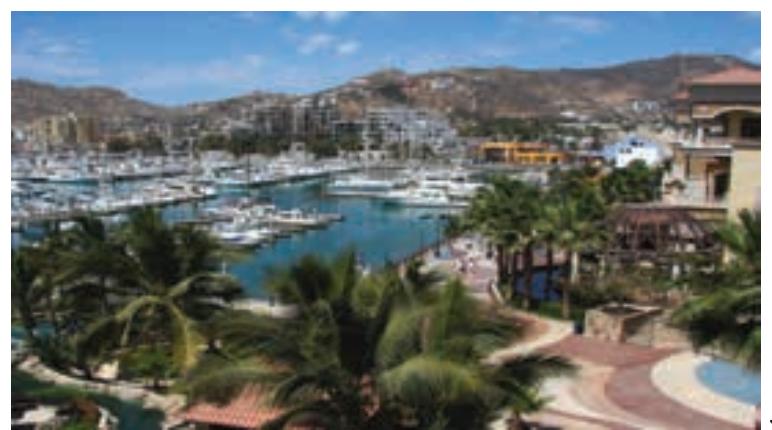
može se doći samo čamcem i to ima posebnu draž. Nažalost, naježda je turista koji uz pomoć vlasnika lokalnih brodica svrate tokom dana u više navrata do ove ljepote. Romantičnije je svakako noću, ali i opasno. Kada je ovo zavodljivo ime u pitanju, leži tu i "zvrčka" - vrijedi razmisleti o drugoj poruci i putokazu koji vodi do manje poznate plaže koja se zove: "Plaža razvoda!"

Na ovoj drugoj plaži, moram priznati, nisam bio, a možda se radi o upozorenju koje bi kod nas značilo "pamet u glavu".

>> Većina turista je iz Sjedinjenih Američkih Država, let avionom od San Diega je oko sat vremena i charter letovi su puni tokom cijele godine, a nešto su manji u dijelu godine koji ponekad imaju oluje. Ako vas slučajno zadesi slična vrsta vremenske nepogode, zabava u hotelskim kompleksima ravna je onima izvan tih oaza

Na ovoj drugoj plaži, moram priznati, nisam bio, a možda se radi o upozorenju koje bi kod nas značilo "pamet u glavu".

Kabo San Lukas spada u ona mjeseta koja ne želite napuštati ni kroz izlete tokom odmora. Razlog tome je što imate sve što je potrebno da se opustite u prirodi. Ako volite veće mjesto ili gužvu, Akapulko ili par gradova o kojima sam pisao u ranijim nastavcima, možete napraviti jednodnevni

»

e želite napuštati ni kroz izlete tokom odmora

Središnjim dijelom Kabo San Lukasa dominira velika i izuzetno posjećena marina za jahte koje nerijetko izgledaju raskošno. Blizina SAD učinila je ovu luku, pored ostalih pogodnosti za razvoj, primamljivom radi relativno kratke plovidbe od granice sa Meksikom

izlet. Mnogi razmišljaju o tome, ali ne pomjere se s ove destinaci- je. Uređeni kej ili put uz more, pokraj velike marine i prekrasnih zgrada ogrnutih cvijećem, ne daju mogućnost da na tren napustite ono što vidite ispred sebe. Restoran do restorana, svaki na svoj način interesantan, muzika i marijači na svakom koraku, sve liči na neku veliku proslavu. I tako svaki dan i noć. Za male, velike, pustolovne i druge kategorije

>> U toj zoni nalazi se staniše grbavih kitova (Humpback Whale), koji putuju na sjever do Aljaske gdje se za njih nalazi mnogo hrane i masnoća koje su im potrebne da prezime u svom staništu. Taj put dug je deset hiljada kilometara i tom prilikom znaju izgubiti skoro dvije trećine svoje težine koja zna biti i do 30 tona. Često se organizuju ture malim brodovima na mesta gdje ih je moguće vidjeti i slikati

gostiju koji žele više provoditi vremena uz more, postoji čitava lepeza mogućnosti i aktivnosti. Ko želi rozniti u dubokim vodama, tu je kurs koji završite sa stručnim trenerima i koji je priznat u svijetu. Možete

provesti vrijeme na brodu sa dnom od pleksiglasa, koji polako plovi dijelovima mora gdje možete gledati podvodnu čaroliju svijeta flore i faune. Ljubitelji sportskog ili običnog ribolova imaju idealne uslove za upražnjavaњe svog hobija. Skijanje na vodi, surfing, parasingling padobranom koji vuče gliser i mnoštvom aktivnosti na vodi, sve naborano i još mnogo više imate na usluzi u mjestu iz kojeg se nose najljepše uspomene. Većina turista je iz Sjedinjenih Američkih Država, let avionom od San Diega je oko sat vremena i charter letovi su puni tokom cijele godine, a nešto su manji u dijelu godine koja

Evo jedne, a evo i druge plaže. Meni su obje lijepo i atraktivne. Na desnoj slici, u daljinu se vidi kruzer usidren na sredini zaliva jer pristanište nema kapacitete za njegovo pristajanje. Možda su u međuvremenu stvorili uslove za vez većih brodova

ponekada ima jake oluje. Ako vas slučajno zadesi slična vrsta vremenske nepogode, zabava u hotelskim kompleksima ravna je onima izvan tih oaza. Namjerno ne želim pisati o noćnom životu jer sve što postoji u drugim svjetskim centrima turizma ovdje je takođe prisutno, uz malu napomenu o načinu zabave koji možete vidjeti u klubovima sa domaćim "potpisom". Ulazeći u segment uspješne zabave, treba je

povezati sa umjetnošću proizvodnje dva pića: piva i tekile. Kombinacija sa latinoameričkim temperamentom, stalnom igrom lasera i muzike, dovoljna su pretpostavka atmosfere koja vlada u većini klubova. Nikada nisam čuo da se dešavaju incidenti teži nego bilo gdje u svijetu. Mladi ljudi imaju priliku trošiti svoj višak energije na način koji im odgovara. Ko od njih sa novim danom osjeća glavobolju, more je tu za dovođenje

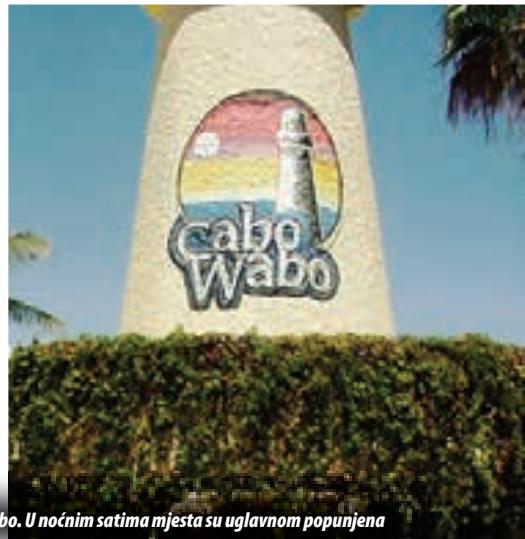

Riječ Evropa ovdje znači mnogo, ali je i „Harley Davidson“ našao svoje mjesto u reprezentativnom salonu za prodaju motora

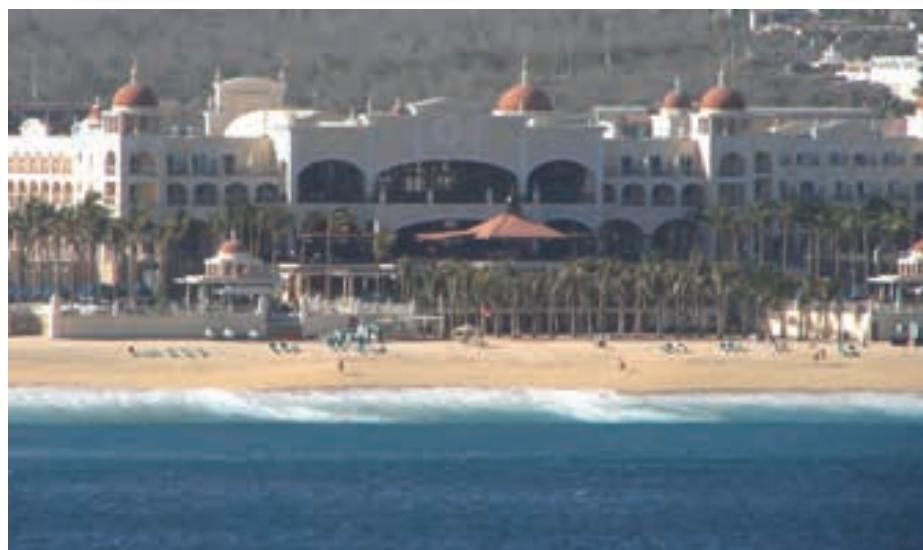

Najpopularniji klub u Kabo San Lukasu koji posjećuju stari i mladi zove se Cabo-Wabo. U noćnim satima mjesto su uglavnom popunjena

je imao tu priliku zna o čemu govorim. Nisu opasni, hrane se planktonima, ribicama i sitnim formama koje se nalaze u morima i blizu obala. Imaju izvanredan tzv. eho sluh gdje se u podvodnom području i zalivima odbijaju tonovi koje oni raspoznavaju i znaju da im je trapeza blizu, a mladi sisaju mlijeko od majke. Za ljude nisu opasni i često dolaze blizu brodova gdje vole pokazivati svoju masu iskakanjem iz vode. Spektakl koji se ne zabavlja, naročito za djecu. Ova vrsta bila je na meti lovaca radi činjenice da se svaki dio tijela kita kori-

Stari svjetionik i osmatračica danas je ekskluzivni restoran, a čini se da svaka zgrada ima ugostiteljski objekat, a svaka druga živu muziku koja svira danju i noću. Ako nema muzike imaju skulpture izvajanih muzičara. Možda zato i volim Kabo

u optimalno stanje. Inteligentni kobnari u takvim prilikama nude, na račun kuće, svjež oranž džus u količini koja je potrebna. Industrija je ovo zabave koja radi punom parom u gradiću gdje svako može naći odmor i razonodu koja ga opušta. Priznajem, lično više volim uživanje na miran način.

SUSRET SA KITOVIMA

Teško je u ovako glamuroznom ambijentu, kome pripada najmanji ili najudaljeniji dio Kaba, odabrati kutak ili nešto što vam se naročito sviđa. Jednostavno, sve je lijepo i za oko i za uživanje. Imao sam dovoljno vremena za šetnju i ni jednog trenutka nije mi bilo dosadno. Spoj dopadljivih urbanih rješenja i mašta kojom su veliki hotelski centri uklopljeni u gradsku jezgru, koja još ima obilježja ribarskog mjesta, zaista fascinira. Kabo San Lukas mora se prvo vidjeti i tek onda komentarisati. Imao sam tu sreću i zato pokušavam ljudima koji vole

putovanja, bar kroz maštu, dočarati i podijeliti svoje uspomene.

Zapadni dio meksičke obale, od sjevera prema jugu, zapljuškuju talasi Pacifičkog okeana. U toj zoni nalazi se stanište grbavih kitova (Humpback Whale), koji putuju na sjever do Aljaske gdje se za njih nalazi mnogo hrane i masnoća koje su im potrebne da prezime u

svoj staništu. Taj put dug je deset hiljada kilometara i tom prilikom znaju izgubiti skoro dvije trećine svoje težine koja zna biti i do 30 tona. Često se organizuju ture malim brodovima na mjesa gdje ih je moguće vidjeti i slikati. I taj dio turističke industrije ostvaruje solidne prihode, jer, vjerujte, blizak susret s ovim bićima je nevjerojatan. Ko

sti u potpunosti, srećom u novije vrijeme, i to na Atlantskom okeanu, populacija je počela da raste i bilježi povoljan trend za stručnjake i naučnike.

Mogao bih pisati o ovom području još dugo, dugo... Ipak, ovo ga puta priču koja me vodi dalje kroz Kortezovo more završavam sličnom plaže koju vam poklanjam. ■

**Kojem
mediju
vjerujete**

